



Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Izvješće o finansijskoj stabilnosti **2022**



Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

**Izvješće o finansijskoj
stabilnosti za 2022. godinu**

IZDAVAČ

Centralna banka Bosne i Hercegovine
Maršala Tita 25, 71000 Sarajevo
Tel (387 33) 278 100
Internet: www.cbbh.ba
E-mail: contact@cbbh.ba

Za sve informacije kontaktirati:
Odjeljenje za finansijsku stabilnost

Uredništvo:

dr. Senad Softić
mr. Marko Vidaković
dr. Željko Marić
mr. Erandina Bajrović
Vesna Papić
Nada Mijović
dr. Belma Čolaković
mr. Amir Hadžiomergagić

Priprema za tiskanje:
Štamparija Fojnica d.d.

Tiskanje:
Štamparija Fojnica d.d.

Tiraž:
40 primjeraka

Publikovanje i tiskanje u obrazovne i nekomercijalne svrhe
je dozvoljeno uz obavezno navođenje izvora

© Centralna banka Bosne i Hercegovine | sva prava zadržana

Sadržaj

UVOD	7
IZVRŠNI SAŽETAK	8
1. TRENDovi I RIZICI Iz MEĐUNARODNOG OKRUŽENJA.....	13
1.1 Trendovi u međunarodnom okruženju	13
1.2 Pregled glavnih rizika u EU i eurozonl	17
1.2.1 Učinci na bankarski sektor	17
1.2.2 Učinci na realni sektor	19
2. MAKROEKONOMSKI TRENDovi I RIZICI U BiH.....	25
3. KUĆANSTVA	37
4. PODUZEĆA	45
5. FINANCIJSKI POSREDNICI	51
5.1 Bankarski sektor	51
5.2 Nebankarski finansijski sektor	67
6. FINANCIJSKA INFRASTRUKTURA.....	73
6.1 Platni sustavi	73
6.2 Regulatorni okvir	74
Statistički dodatak	79

SPISAK GRAFIKONA

Grafikon 1.1: Kretanje referentnih kamatnih stopa vodećih središnjih banaka	15
Grafikon 1.2: Cijene hrane i nafte.....	17
Grafikon 1.3: Cijena zlata i tečaj EUR/USD	17
Grafikon 1.4: Kretanje cijena dionica banaka majki domaćih banaka.....	19
Grafikon 1.5: Promjene u javnom dugu izraženom u postotcima BDP-a u 2022. godini	20
Grafikon 1.6: Prinos desetogodišnjih državnih obveznica.....	20
Grafikon 1.7: Kretanje glavnih tržišnih indeksa.....	21
Grafikon 1.8: Stopa nezaposlenosti u EU	21
Grafikon 1.9: Izvoz BiH u zemlje glavne trgovinske partnerne	21
Grafikon 2.1: BDP BiH (godišnja promjena i doprinos rastu po kategorijama).....	25
Grafikon 2.2: BDP, izvoz roba i industrijska proizvodnja (% godišnje promjene).....	27
Grafikon 2.3: Indeks potrošačkih cijena u BiH, (mjесec tekuće u odnosu na isti mjesec prethodne godine).....	28
Grafikon 2.4: Neto plaće i inflacija	28
Grafikon 2.5: Struktura tekućeg računa BiH.....	31
Grafikon 2.6: Javni dug BiH i saldo opće vlade (% BDP-a).....	32
Grafikon 2.7: Devizne rezerve i vanjski dug	33
Grafikon 3.1: Zaduženost stanovništva prema finansijskim institucijama.....	37
Grafikon 3.2: Zaduženost stanovništva prema institucijama i tipu zaduženja, 2022. godine	37
Grafikon 3.3: Krediti stanovništvu po namjeni i kreditni rast.....	38
Grafikon 3.4: Novoodobreni krediti stanovništvu	38
Grafikon 3.5: Valutna struktura kredita stanovništvu.....	38
Grafikon 3.6: Nekvalitetni krediti u sektoru stanovništva po kategorijama	40
Grafikon 3.7: Nekvalitetni u ukupnim kreditima stanovništvu, po bankama.....	40
Grafikon 3.8: Novoodobreni dugoročni krediti i prosječne ponderirane kamatne stope	40
Grafikon 3.9: Novoodobreni krediti prema razdoblju fiksacije kamatne stope.....	41
Grafikon 3.10: Depoziti stanovništva po ročnosti.....	41
Grafikon 3.11: Oročeni depoziti stanovništva i kamatne stope na depozite	41
Grafikon 4.1: Potraživanja od poduzeća prema tipu zaduženja na kraju 2022. godine	45
Grafikon 4.2: Godišnje promjene potraživanja od poduzeća prema odabranim djelatnostima	46
Grafikon 4.3: Vanjska zaduženost nefinansijskih poduzeća	46
Grafikon 4.4: Prosječna zaduženost poduzeća po odabranim djelatnostima u 2021. i 2022. godini.....	46
Grafikon 4.5: Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima poduzećima, po djelatnostima	47
Grafikon 4.6: Kamatne stope na kredite poduzećima.....	48
Grafikon 4.7: Novoodobreni krediti prema razdoblju fiksacije kamatne stope	48
Grafikon 5.1: Aktiva i krediti u postotcima BDP-a	51
Grafikon 5.2: Promjene najvažnijih stavki bilance bankarskog sektora.....	52
Grafikon 5.3: Aktiva bankarskog sektora	52
Grafikon 5.4: Prosječne kamatne stope na novoodobrene kredite	53
Grafikon 5.5: Procjena finansijskog ciklusa za BiH.....	53
Grafikon 5.6: Izloženost ka sektoru vlade, po bankama, u 2022. godini	56
Grafikon 5.7: Strana aktiva i pasiva komercijalnih banaka.....	56
Grafikon 5.8: Tijekovi strane pasive u bankarskom sektoru	57
Grafikon 5.9: Sektorska struktura depozita rezidenata	57
Grafikon 5.10: Struktura ukupnih depozita po preostaloj ročnosti	58
Grafikon 5.11: Dijagram pokazatelja finansijskog zdravlja bankarskog sektora	59
Grafikon 5.12: Učinak smanjenja regulatornog kapitala na CAR, Q4 2022. godine	59
Grafikon 5.13: Kvalitet kreditnog portfelja.....	60
Grafikon 5.14: Stopa default-a u sektoru poduzeća, po bankama u 2022. godini	60
Grafikon 5.15: Stopa default-a u sektoru stanovništva, po bankama u 2022. godini	60
Grafikon 5.16: Dobit bankarskog sektora	61
Grafikon 5.17: Pokazatelji profitabilnosti.....	61
Grafikon 5.18: Pokazatelji likvidnosti.....	62

SPISAK TBLICA

Tablica 1.1: Realni BDP, godišnja stopa rasta.....	13
Tablica 2.1: Potraživanja komercijalnih banaka od sektora vlade	33
Tablica 2.2: Pokazatelji rizika fiskalne održivosti	34
Tablica 3.1: Potraživanja od stanovništva, kartice.....	38
Tablica 3.2: Krediti stanovništvu, ročna i valutna struktura	39
Tablica 4.1: Krediti poduzećima, ročna i valutna struktura ostatka duga.....	47
Tablica 5.1: Vrijednost imovine finansijskih posrednika	51
Tablica 5.2: Pojednostavljena bilanca stanja mikrokreditnih organizacija	68
Tablica 6.1: Transakcije u međubankarskom platnom prometu.....	73
Tablica 6.2: Koncentracija transakcija u međubankarskom platnom prometu (HHI)	73

STATISTIČKI DODATAK

Tablica A1: Indeks cijena nekretnina (2015 = 100).....	79
Tablica A2: Pokazatelji finansijskoga zdravlja	81
Tablica A3: Statusne promjene banaka u razdoblju 2001 - Q2/2023. godine	82

Tekstni okvir:

Tekstni okvir 1: Ocjena glavnih makrofinansijskih rizika po finansijsku stabilnost	25
Tekstni okvir 2: Tržište nekretnina.....	29
Tekstni okvir 3: Analitički okvir za kalibriranje kontracicličnog zaštitnog sloja kapitala u BiH	54
Tekstni okvir 4: Mrežna analiza preljevanja sustavnih rizika	57
Tekstni okvir 5: Testovi na stres solventnosti	62
Tekstni okvir 6: Testovi na stres likvidnosti	65

Zemlje:

BE	Belgija
BG	Bugarska
CY	Kipar
DE	Njemačka
ES	Španjolska
FR	Francuska
GR	Grčka
HR	Hrvatska
IE	Irska
IT	Italija
PT	Portugal
SI	Slovenija
SK	Slovačka
TR	Turska

SKRAĆENICE

ABRS	Agencija za bankarstvo Republike Srpske
AOD	Agencija za osiguranje depozita
BDP	Bruto domaći proizvod
BHAS	Agencija za statistiku BiH
BiH	Bosna i Hercegovina
BEO	Centralna banka Engleske
BOJ	Centralna banka Japana
BLSE	Banjalučka burza
CAC 40	Indeks francuske burze (Cotation Assistée en Continu)
CAR	Stopa adekvatnosti kapitala (Capital Adequacy Ratio)
CBBiH	Centralna banka Bosne i Hercegovine
CET 1	Osnovni kapital prvog reda (Common Equity Tier 1)
CHF	Švicarski franak
CPI	Indeks potrošačkih cijena
CRK	Centralni registar kredita
DAX	Indeks na burzi vrijednosnih papira u Frankfurtu (Deutscher Aktien Index)
EBA	Europska bankarska agencija (European Banking Authority)
ECB	Evropska centralna banka
EU	Evropska unija
EUR	Euro
FBA	Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FED	Sustav federalnih rezervi
FTSE	Indeks londonske burze (Financial Times Stock Exchange)
GBP	Britanska funta
HHI	Herfindahl–Hirschman Indeks
JRTR	Jedinstveni registar transakcijskih računa
KM	Konvertibilna marka
MFT BiH	Ministarstvo financija i trezora BiH
MKO	Mikrokreditne organizacije
MMF	Međunarodni monetarni fond
NPL	Nekvalitetni krediti (Nonperforming loans)
OPEC	Organizacija zemalja izvoznica nafte
ROAA	Povrat na prosječnu aktivu (Return on Average Assets)
ROAE	Povrat na prosječni kapital (Return on Average Equity)
RS	Republika Srpska
RTGS	Bruto poravnanje u realnom vremenu (Real Time Gross Settlement)
RSTF	Referentna stopa prosječnog ponderiranog troška financiranja banaka
S&P	Standard & Poor's
SAD	Sjedinjene Američke Države
SASE	Sarajevska burza
STO	Svjetska trgovinska organizacija
USD	Američki dolar
WEO	Svjetski ekonomski pregled (World Economic Outlook)
WTI	Cijena brent nafte na američkom tržištu (West Texas Intermediate)

UVOD

Pod finansijskom stabilnošću CBBiH podrazumijeva stanje u kojem finansijski sustav može apsorbirati šokove bez značajnih poremećaja u svom trenutačnom i budućem funkcioniranju i čije funkcioniranje nema negativne utjecaje na ekonomiju.

Mandat CBBiH za praćenje stabilnosti finansijskog sustava neizravno proizlazi iz Zakona o CBBiH. CBBiH ima aktivnu ulogu u razvoju i implementaciji politike stabilnosti i održivog ekonomskog rasta BiH, kroz osiguranje stabilnosti domaće valute i ukupne finansijske i ekonomske stabilnosti u zemlji. Jedna od temeljnih zadaća CBBiH je uspostava i održavanje odgovarajućih platnih i obračunskih sustava kao dijela finansijske infrastrukture. CBBiH doprinosi očuvanju finansijske stabilnosti kroz zakonom utvrđenu nadležnost koordinacije djelatnosti entitetskih agencija za bankarstvo. CBBiH, u skladu s odlukom Upravnog vijeća, sudjeluje u radu međunarodnih organizacija koje rade na učvršćivanju finansijske i ekonomske stabilnosti kroz međunarodnu monetarnu suradnju. Aktivnosti CBBiH na polju praćenja stabilnosti finansijskog sustava obuhvaćaju i specijaliziranu komunikaciju s relevantnim međunarodnim i domaćim institucijama kojom se osigurava kontinuitet procesa praćenja sustavnih rizika. Doprinos očuvanju finansijske stabilnosti CBBiH daje u okviru članstva u Stalom komitetu za finansijsku stabilnost BiH.

Publiciranjem Izvješća o finansijskoj stabilnosti CBBiH nastoji doprinijeti finansijskoj stabilnosti u BiH kroz:

- Unapređenje razumijevanja i poticanje dijaloga o rizicima za finansijske posrednike u makroekonomskom okruženju;
- Upozoravanje finansijskih institucija i drugih sudionika na tržištu na mogući kolektivni utjecaj njihovih pojedinačnih akcija;
- Stvaranje konsenzusa o finansijskoj stabilnosti i poboljšanje finansijske infrastrukture.

Iako je fokus ovog izvješća na događajima iz 2022. godine, njegov obuhvat je proširen i na najvažnija dešavanja iz prve polovine 2023. godine, u skladu s dostupnim podatcima u vrijeme izrade. Izvješće o finansijskoj stabilnosti za 2022. godinu organizirano je po poglavljima kako slijedi. U izvršnom sažetku naglašeni su najvažniji rizici po stabilnost finansijskog sustava. U prvom poglavlju predstavljeni su glavni trendovi i rizici iz međunarodnog okruženja. U sklopu ovog poglavlja posebno su izdvojeni glavni rizici iz EU i eurozone, te su opisani njihovi učinci na bankarski sektor i realnu ekonomiju ovog geografskog područja, s fokusom na rizike koji mogu imati utjecaj na bankarski sektor i realnu ekonomiju BiH. Drugo poglavlje daje pregled trendova i potencijalnih rizika iz domaćeg okruženja koji se odražavaju na funkcioniranje finansijskog sustava u BiH, uključujući i pregled glavnih trendova i rizika koji dolaze iz fiskalnog sektora. Treće poglavlje ilustrira učinke rizika identificirane u prethodnim poglavljima na potraživanja od stanovništva. Fokus četvrtog poglavlja su učinci identificiranih rizika na sektor pravnih osoba. U petom se poglavlju ocjenjuju učinci rizika na stabilnost finansijskog sektora, s fokusom na bankarski sektor. Šesto poglavlje ilustrira osnovne trendove u finansijskoj infrastrukturi: platnim sustavima i regulatornom okviru. Izvješće o finansijskoj stabilnosti za 2022. godinu sadrži šest tekstnih okvira: Ocjena glavnih makrofinansijskih rizika po finansijsku stabilnost, Tržište nekretnina, Analitički okvir za kalibriranje kontracicličnog zaštitnog sloja kapitala u BiH, Mrežna analiza prelijevanja sustavnih rizika i Testovi na stres solventnosti i likvidnosti.

Na kraju, potrebno je naglasiti da se ovo izvješće bavi isključivo pitanjima od značaja za sustavni rizik, jer je nadzor poslovanja finansijskih posrednika, u skladu s važećim zakonima u BiH, zadatak nadležnih supervizora za finansijski sektor. Njegov osnovni cilj je ukazati na rizike koji dolaze iz finansijskog sustava, kao i makroekonomskog okruženja, te procijeniti sposobnost sustava da apsorbira te šokove.

IZVRŠNI SAŽETAK

2022. godinu je u svijetu obilježilo usporavanje ekonomskog rasta i povećanje inflacije, uslijed posljedica kulminacije rusko-ukrajinske krize i početka rata, koji su inicijalno doveli do volatilnosti na tržištima energenata, izazivajući značajnije fluktuacije cijena nafte, plina i električne energije. Pored rasta cijena energenata, poremećaji u lancima opskrbe i rast cijena roba, doprinijeli su snažnom rastu inflacije, čime su demantirana ranija očekivanja da bi inflacija mogla biti kratkotrajnog i prolaznog karaktera, tako da je zaoštravanje monetarnih politika vodećih središnjih banaka uslijedilo brže nego što je prvočitno očekivano. ECB je posljednja od vodećih središnjih banaka počela provoditi restriktivne mјere, te je tek u drugom polugodištu, uz završetak pandemijskih programa potpore, ova monetarna vlast otpočela s povećanjem referentnih kamatnih stopa, u cilju borbe s inflacijom.

Ključni rizici po finansijsku stabilnost eurozone u najznačajnijoj mjeri su izravno ili neizravno vezani za snažan rast kamatnih stopa: slab makroekonomski izgledi, slabljenje fiskalnih kapaciteta za amortiziranje šokova uslijed rasta vanjskog duga nakon provedenih mјera za ublažavanje pandemije u zemljama s visokom razinom duga, jačanje kreditnog rizika kod finansijskih posrednika uslijed otežanog servisiranja duga kućanstava i nefinansijskih korporacija, volatilnost na tržištima dionica, obveznica i deviznim tržištima.

Rizici iz domaćeg makroekonomskog okruženja su tijekom 2022. godine također bilježili rast. Snažni i dugotrajni inflatorni pritisci odrazili su se na kretanja u svim segmentima domaće ekonomije, naročito u drugom dijelu godine, što je rezultiralo usporavanjem rasta industrijske proizvodnje, izvoza, te pogoršanjem platnobilančne pozicije zemlje.

Pokazatelji s tržišta rada, poput broja zaposlenih osoba i stope nezaposlenosti zabilježili su poboljšanje, ali je došlo do značajnog smanjenja realnog raspoloživog dohotka stanovništva uslijed inflatornih pritiska koji su značajno premašili rast nominalnih plaća. Povećani potrošački optimizam nakon izlaska ekonomije iz koronakrizе doveo je do jačanja aktivnosti na tržištu nekretnina u 2022. godini, koju je pratilo snažan rast cijena.

Mjere koje su vlade poduzimale u cilju ublažavanja negativnih učinaka inflacije rezultirale su povećanjem fiskalnog deficit-a sektora opće vlade unatoč snažnom rastu prihoda. Međunarodne rejting agencije zadržale su dugoročni kreditni rejting BiH nepromijenjenim, te je početkom 2023. godine agencija S&P povećala izglede kreditnog rejtinga BiH sa stabilnih na pozitivne. Pozitivan impuls povećanju izgleda kreditnog rejtinga dao je kandidatski status za članstvo u EU, koji je BiH dobila u prosincu 2022. godine.

Oporavak ekonomskog rasta u prvoj polovini 2022. godine povećao je sklonost stanovništva ka potrošnji, što je, uz još uvijek povoljne uvjete financiranja, dovelo do rasta potražnje za kreditima i rasta zaduženosti kućanstava. Ipak, snažni inflatorni pritisci i smanjenje raspoloživog dohotka stanovništva, kao i blagi rast kamatnih stopa i pooštravanje kreditnih standarda u drugom dijelu 2022. godine utjecali su na usporavanje kreditne aktivnosti. Rast kamatnih stopa na globalnoj razini doprinio je povećanju potražnje za kreditima s fiksnom kamatnom stopom, te su u drugom polugodištu čak tri četvrtine iznosa novih kredita ugovorene uz fiksnu kamatnu stopu. Depoziti stanovništva u bankama su, nakon pada u kratkotrajnoj epizodi snažnog povlačenja sredstava vezanom za početak rata u Ukrajini i problemima u poslovanju banaka u većinskom ruskom vlasništvu, nastavili kontinuirano rasti. U 2022. godini nije bilo značajnijih promjena u preferenciji stanovništva u pogledu oročavanja depozita na duži rok, te je nastavljen rast sredstava na transakcijskim računima i kratkoročnih oročenih depozita u bankama.

U segmentu stanovništva, nastavljen je trend smanjenja nekvalitetnih kredita u bankama, međutim, evidentirano je značajnije povećanje kredita u razini kreditnog rizika 2, što ukazuje na to da su građani suočeni s određenim poteškoćama u otplati, posebice u segmentu kredita namijenjenih za opću potrošnju. U narednom razdoblju izvjesno je očekivati nastavak rasta kreditnog rizika u ovom sektoru.

Ukupna zaduženost sektora nefinansijskih poduzeća prema domaćim finansijskim posrednicima u 2022. godini ostala je na približno istoj razini iz prethodne godine. U financiranju poslovnih aktivnosti sektor poduzeća se, kao i prethodnih godina, najviše oslanjao na kreditnu potporu banaka. Skroman rast zaduženosti nefinansijskih poduzeća na domaćem tržištu, može se objasniti istovremenim, nešto snažnjim, rastom vanjske zaduženosti ovog sektora. Iako je u trećem tromjesečju počeo blagi rast kamatnih stopa, prosječne kamatne stope na kredite zadržale su se na niskim razinama, što je omogućavalo zaduživanje poduzeća po relativno povoljnim uvjetima. Tradicionalno, u sektoru poduzeća krediti se pretežno ugovaraju uz promjenjivu kamatnu stopu, međutim, i ovaj sektor iskazao je preferenciju za fiksiranjem kamatne stope, te je u drugom polugodištu polovina novoodobrenih kredita ugovorena uz fiksnu kamatnu stopu.

Udio nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima bio je niži u odnosu na prethodnu godinu, međutim, viša stopa defaulta u sektoru nefinansijskih poduzeća ukazuje na to da je u 2022. godini došlo do materijalizacije kreditnog rizika kod određenog broja poduzeća. Nastavak slabljenja ekonomskog rasta uz očekivani rast kamatnih stopa

u narednom razdoblju doprinosit će dalnjem jačanju kreditnog rizika koji proizlazi iz ovog sektora.

Zahvaljujući dobrom finansijskom zdravlju, bankarski sektor je uspješno amortizirao rizike iz domaćeg i međunarodnog okruženja. Bankarski sektor BiH je u 2022. godini ostao adekvatno kapitaliziran, likvidan, pokazatelji kvalitete aktive su poboljšani, te je zabilježen značajan rast pokazatelja profitabilnosti. Značajnija kreditna aktivnost je izostala, na što ukazuju i vrijednosti pokazatelja finansijskog ciklusa. Prolongirano razdoblje niskih kamatnih stopa, utjecalo je na daljnje smanjenje prosječne ročnosti depozita, te poslijedično na rast rizika koji proizlaze iz ročne strukture izvora financiranja. Krizna situacija s početka 2022. godine proizašla iz sankcija koje je EU provela nad bankama u ruskom vlasništvu, brzom i uspješnom intervencijom domaćih regulatora je prevladana, te je spriječen rizik da naglo i nekontrolirano podizanje depozita građana iz banaka poprimi šire razmjere i ugrozi finansijsku stabilnost.

Očekivani rast kamatnih stopa i negativni makroekonomski trendovi, u određenoj su mjeri vršili pritisak na sposobnost daljnog zaduženja i redovitog servisiranja obveza u oba ključna segmenta domaćeg privatnog sektora. Banke su, svjesne rizika koje bi nosilo aktivno usklađivanje kamatnih stopa na ranije ugovorene kredite uz promjenjivu kamatnu stopu vezanu za EURIBOR, postupno i blago povećavale kamate stope, te je rast kamatnih stopa u BiH u 2022. godini bio ograničen, a novi krediti su se intenzivnije odobravali uz fiksnu kamatnu stopu. Iako je na ovaj način značajno ublažen kreditni rizik, uz već prilično izvjestan pritisak nastavka rasta kamatnih stopa, ovakve prakse bi u srednjem roku mogle predstavljati rizik po stabilnosti neto kamatnih marži banaka. S ciljem smanjenja rizika po poslovanju banaka i cjelokupnu finansijsku stabilnost, CBBiH i agencije za bankarstvo razvile su Metodologiju za izračun referentne stope prosječnog troška financiranja banaka koje posluju na teritoriju Bosne i Hercegovine, čime će se domaćim bankama ponuditi izbor korištenja ovih stopa, kao referentnih vrijednosti u ugovorima o kreditima s promjenjivom kamatnom stopom. Stope će biti objavljene i raspoložive za primjenu od rujna 2023. godine i bankama koje se financiraju iz pretežito domaćih izvora pružit će mogućnost boljeg upravljanja kamatno induciranim kreditnim rizikom.

Slijedom nastavka usporavanja ekonomske aktivnosti, u narednom razdoblju može se očekivati jačanje rizika i to upravo rizika koji je identificiran kao najznačajniji rizik u domaćem bankarskom sektoru, kreditnog rizika. Ipak, dobre kapitalne pozicije i visoka likvidnost bankarskog sektora ostavljaju bankama dovoljno prostora za apsorbiranje rizika, čemu u prilog govore i rezultati provedenog testiranja na stres koji ukazuju na to da je

bankarski sektor u mogućnosti da amortizira vrlo snažne makroekonomske šokove.

Centralna banka BiH je u 2022. godini izvršavala svoju zakonsku obvezu održavanja odgovarajućih platnih sustava. Platni promet se odvijao neometano kroz sustave žirokliringa i bruto poravnjana u realnom vremenu (RTGS). Održavani su Centralni registar kredita (CRK) i Jedinstveni registar računa poslovnih subjekata (JRRPS), a realizacija transakcija putem međunarodnog kliringa plaćanja s inozemstvom odvijala se nesmetano. U 2022. godini, domaće regulatorne institucije nastavile su s donošenjem novih podzakonskih akata u cilju usklađivanja s EU standardima. Krajem godine, Agencija za osiguranje depozita BiH povećala je iznos osiguranog depozita kod banaka s 50.000 KM na 70.000 KM, a aktivnosti agencije za bankarstvo bile su najintenzivnije u segmentu sanacije banaka.

Početkom 2022. godine, agencije za bankarstvo uspješno su provele proces restrukturiranja nad Sberbank a. d. Banja Luka i Sberbank BH d. d. Sarajevo, čime je spriječena propast ovih banaka koja je mogla imati šire negativne posljedice po finansijsku stabilnost. U tijeku prve polovine 2022. godine donesene su odluke kojima su ukinute privremene mjere za bankarski sektor, sektor leasinga i mikrokreditnih organizacija, koje su imale za cilj ublažavanje negativnih ekonomske posljedice uzrokovanih pojmom koronavirusa. S druge strane, uslijed inflatornih pritisaka i rasta makroekonomskih rizika praćenih rastom kamatnih stopa na međunarodnom tržištu, u drugoj polovini godine agencije za bankarstvo donijele su Odluke o privremenim mjerama za ublažavanje rizika od rasta kamatnih stopa u BiH, čiji je osnovni cilj pravovremeno upravljanje kreditnim rizikom, zaštita korisnika finansijskih usluga i očuvanje stabilnosti bankarskog sektora.



Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

TRENDOVI I RIZICI IZ MEĐUNARODNOG OKRUŽENJA

1. TRENDÖVI I RIZICI IZ MEĐUNARODNOG OKRUŽENJA

Osnovne karakteristike globalne ekonomije u 2022. godini su: inflatorni pritisci zbog kojih su središnje banke poveštale monetarnu politiku brže nego što je prvo bitno očekivano, rast cijena roba i povećan pritisak na lance opskrbe, što je dovelo do usporavanja rasta realnog BDP-a u razvijenim i ekonomijama u razvoju. U tijeku 2022. godine bili su izraženi i geopolitički rizici rata u Ukrajini, koji su doveli do volatilnosti na tržišta energije, izazivajući značajnije fluktuacije cijena nafte, plina i električne energije. Porast kamatnih stopa i dodatne potporne fiskalne mjere za ublažavanje učinaka inflacije događaju se u ambijentu već povećanog vanjskog duga velikog broja zemalja nakon poduzetih fiskalnih mjer za ublažavanje posljedica pandemije. U kontekstu zaoštivanja globalne monetarne politike i sa sve većim dugom javnog sektora i skupljim financiranjem, povećana je zabrinutost oko fiskalnih kapaciteta za ublažavanje potencijalnih budućih šokova ili, čak, i održivosti fiskalnih pozicija i mogućih dužničkih kriza, posebice u zemljama s visokom razinom duga. Veći troškovi financiranja otežavaju i servisiranje duga kućanstava i nefinansijskih korporacija, te ih čine ranjivijim na šokove. Neizvjesnost u pogledu makroekonomskih izgleda zbog mjer koje su poduzele središnje banke da obuzduju inflaciju doveli su do porasta volatilnosti na tržišta dionica, obveznica i deviznim tržištem. MMF očekuje usporavanje globalnog rasta u 2023. godini.

1.1. Trendovi u međunarodnom okruženju

Nakon oporavka ekonomске aktivnosti do kojeg je došlo u 2021. godini, u 2022. godini bilježi se usporavanje ekonomskog rasta uslijed rata u Ukrajini i poveštavanja monetarne politike središnjih banaka u borbi s visokom inflacijom. Na globalnoj razini je u 2022. godini zabilježen rast ekonomске aktivnosti od 3,4%, pri čemu su razvijene zemlje bilježile rast od 2,7%, dok je u skupini zemalja u razvoju zabilježen nešto jači rast, koji je iznosio 4% (Tablica 1.1).

Prema projekcijama MMF-a iz travnja 2023. godine, u tekućoj se godini očekuje rast globalne ekonomije od 2,8%, dok je za 2024. godinu projiciran rast od 3%. MMF također očekuje da će globalni inflatorni pritisci oslabjeti, iako sporijim tempom nego što je to ranije predviđano, sa 7% u 2023. godini na 4,9% u 2024. godini. Projekcije odražavaju očekivane učinke mjer poduzetih za ublažavanje inflacije, kao i posljedice pogoršanja finansijskih uvjeta, rata u Ukrajini i rastuće geoekonomiske fragmentacije.

Tablica 1.1: Realni BDP, godišnja stopa rasta

	Realni BDP, godišnja stopa rasta						Promjena u odnosu na projekciju iz listopada 2022.
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2023.	2024.
Svijet	-2,8	6,3	3,4	2,8	3,0	0,1	-0,2
Razvijene ekonomije	-4,2	5,4	2,7	1,3	1,4	0,2	-0,2
SAD	-2,8	5,9	2,1	1,6	1,1	0,6	-0,1
EU	-5,6	5,6	3,7	0,8	1,6	0,1	-0,5
Eurozona	-6,1	5,4	3,5	0,8	1,4	0,3	-0,4
Velika Britanija	-11,0	7,6	4,0	-0,3	1,0	-0,6	0,4
Japan	-4,3	2,1	1,1	1,3	1,0	-0,3	-0,3
Zemlje u razvoju i tržišta u nastajanju	-1,8	6,9	4,0	3,9	4,2	0,2	-0,1
Rusija	-2,7	5,6	-2,1	0,7	1,3	3,0	-0,2
Kina	2,2	8,5	3,0	5,2	4,5	0,8	0,0
Evropske zemlje u razvoju i tržišta u nastajanju	-1,6	7,3	0,8	1,2	2,5	0,6	0,0
Glavni vanjskotrgovinski partneri							
Njemačka	-3,7	2,6	1,8	-0,1	1,1	0,2	-0,4
Hrvatska	-8,6	13,1	6,3	1,7	2,3	-1,8	-0,7
Srbija	-0,9	7,6	2,3	2,0	3,0	-0,7	-0,5
Italija	-9,0	7,0	3,7	0,7	0,8	0,9	-0,5
Slovenija	-4,3	8,2	5,4	1,6	2,1	-0,1	-0,9
Austrija	-6,5	4,6	5,0	0,4	1,1	-0,6	-0,8
Crna Gora	-15,3	13,0	6,4	3,2	3,0	3,2	3,0

Izvor: World Economic Outlook, IMF, Travanj 17, CBBiH

BDP Kine je u 2022. godini rastao stopom od samo 3%, što je niže od vladine ciljane razine od oko 5,5% i druga najniža stopa rasta u posljednjih pedeset godina, ako se izuzme pandemijska 2020. godina. Kina je u 2022. godini ponovno uvela mjeru zatvaranja ekonomije u borbi protiv koronavirusa, što je dovelo do smanjenja potražnje, te šokova na strani ponude, čime je ekonomski rast bio znatno ograničen. Nakon što su ove mjeru ukinute, dogodilo se nekoliko većih valova epidemije, što je dovelo do novog usporavanja ekonomskih aktivnosti i poremećaja u lancima isporuke. Produljena kriza u građevinskom sektoru ove zemlje, smanjenje prodaje nekretnina, kao i smanjenje ulaganja povećali su volatilnost i u drugim sektorima. Kineske vlasti su na usporavanje ekonomskih aktivnosti reagirale dodatnim stimulansima, smanjenjem poreza i poreznim olakšicama za poduzeća, a monetarna politika je ostala ekspanzivna. Ekonomija Kine pokazuje znakove blagog

oporavka u prvom tromjesečju 2023. godine, uz porast BDP-a od 4,5% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, nakon potpunog ukidanja restriktivnih mjera. Industrijska proizvodnja, trgovinski deficit, maloprodaja, kao i kreditna aktivnost zabilježili su snažan rast, te se u 2023. godini očekuje rast kineske ekonomije stopom od 5,6%¹, što je ipak niža stopa od prosjeka koji je kineska ekonomija bilježila u prethodnim godinama.

Ekonomija SAD-a je u 2022. godini zabilježila rast od 2,1%, zahvaljujući rastu osobne potrošnje. Ipak, rast kamatnih stopa s ciljem suzbijanja snažnog rasta cijena, imao je ograničavajući učinak na ekonomski rast. Do podizanja referentne kamatne stope došlo je u prvom tromjesečju 2022. godine, u trenutku kada je zabilježena negativna godišnja stopa rasta realnog BDP-a od -1,6%. Ekonomski oporavak je izostao i u drugom tromjesečju 2022. godine, a došlo je i do kontrakcije tržišta nekretnina, usporavanja tržišta rada, te pada realnih plaća. Stopa rasta realnog BDP-a je u trećem tromjesečju iznosila 3,2%, što je bio preokret u odnosu na pad iz prethodna dva tromjesečja, najvećim dijelom zahvaljujući porastu izvoza i padu uvoza, uz porast osobne potrošnje, poslovnih ulaganja, kao i državne potrošnje. Rast realnog BDP-a je u posljednjem tromjesečju 2022. godine iznosio 2,6%, a smanjenje stope rasta je uglavnom uzrokovanu usporavanjem osobne potrošnje i poslovnih ulaganja. Ekonomija SAD-a je i u prvoj polovini 2023. godine nastavila bilježiti rast, čime je izbjegnuta očekivana recesija, iako je stopa rasta iznosila tek 2% godišnje u prvom tromjesečju. Dok je poslovni sentiment opadao, a poslovna ulaganja usporila, rast osobne potrošnje dao je pozitivan doprinos rastu ukupnog BDP-a. Ipak, analitičari ukazuju na to da i dalje postoji opasnost od kratke recesije s početkom u četvrtom tromjesečju 2023. godine.

Ekonomija eurozone je u 2022. godini zabilježila rast od 3,5% na godišnjoj razini, čiji je glavni pokretač bila domaća potražnja, tj. zabilježen je neto porast potrošnje kućanstava, kao i ulaganja. Oporavak aktivnosti u uslužnom sektoru i turizmu također je dao značajan doprinos rastu BDP-a u prvoj polovini godine. Međutim, već u prvom tromjesečju dolazi do šoka povezanog s početkom rata u Ukrajini, koji dovodi do snažnog skoka cijena energenata i roba, te smanjenja trgovinske razmjene s Rusijom iz koje zemlje eurozone uvoze najveći dio nafte i prirodnoga plina, što se negativno odrazilo na ekonomsku aktivnost eurozone. Snažan rast inflacije, najvećim dijelom kao rezultat rasta cijena energije, doveo je do povećanja referentne kamatne stope od strane ECB-a ranije nego što je to bilo prvobitno očekivano. Porast kamatnih stopa posljedično je povećao troškove servisiranja duga i kreditni rizik u sektorima poduzeća i stanovništva. Rast rizika doveo

je do usporavanja rasta ekonomске aktivnosti u trećem tromjesečju i povećane bojazni od ulaska ekonomije eurozone u recesiju. Fiskalne potpore zemalja s ciljem ublažavanja učinaka visokih cijena energenata rezultirale su porastom razine javnog duga zemalja eurozone. U okolnostima povećanih kamatnih stopa, rizik refinanciranja naročito je povećan za zemlje koje još od ranije imaju visoke razine javnog duga. Usporavanje u trećem tromjesečju, uslijed navedene kombinacije šokova (inflatornih, monetarnih, geopolitičkih, energetskih), je u posljednjem tromjesečju 2022. godine preraslo u blagi pad BDP-a, od -0,1% na tromjesečnoj razini.

U prvoj polovini 2023. godine, pad cijena energenata ublažio je pritisak na inflaciju i doprinio poboljšanju izgleda rasta, međutim, geopolitičke tenzije su i dalje snažne, inflacijska očekivanja su visoka, rast temeljne inflacije usporava znatno slabije od ukupne inflacije, zbog čega izgledi za ekonomski rast eurozone ostaju i dalje slabi, u okruženju pooštrenih uvjeta financiranja. U eurozoni je, u prvom tromjesečju 2023. godine, zabilježena tehnička recesija, s obzirom na to da je BDP drugo uzastopno tromjeseče pao za 0,1% u usporedbi s prethodnim tromjesečjem. Također, bankarski sektor eurozone bio je suočen s rizikom prelijevanja negativnih učinaka materijalizacije rizika u *Credit Suisse Group AG*, koja je jedna od globalno sustavno važnih banaka.

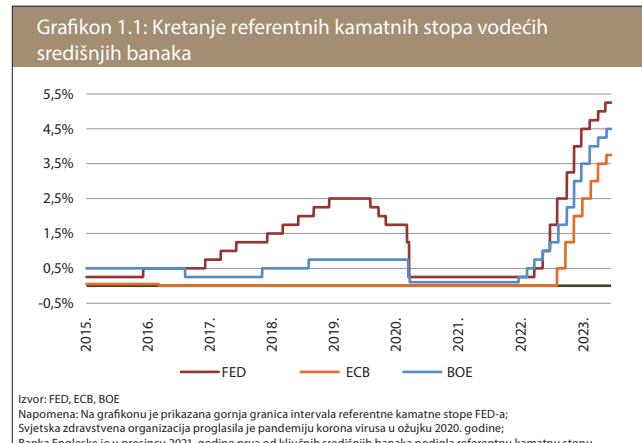
Provedbom restriktivne monetarne politike u tijeku 2022. godine, vodeće središnje banke nastojale su ublažiti snažan i intenzivan rast inflacije (Grafikon 1.1). Banka Engleske prva je od vodećih svjetskih središnjih banaka povećala referentnu kamatnu stopu s razinе od 0,1% na 0,25% u prosincu 2021. godine, kada je okončala i svoj program kvantitativnih olakšica, nakon čega je uslijedilo još jedno povećanje na razinu od 0,5% u veljači 2022. godine. Potom je u tijeku 2022. godine Banka Engleske referentnu kamatnu stopu povećala još sedam puta do razine od 3,5% na kraju godine. Kamatna stopa je u prvoj polovini 2023. godine povećana još 3 puta, te je trenutačno na razini od 4,5%.

FED je početkom 2022. godine najavio povećanje referentnih kamatnih stopa, te prestanak kupnje imovine u okviru programa kvantitativnih olakšica. Do prvog povećanja kamatnih stopa došlo je u ožujku, a do kraja godine FED je čak sedam puta povećao kamatne stope s raspona od 0,25% do 0,50% na raspon od 4,25% do 4,50%. Povećanje referentne kamatne stope bilo je znatno intenzivnije nego što je ranije najavlјivano, s obzirom na to da je inflacija u SAD-u snažno rasla i dosegla najvišu razinu u posljednjih četrdeset i jednu godinu u lipnju 2022. godine. FED je u lipnju započeo i s kvantitativnim zaoštravanjem donošenjem odluke o prestanku reinvestiranja dospjelih obveznica. FED je u prvoj polovini 2023. godine nastavio podizati referentne kamatne stope, ali slabijim intenzitetom (za po 25 baznih bodova na prva tri održana sastanka) slijedom evidentnog usporavanja rasta inflacije. Referentne

¹ World Bank, *Sustaining Growth through the Recovery and Beyond – China Economic Update*, lipanj 2023. godine, <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/a9fcfb131b5dc335abe8d283998fd9f6-0070012023/original/CEU-June-2023-EN.pdf>

kamatne stope su nakon svibanskih sastanka bile u rasponu od 5,00 do 5,25%, dok je na lipanjskom sastanku, u skladu s očekivanjima, odlučeno da se kamatne stope zadrže nepromijenjenima, zahvaljujući podatcima koji ukazuju na to da je ekonomija SAD-a jača od očekivanja, kao i da je došlo do pada inflacije na 4%, što je najniža stopa u posljednje dvije godine. Istovremeno, FED je najavio da bi do kraja 2023. godine moglo doći do još dva manja povećanja kamatnih stopa. Iako su se mjere monetarne politike pokazale učinkovitim u ostvarivanju primarnih makroekonomskih ciljeva, snažan rast kamatnih stopa doveo je do značajnih gubitaka u bankama čija je imovina bila investirana u dužničke instrumente. Ovo je početkom 2023. godine dovelo do propasti dvije banke i pokrenulo snažne turbulencije u bankarskom sektoru SAD-a, koje su se vrlo lako mogle preliti i izvan granica da nisu blagovremeno poduzete mjere za spašavanje. Rastuće kamatne stope značajno su podigle prinose na tržištu obveznica, što je rezultiralo nerealiziranim gubicima na vrijednosnim papirima koje drži bankarski sektor, te velikim gubicima za pojedine manje i srednje banke u SAD-u, sa slabim internim procesima upravljanja rizikom. FED je 22. ožujka 2023. godine odobrio deveto povećanje kamatne stope, koje je uslijedilo nakon iznenadnog kolapsa *Silicon Valley* banke (SVB), do kojeg je dijelom došlo zbog gubitka vrijednosti imovine ove banke, kada je otpočeo rast kamatnih stopa. U bilanci ove banke, vrijednosni papiri činili su gotovo 60% njezine aktive na kraju 2022. godine. Pored toga, velika većina depozita bila je neosigurana, što je banku činilo naročito ranjivom na naglo povlačenje depozita do kojega je u konačnici i došlo kada su klijenti banke povukli 42 milijarde dolara za samo 24 sata, primoravši SVB da proda svoje vrijednosne papire uz veliki gubitak u odnosu na prethodnu godinu, što je dovelo do kolapsa ove banke. To je bio drugi najveći bankrot neke banke u povijesti SAD-a i najveći nakon finansijske krize 2007. - 2008. godine. Nakon kolapsa SVB-a, *Signature* banka je također bankrotirala, dok je krajem travnja *First Republic Bank* preuzeta od strane *JPMorgan* banke nakon što se našla u sličnim problemima. Materijalizacija rizika u ovim bankama negativno se odrazila na povjerenje ulagača, što je dovelo do porasta premije za rizik i pada cijena dionica u bankarskom sektoru. Ipak, brza reakcija regulatora spriječila je daljnje širenje negativnih učinaka na ostatak bankarskog sustava. Federalni regulatori - FED, Federalna korporacija za osiguranje depozita (FDIC) i Ministarstvo financija SAD-a poduzeli su hitne mjere kako bi zaštitili depozite u obje banke, primjenom rijetko korištenog „izuzetka za slučajevе sustavnog rizika“, kojim FDIC osigurava sve depozite pogodenih banaka, te su uveli zasebnu kreditnu liniju kako bi spriječili da propast ovih banaka prouzrokuje daljnje prelijevanje na bankarski sektor. Potaknuta ovim događajima, Banka za međunarodna poravnjanja (BIS) započela je istraživanje o potrebi za usvajanjem sveobuhvatnijih pravila u vezi sa zahtjevima za kapitalom i likvidnošću, kako bi se osiguralo da banke mogu podnijeti rastuće kamatne stope.

ECB je nešto kasnije počeo s podizanjem referentnih kamatnih stopa, međutim, rast kamatnih stopa u tijeku 2022. godine bio je intenzivniji nego što je ikada zabilježen, za 2,5 postotnih bodova. ECB je prvo počeo smanjivati opseg neto kupnje imovine, te je u ožujku 2022. godine završio s kupnjama u okviru pandemijskog programa hitne kupnje, dok je od 1. lipnja 2022. prestao provoditi neto kupnje u sklopu programa kupnje obveznica. ECB je na srpanjskom sastanku podigao sve tri ključne kamatne stope za 50 baznih bodova prvi put od 2011. godine, nadmašivši tržišna očekivanja i vlastite smjernice o povećanju od 25 baznih bodova. Ključne stope su zatim dodatno povećane za po 75 baznih bodova na naredna dva sastanka, te za 50 baznih bodova na posljednjem sastanku u 2022. godini održanom u prosincu. U 2023. godini, kamatne stope povećane su za dodatnih 150 baznih bodova na četiri održana sastanka. Referentne kamatne stope ECB-a se na kraju lipnja 2023. godine nalaze na razinama od: stopa na depozite 3,5%, stopa za glavne operacije refinanciranja 4,0%, stopa na mogućnost posudbe 4,25%, što su najviše razine zabilježene u posljednjih 14,5 godina. U skladu s novim objavljenim prognozama, najavljena su dodatna povećanja kamatnih stopa na narednim sjednicama ECB-a, s obzirom na to da se ne očekuje dostizanje ciljane razine inflacije od 2% ni do 2025. godine. ECB je također najavio da će od srpnja prestati reinvestirati dospjela sredstva od programa kupnje obveznica.



Pojedine središnje banke su u 2022. godini zabilježile gubitke, koji su u najvećoj mjeri nastali kao odraz porasta bilance središnjih banaka koji je proizašao iz programa kvantitativnih olakšica, ročne neuskladenosti aktive i pasive središnjih banaka u okolnostima snažnog rasta kamatnih stopa. Na primjeru Eurosustava, evidentan je utjecaj programa kupnje obveznica² kao i operacija dugoročnog refinanciranja³ na povećanje bilance stanja Eurosustava, i to s razine od 20% BDP-a u četvrtom tromjesečju 2014. godine, kada je započeo program kupnje obveznica, na razinu od 59% BDP-a u prvom tromjesečju 2023.

² Asset Purchase Programme – APP i Pandemic Emergency Purchase Programme - PEPP

³ Long Term Refinancing Operations - LTRO

godine. Operacije kupnje obveznica stvorile su ročnu neusklađenost u bilancama središnjih banaka, pri čemu su središnje banke na svoje obveze (depozite komercijalnih banaka) plaćale kratkoročne kamatne stope, koje su u promatranom razdoblju bile negativne i znatno niže od kamatnih stopa koje su središnje banke ostvarivale kupnjom dugoročnih obveznica s fiksnom kamatnom stopom na strani aktive. Na strani pasive, rezerve i depoziti komercijalnih banaka kod središnjih banaka su porasli, te su povećanjem referentnih kamatnih stopa brzo rasle i naknade koje su središnje banke plaćale komercijalnim bankama. Nasuprot tome, na strani aktive, efektivni prinos na portfelj državnih obveznica rastao je postupno, s dospijećem obveznica s niskim prinosima, koje zamjenjuju obveznice s višim prinosom. S obzirom na to da je krivulja prinosa invertirana, trošak kamata na depozite postaje veći od kamata ostvarenih na vrijednosne papire, zbog čega su se neto kamatni prihodi središnjih banaka našli pod snažnim pritiskom. Istovremeno, s porastom kamatnih stopa smanjena je tržišna vrijednost portfelja deviznih rezervi investiranih u vrijednosne papire, koji se vrednuje kroz ostalu sveobuhvatnu dobit, što je vršilo značajan pritisak na vrijednost kapitala. Posljedice su posebice izražene u slučaju njemačke središnje banke, *Deutsche Bundesbank*, koja je imala izloženost prema američkom tržištu kapitala, ali zahvaljujući adekvatnim rezerviranjima iz prethodnih godina nije iskazala negativan financijski rezultat. Od značajnijih europskih središnjih banaka izvan Eurosustava, gubitke su zabilježile Centralna banka Švicarske (SNB), čiji je gubitak iznosio 17% BDP-a, zatim Švedska centralna banka (Riksbank), te Banka Engleske (BoE).

Nacionalne središnje banke eurozone vrijednosne papire koji se drže za potrebe monetarne politike vrednuju po amortiziranom trošku, što znači da promjene u vrijednosti ovih vrijednosnih papira ne utječu na bilančne pozicije, osim ako se vrijednosni papiri ne prodaju, kada se eventualni dobitak ili gubitak i evidentira. Iz tog razloga se niže tržišne vrijednosti obveznica iz APP i PEPP programa nisu odrazile na račun dobiti i gubitka, kao ni vrijednost kapitala.

Cijene nafte zabilježile su povećanu volatilnost u tijeku 2022. godine. Prva polovina godine obilježena je značajnim rastom cijene nafte zbog povećane potražnje u postpandemijskom oporavku ekonomija, te ograničene ponude uslijed početka rata u Ukrajini, koji je doveo do prekida u proizvodnji i trgovini naftom, kao i sankcija na uvoz sirove nafte i određenih naftnih derivata iz Rusije koje su uvele zemlje EU, te smanjenja proizvodnje OPEC-a (Grafikon 1.2). Cijena sirove nafte premašila je 100 dolara po barelu u ožujku 2022. godine prvi put u nekoliko godina. Već visoke cijene sirove nafte dodatno su porasle kada je Kina počela ublažavati ograničenja vezana za koronavirus krajem svibnja 2022. godine, dok je EU objavila planove da smanji uvoz ruske nafte za 90% do kraja godine. Ipak, u drugoj polovini

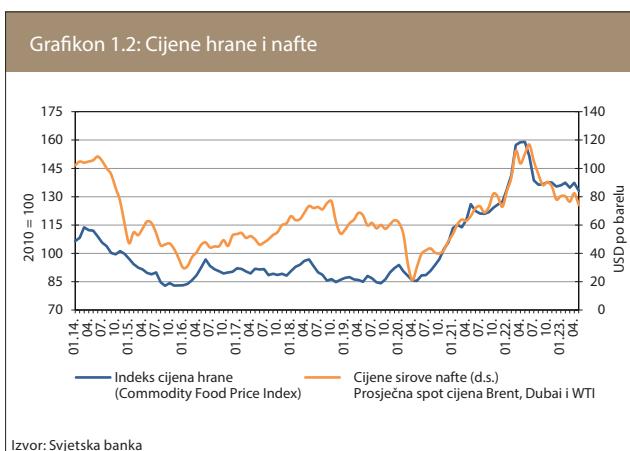
godine zabilježen je pad cijene nafte, kojim je u velikoj mjeri neutraliziran gotovo sav dotadašnji rast, uslijed slabije potražnje najvećeg uvoznika, Kine, kao i zbog dogovora SAD-a i Saudijske Arabije o povećanju dnevne proizvodnje nafte za milijun barela. Jačanje dolara u tijeku godine utjecalo je na rast cijene nafte, te je u konačnici cijena nafte na kraju 2022. godine zabilježila rast od oko 10% na godišnjoj razini.

Zabранa EU na pomorski uvoz ruske sirove nafte stupila je na snagu u prosincu 2022. godine, u kombinaciji s ograničenjem cijene od 60 dolara po barelu od strane EU, G7 i Australije. Nakon toga, uslijedio je embargo na rafinirane naftne derive u veljači 2023. godine. Volatilnost cijena nafte bila je ograničena usprkos sankcijama. Početkom travnja, proizvođači zemalja OPEC+ neočekivano su proglašili smanjenje proizvodnje nafte za oko 1,6 milijuna barela dnevno. Iznenadujući potez uslijedio je usred straha od globalne recesije i opredijeljenosti zemalja OPEC+ da podrže cijene nafte ograničavanjem ponude. Cijena Brent sirove nafte porasla je za preko 6% nakon ove objave, dostigavši vrhunac od 86,96 dolara po barelu sredinom travnja 2023. godine. Međutim, cijena je potom, uslijed zabrinutosti zbog uporne inflacije, opadanja ekonomskog rasta u SAD-u u kombinaciji s problemima u bankarskom sektoru i rizicima neplaćanja američkog duga koji smanjuju povjerenje investitora, zabilježila ponovni pad.

Rastuće cijene energetika, uključujući prirodni plin i ugljen, naglo su podigle i troškove proizvodnje električne energije. Rast veleprodajnih cijena električne energije bio je najizraženiji u Europi u 2022. godini, pri čemu su cijene u prosjeku bile više nego dvostruko veće nego 2021. godine. Izuzetno blaga zima u Europi pomogla je snižavanju veleprodajnih cijena električne energije, koje su i dalje visoke u usporedbi s prethodnim godinama. Povišene cijene fjučersa za narednu zimu odražavaju neizvjesnosti u pogledu opskrbe plinom u Europi tijekom 2023. godine. U EU je primijenjen niz odgovora na energetsku krizu. Kako bi se smanjilo oslanjanje na fosilna goriva i povećala otpornost na cjenovne šokove, Europska komisija je u svibnju 2022. godine objavila svoj *REPowerEU* plan za ubrzavanje primjene energije proizvedene bez ikakvih zagađenja i štetnih utjecaja na okolinu. Da bi ublažile učinke visokih cijena električne energije na potrošače, mnoge su zemlje uvelile mjere kao što su regulacija veleprodajnih i maloprodajnih cijena, smanjenje poreza na energiju i PDV-a i izravne subvencije.

Cijene ostalih sirovina bez energije također su zabilježile značajan rast u prvoj polovini 2022. godine, uslijed prekida u isporukama i povećanim troškovima proizvodnje. Ipak, trend porasta cijena hrane i energetika nakon ruske invazije na Ukrajinu je u drugoj polovini 2022. godine prekinut zbog usporavanja ekonomskog rasta, umjerene zime i preraspodjele u robnoj trgovini. Usporavanje rasta cijena hrane i pad cijena energetika nastavljeni

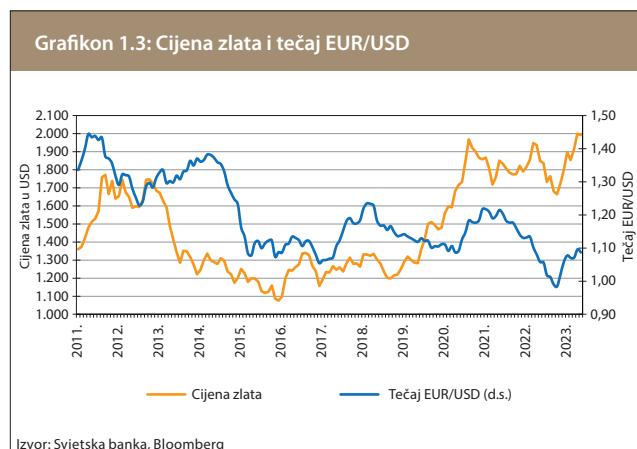
su i u prvoj polovini 2023. godine. Prema projekcijama Svjetske banke⁴, očekuje se da će cijene roba pasti za 21% u 2023. u odnosu na prošlu godinu, dok će cijene energije ove godine pasti za 26%. Očekuje se da će cijena sirove nafte tipa Brent 2023. godine u prosjeku iznositi 84 dolara po barelu, što je 16% manje u odnosu na prosjek 2022. godine. Predviđa se i da će se cijene prirodnog plina u Europi i SAD-u biti prepolovljene u 2023. godini u odnosu na 2022. godinu, dok se očekuje da će cijena ugljena pasti za 42% u 2023. godini.



Kretanja na svjetskim deviznim tržištima u 2022. godini također su obilježena utjecajem rastuće inflacije, promjenom monetarne politike vodećih središnjih banaka, te rastućim makroekonomskim rizicima. Tijekom većeg dijela 2022. godine, euro je bio oslabljen, a dolar ojačan daleko snažnijim mjerama FED-a u borbi protiv inflacije u odnosu na ECB; posljedicama ukrajinskog rata, a naročito visokih cijena energetika, koje su pogodile ekonomiju eurozone daleko više od SAD-a; usporavanjem kineske ekonomije koja je značajnije povezana s EU nego sa SAD-om; i zabrinutosti investitora zbog brzorastućih geopolitičkih i ekonomskih rizika koji su izazvali traženje sigurnog utočišta u dolaru. Iako je početkom 2023. godine zabilježen blagi preokret, tečaj dolara je i u prvom tromjesečju ostao na nešto višoj razini u odnosu na prosjek iz prethodne godine (Grafikon 1.3).

Cijena zlata je u 2022. godini nastavila bilježiti rast s visoke razine iz prethodne godine, te je dostigla nove rekordne razine početkom 2023. godine. Početkom 2022. godine, cijena zlata zabilježila je značajan rast, uslijed rasta potražnje za sigurnijim vidovima imovine, koji korespondira s početkom rata u Ukrajini. Tečaj dolara i monetarna politika Američke središnje banke imaju snažan utjecaj na cijenu zlata, što je bilo evidentno kada je tečaj dolara dostigao dvadesetogodišnji maksimum, a cijena zlata je pala na tromjesečni minimum. Ipak, potražnja za zlatom je u 2022. godini u cjelini zabilježila najsnažniji porast u posljednjih deset godina, jer je, u skladu s uobičajenim trendovima, rast geopolitičkih i

makroekonomskih rizika i neizvjesnosti podigao cijenu zlata na rekordno visoku razinu (prosječna cijena iznosila je 1.800 dolara po unci). Rast je nastavljen i u prvoj polovini 2023. godine, uslijed ponovnog otvaranja kineske ekonomije koje je povećalo potražnju za ovim plemenitim metalom, previranja u američkom bankarskom sektoru, te prestanka povećanja referentne kamatne stope FED-a.



1.2. Pregled glavnih rizika u EU i eurozoni

Dugotrajna visoka inflacija zahtijevala je nagli porast kamatnih stopa, uz neizvjesnost koliko dugo će povećanje referentnih kamatnih stopa trajati u eurozoni. Neizvjesni izgledi u pogledu kretanja inflacije i kamatnih stopa također utječu na realne ekonomske izglede. Uvjeti financiranja za nefinansijska poduzeća i za kućanstva eurozone znatno su pooštreni u promatranom razdoblju. Dugogodišnji trend rasta cijena nekretnina je prekinut, što izaziva zabrinutost zbog mogućnosti značajnih korekcija u pojedinim segmentima tržišta nekretnina ili pojedinim zemljama. Bankarski sektor EU pokazao je snažnu otpornost suočen s neočekivanim previranjima u američkom i švicarskom bankarskom sektoru, iako je pojačan rizik likvidnosti. Uslijed porasta kamatnih stopa, povećan je i rizik pogoršanja kvalitete aktive.

Ključni rizici po finansijsku stabilnost su: slabi makroekonomski izgledi, korekcije na finansijskim tržištima, prezaduženost sektora nefinansijskih poduzeća i stanovništva i utjecaj viših kamatnih stopa na servisiranje duga poduzeća, vlada i kućanstava i kvaliteta aktive bankarskog sektora.

1.2.1. Učinci na bankarski sektor

Pokazatelji kapitaliziranosti banaka eurozone zabilježili su pad u 2022. godini, uslijed značajnijeg porasta kreditiranja i većeg ukupnog iznosa

⁴ A World Bank Report, Commodity Markets Outlook, travanj 2023. godine, <https://bit.ly/CMO042023FullEN>

izloženosti riziku. Stopa redovitog osnovnog kapitala (CET1) za sustavno važne institucije na kraju četvrtog tromjesečja 2022. godine zabilježila je blagi pad u usporedbi s prethodnom godinom i iznosila je 15%. Porast vrijednosti ukupnog iznosa izloženosti riziku uglavnom je proizašao iz snažnog rasta kreditiranja nefinansijskih korporacija.

Profitabilnost banaka eurozone se poboljšala u 2022. godini, potpomognuta nižim operativnim troškovima, još uvijek niskim rezerviranjima za očekivane kreditne gubitke i većim prihodima po osnovi marži i većeg opsega kreditiranja. Ukupni povrat na dionički kapital (ROE) sustavnih banaka eurozone iznosi je 7,6% i bilježi porast od 1 postotnog boda u odnosu na prethodnu godinu. Kamatne marže su porasle zbog značajnog rasta referentnih kamatnih stopa počevši od sredine 2022. godine, dok su banke sporije prilagođavale kamatne stope na depozite. Zbog sporog rasta kamatnih stopa na depozite, došlo je do povlačenja depozita iz europskih banaka u potrazi za boljim prinosom, što je povećalo rizik likvidnosti. Također, povećano kreditiranje dalo je pozitivan doprinos rastu neto prihoda od kamata u većini zemalja eurozone.

Nekoliko dana nakon propasti američkih regionalnih banaka, *Silicon Valley* banke i *Signature* banke, uslijed naglog povlačenja depozita u ožujku 2023. godine, švicarske vlasti su najavile spajanje *Credit Suisse* banke s UBS bankom nakon gubitka povjerenja u *Credit Suisse* banku, što je bila prva propast globalne sustavno važne banke od finansijske krize iz 2008. godine. Cijene dionica američkih i europskih banaka posljedično su značajno pale u ožujku 2023. godine. Suočeni s potencijalnim gubitkom povjerenja u bankarski sustav, vlasti i regulatori brzo su reagirali i donijeli su niz snažnih mjera koje su umanjile rizike po finansijsku stabilnost i spriječile daljnje širenje krize. Švicarske vlasti su odlučno djelovale kroz spajanje *Credit Suisse* banke s UBS-om uz potporu države, koja je uključivala potporu likvidnosti i fiskalnu potporu. Usprkos navedenim problemima u bankarskom sektoru i usporavanju dinamike kreditiranja, očekuje se daljnji rast profitabilnosti banaka u eurozoni u 2023. godini, kao rezultat očekivanog porasta neto kamatnih prihoda, koji je veći od potencijalnog utjecaja pooštrenih kreditnih standarda. Međutim, ovakve procjene dalnjeg kretanja profitabilnosti banaka eurozone prepostavljaju da će budući kreditni gubitci ostati ograničeni. Ipak, na profitabilnost banaka u narednom razdoblju negativno mogu utjecati strožiji standardi bankarskog kreditiranja, pad potražnje za kreditima i prigušena dinamika kreditiranja poduzeća.

Kvaliteta aktive banaka poboljšana je u 2022. godini, prvenstveno zahvaljujući prodaji i sekjuritizaciji kreditnih portfelja, iako su primjetni određeni znaci pogoršavanja kvalitete kreditnog portfelja. Stope neizvršenja obveza poduzeća (*default rate*) u eurozoni porasle su u drugoj polovini 2022. godine, ali su još uvijek

na niskim razinama. Rani znaci upozorenja o pogoršanju kvalitete aktive postali su izraženiji, jer je došlo do porasta kredita u razini kreditnog rizika 2, uslijed pogoršanja ekonomskih izgleda. Nakon što je ECB podigla referentne kamatne stope, došlo je do snažnog usporavanja rasta cijena nekretnina, koje su u razdoblju od početka pandemije koronavirusa zabilježile značajan rast. Ukoliko se pad cijena nekretnina, posebice komercijalne namjene, nastavi, može doći do materijalizacije kreditnog rizika u ovom segmentu. U kategoriji stanovništva, najznačajnije pogoršanje kvalitete kreditnog portfelja zabilježeno je kod potrošačkih i ostalih (nehipotekarnih) kredita. U oba ova segmenta zabilježen je porast kredita u razini rizika 2 uslijed pogoršanja ekonomskih uvjeta i visoke inflacije. Zadržavanje inflacije na visokim razinama i rast kamatnih stopa mogu negativno utjecati na sposobnost stanovništva da uredno otplaćuje svoje obvezе.

Kreditni rejtingi bankarskih grupacija koje posluju u BiH su u tijeku 2022. godine potvrđeni, dok su izgledi nepromijenjeni ili revidirani naniže. Rejting agencija S&P je u ožujku 2022. godine, a potom i u svibnju 2023. godine, potvrdila dugoročni kreditni rejting *Raiffeisen* banke A- i zadržala njen negativan *outlook*, usprkos njezinoj značajnoj izloženosti prema Rusiji. Ostvareni profit i razina kapitala ove banke bili su adekvatni da apsorbiraju početne utjecaje njezine izloženosti prema Rusiji. Ova bankarska grupacija ostvarila je znatno poboljšan povrat na dionički kapital (ROE) od 16,8% u 2022. godini, nakon 12% u 2021. godini, zahvaljujući povećanju neto kamatne marže u svim regijama poslovanja. Godišnji konsolidirani ROE za prvo tromjesečje 2023. godine iznosi je 15,8%, odnosno 10,4%, ako se isključe operacije ove banke u Rusiji i Bjelorusiji. Ipak, analitičari agencije S&P očekuju da će ova razina profitabilnosti opadati kako se sukob između Rusije i Ukrajine bude nastavlja, a globalna ekonomija bude dalje usporavala u 2023. godini. Međutim, zahvaljujući ovom privremenom pozitivnom poticaju, *Raiffeisen* banka je značajno poboljšala CET1 pokazatelj na 16% s krajem prvog tromjesečja 2023. godine, s 12,3% iz prethodne godine. Ova je banka također izvjestila da će moći održati omjer CET1 od 13,7% nakon 31. ožujka 2023. godine, prema scenariju dekonsolidacije svoje ruske podružnice. Rejting agencija Moody's je također potvrdila rejting *Raiffeisen* banke na razini A2 sa stabilnim izgledima.

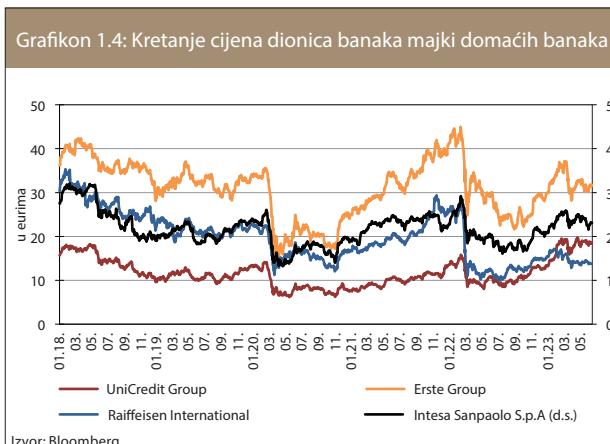
Rejting agencija S&P je u srpnju 2022. godine potvrdila dugoročni kreditni rejting *UniCredit SpA* i *Intesa Sanpaolo SpA* banaka BBB, te promjenila rejting izglede ovih banaka s pozitivnih na stabilne. Ova je revizija pratila sličnu akciju vezanu za suvereni kreditni rejting Italije i odražava mišljenje S&P agencije da će ekonomski rast Italije biti usporen uslijed političkih okolnosti koje predstavljaju rizik za talijansku ekonomiju i javne financije zbog usporavanja provedbe ključnih reformi. Visoka inflacija, pooštravanje monetarne politike i ekonomsko usporavanje će dovesti do pogoršanja kvalitete imovine,

dok će rastuće kamatne stope pozitivno utjecati na profitabilnost talijanskih banaka. Rejting agencija Moody's je u kolovozu 2022. godine također potvrdila kreditni rejting Italije i promjenila izglede sa stabilnih na negativne, što je utjecalo i na rejting akciju ove agencije za *Intesa Sanpaolo* i *UniCredit* banke, čiji su kreditni rejtinzi potvrđeni, a izgledi revidirani sa stabilnih na negativne. Rejting agencije S&P i Moody's povukle su rejtinge *Sberbank* banke u ožujku 2022. godine, dok je rejting agencija Fitch povukla kreditni rejting *Sberbank Europe AG*. Uvođenjem sankcija Rusiji krajem veljače 2022. godine, *Sberbank Europe AG*, koja je bila u potpunom vlasništvu *Sberbank Rusije*, koja je u većinskom vlasništvu Ruske Federacije, suočila se s krizom likvidnosti. *Sberbank Europe AG* i njena društva kćeri suočili su se sa značajnim odlljevom depozita, što je za posljedicu imalo pogoršanje njihovog likvidnosnog položaja. ECB je ubrzo objavio da ova banka propada, nakon što je utvrdila da vjerojatno neće biti u mogućnosti podmiriti svoje dugove ili druge obvezе po dospijeću. Regulatori su donijeli odluku o zatvaranju austrijske *Sberbank Europe AG*, dok su banke kćeri u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Srbiji preuzete od strane domaćih banaka, a bankama kćerima u Mađarskoj i Češkoj oduzeta je dozvola za rad od strane nacionalnih središnjih banaka⁵.

Cijene dionica banaka eurozone su u 2022. godini zabilježile znatan pad. Nakon izbijanja rata u Ukrajini, početkom 2022. godine, bankarski sektor eurozone našao se pod velikim pritiskom, te su cijene dionica bankarskih grupacija zabilježile značajan pad, nakon kojeg je uslijedila brza korekcija, s obzirom na to da je samo nekoliko banaka imalo velike izloženosti prema Rusiji i Ukrajini. Kada je riječ o bankarskim grupacijama koje posluju u BiH, najveći pad je zabilježila *Raiffeisen Bank International AG* od 40,7% u odnosu na kraj prethodne godine, dok je *Erste Group* zabilježila pad od 27,7% (Grafikon 1.4). Talijanske banke *Intesa Sanpaolo SpA* i *UniCredit SpA* zabilježile su nešto manji pad vrijednosti dionica od 8,7% i 2% respektivno.

Početkom ožujka 2023. godine, volatilnost na finansijskim tržištima naglo je porasla, što je dovelo do značajnog pada cijena dionica banaka. Bankarska kriza koja je izbila kolapsom američke *Silicon Valley* banke, a potom i *Signature* banke dovela je do bojazni od širenja zaraze i na bankarski sektor eurozone. Švicarska banka *Credit Suisse* se u ovom razdoblju suočila s pritiskom na likvidnost uslijed značajnih povlačenja depozita povezanih sa sve većom zabrinutošću za finansijsku i kapitalnu poziciju banke, koja se u proteklih nekoliko godina suočila s nizom izazova poput promjena u top menadžmentu, te gubitaka od nekoliko milijardi dolara. Nedostatak

povjerenja klijenata nakon ponovljenih skandala i problema u korporativnom upravljanju, zajedno s panikom koja je zahvatila globalni bankarski sektor nakon izbijanja američke regionalne bankarske krize pojačali su odlljev depozita iz ove banke. Dionice *Credit Suisse* banke izgubile su preko 75% svoje vrijednosti od početka 2022. godine, što je u konačnici dovelo do preuzimanja *Credit Suisse* banke od strane UBS banke na inicijativu švicarskih regulatora. Regulatori su osigurali i dodatne hitne linije likvidnosti i garancije za rješavanje problema finansijske stabilnosti. Ova bankarska previranja izazvala su globalnu zabrinutost oko supervizorskih praksi i adekvatnosti alata za upravljanje rizikom, a naročito metodologije zaštite od rizika promjene kamatnih stopa u vremenima brzog pooštravanja monetarne politike. Ipak, ovaj slijed događaja se razlikuje od globalne finansijske krize, jer je globalni bankarski sustav sada otporniji nego 2008. i 2009. godine zahvaljujući razvoju okvira makroprudencijalne politike, okvira za restrukturiranje banaka i poboljšanju kapitalnih i likvidnosnih pozicija banaka. Ipak, cijene dionica banaka su se u drugom tromjesečju 2023. godine djelomično oporavile od nestabilnosti koja je počela sredinom ožujka.



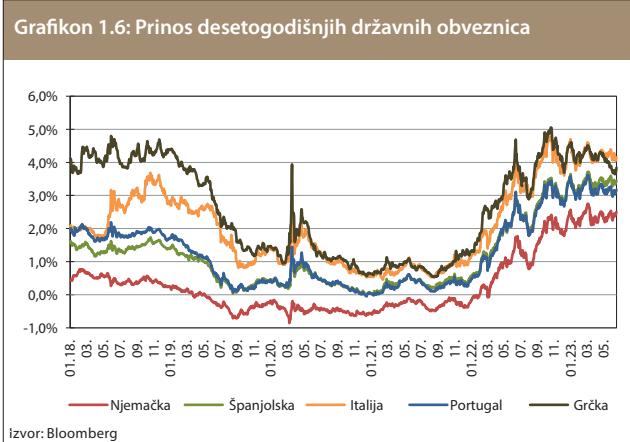
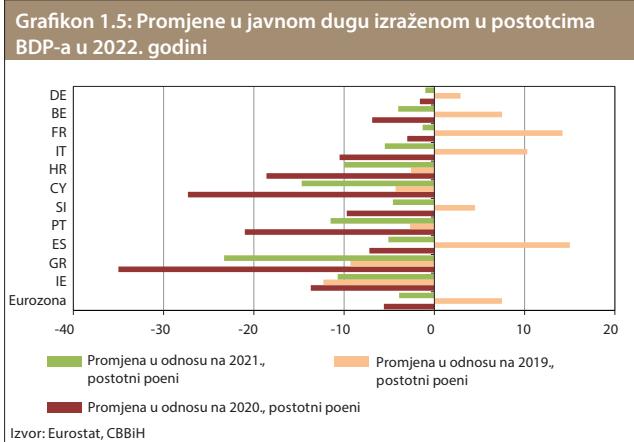
1.2.2. Učinci na realni sektor

Fiskalne mjere potpore koje su zemlje članice eurozone provodile kako bi ublažile porast cijena energije i inflacije obilježile su 2022. godinu. Ipak, proračunski deficit zemalja eurozone je u 2022. godini iznosio 3,6% BDP-a, što predstavlja značajno smanjenje u odnosu na prethodnu godinu, kada je iznosio 5,3% BDP-a. Omjer proračunskog deficita i BDP-a smanjen je zbog većeg porasta prihoda u uvjetima visoke inflacije u odnosu na rast proračunskih rashoda, kao i većeg ostvarenog rasta BDP-a u usporedbi s prethodnim razdobljem. Javni dug zemalja članica eurozone smanjen je s 95,5% BDP-a, koliko je iznosio u 2021. godini, na 91,6% na kraju 2022. godine, zahvaljujući porastu nominalne vrijednosti BDP-a koji je bio veći od porasta javnog duga (Grafikon 1.5). Međutim, normalizacija monetarne politike i porast kamatnih stopa povećali su troškove

⁵ Utjecaj na banke iz Sber grupacije koje su poslovale u BiH detaljnije je opisan u poglavljima Kućanstva, Finansijski posrednici i potpoglavlju Regulatorni okvir, te u Tekstnom okviru 3: Utjecaj rata u Ukrajini na bankarski sustav BiH u Izvješću o finansijskoj stabilnosti za 2021. godinu (<https://www.cbbh.ba/content/DownloadAttachment/?id=ccada438-f71c-4d81-bd3c-8f9128eedf04&langTag=bs>).

servisiranja javnog duga. Pad cijena energije početkom 2023. godine smanjio je potrebu za dodatnom fiskalnom potporom za olakšavanje energetske krize kućanstvima i poduzećima. Ipak, pojedine zemlje imaju visoke razine duga i potrebe za refinanciranjem u kratkom roku u okruženju rastućih troškova financiranja.

Rast prinosa nastavljen je i u prvoj polovini 2023. godine, izuzev u ožujku kada su problemi u bankarskom sektoru SAD-a, te problemi s *Credit Suisse* bankom doveli do zabrinutosti zbog izbijanja bankarske krize u EU, što je povećalo potražnju za sigurnijom aktivom i dovelo do rasta cijena državnih obveznica zemalja eurozone i naglog pada njihovih prinosa.



Prinosi na državne obveznice većine zemalja eurozone su u tijeku 2022. godine zabilježili rekordan rast i izlazak iz negativne zone. Prinosi na njemačke 10-godišnje državne obveznice su na kraju 2022. godine porasli za 2,75 postotnih bodova u odnosu na kraj 2021. godine, s razine od - 0,18% na razinu od 2,56%. Istovremeno, prinosi na talijanske obveznice povećani su za 3,5 postotnih bodova u odnosu na kraj prethodne godine s razine od 1,17% na razinu od 4,70%. Prinosi desetogodišnjih obveznica Grčke, Španjolske i Portugala također su bilježili snažan rast u istom razdoblju (Grafikon 1.6). Neposredno nakon početka rata u Ukrajini, povećana je volatilnost na finansijskim tržištima, a investitori su tražili sigurnija ulaganja, što je dovelo do kratkotrajnog porasta cijena obveznica, tj. pada prinosa. Ipak, ubrzo je došlo do snažnog rasta prinosa na obveznice zemalja eurozone nakon što je ECB signalizirala niz povećanja kamatnih stopa počevši od srpnja s ciljem obuzdavanja rekordno visoke inflacije. Znatan skok prinosa zabilježen je na obveznice perifernih zemalja eurozone, što je dovelo do zabrinutosti zbog rastuće razlike između prinosa na obveznice južnoeuropskih zemalja i Njemačke i u vezi s tim povezanih rizika finansijske fragmentacije, tj. rizika neravnomjerne transmisije normalizacije monetarne politike ECB-a u zemljama koje čine eurozonu. Kao odgovor na rastuće rizike, ECB je u lipnju 2022. godine najavio kreiranje novog instrumenta za suzbijanje divergencija u troškovima pozajmljivanja, kako bi se smanjila razlika u prinosima obveznica baznih i perifernih zemalja eurozone. Ipak, iako se razlika prinosa povećala tijekom 2022. godine, tržišta obveznica eurozone su u velikoj mjeri pokazala nefragmentiranu dinamiku, pri čemu su prinosi različitih zemalja imali sličnu dinamiku kretanja.

Tijekom 2022. godine, rejting agencije su povećale kreditne rejtinge nekoliko zemalja, te potvrstile kreditne rejtinge većine ostalih zemalja eurozone i revidirale izglede kreditnog rejtinga naviše. Agencija Fitch je u tijeku 2022. godine povećala kreditni rejting Irske, Hrvatske i Portugala, dok je agencija S&P povećala dugoročni kreditni rejting Grčke, Hrvatske, Portugala i Cipra. Rejting agencija Moody's povećala je dugoročni kreditni rejting Irske i Hrvatske.

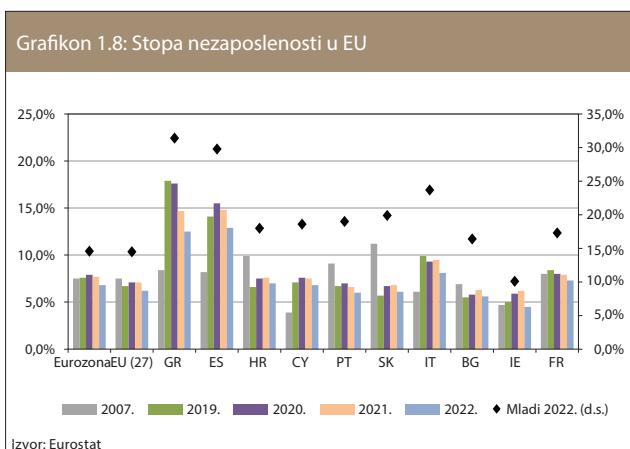
Burzanski indeksi su tijekom 2022. godine zabilježili pad u odnosu na prethodnu godinu (Grafikon 1.7). Izbijanje rata u Ukrajini dovelo je do porasta volatilnosti na tržištima, te pada vrijednosti burzanskih indeksa. Ipak, ova je reakcija bila kratkotrajna, s obzirom na to da su se vrijednosti indeksa oporavile već u ožujku 2022. godine. Međutim, uslijed zabrinutosti zbog mogućeg scenarija smanjenog rasta ekonomске aktivnosti i povećanja inflacije, te odgovora središnjih banaka koji je izazvao brz rast kamatnih stopa, u narednim mjesecima ponovno dolazi do pada vrijednosti rizičnije aktive, koji se nastavio sve do kraja godine, tako da su europski indeksi u 2022. godini zabilježili najveći pad vrijednosti u posljednje četiri godine.

Indeksi dionica eurozone zabilježili su snažan rast u prvom tromjesečju 2023. godine potaknuti optimističnijim makroekonomskim očekivanjima zasnovanim na podatcima koji ukazuju na otpornost ekonomije eurozone, ponovnim otvaranjem kineske ekonomije i naglim padom cijena energije. Dobri finansijski rezultati kompanija vratili su cijene dionica eurozone na višu razinu. Ipak, volatilnost u bankarskom sektoru izazvala je preusmjeravanje sredstava investitora u sigurniju imovinu. Pad cijena dionica u žujku 2023. godine bio

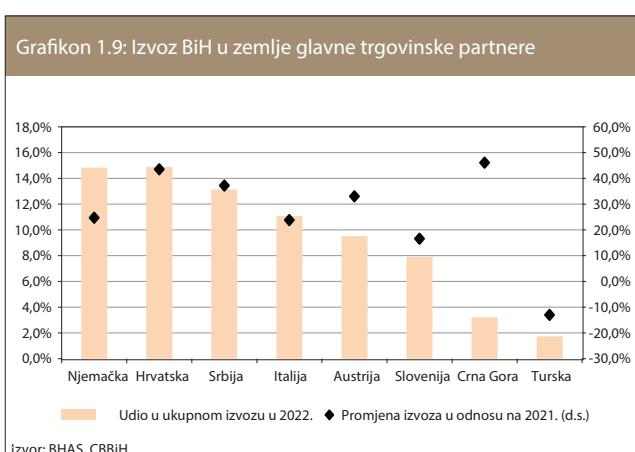
je odraz turbulencija u bankarskom sektoru SAD-a i Europe, međutim, s obzirom na to da je bankarski sektor ostao stabilan i da nije došlo do pogoršanja osnovnih pokazatelja banaka, niti revizije kreditnih rejtinga banaka naniže, burzanski indeksi su do lipnja 2023. godine zabilježili ponovni porast iznad povijesnih prosjeka.



Stopa nezaposlenosti eurozone nastavila je bilježiti pad i u 2022. godini, te je dostigla rekordno nisku razinu (Grafikon 1.8). Stopa nezaposlenosti u zemljama eurozone je na kraju 2022. godine iznosila 6,7% i smanjena je za 0,3 postotna boda u odnosu na prethodnu godinu. Rast nezaposlenosti, neočekivano, nije bio jedna od karakteristika postpandemijskog tržišta rada u EU i inflatori pritisak na troškove poslovanja nije doveo do značajnog otpuštanja radnika. Tržište rada nakon pandemije karakterizira nedostatak radne snage, posebice u administraciji i uslugama potpore, profesionalnim i znanstvenim djelatnostima, informacijskim i komunikacijskim tehnologijama i građevinarstvu, kao i u hotelijerstvu. Nedostatak radne snage u brojnim industrijama može biti posljedica neusklađenosti kvalifikacija radnika i zahtjeva poslova koje obavljaju, te mogućih promjena u preferencijama radnika.



Tijekom 2022. godine došlo je do značajnog rasta vrijednosti međunarodne trgovine, pod utjecajem rasta ekonomske aktivnosti u prvoj polovini godine, te rasta cijena na globalnoj razini, što se odrazilo i na vanjskotrgovinsku razmjenu BiH. U 2022. godini, ukupan izvoz iz BiH iznosio je 18,0 milijardi KM i bilježi porast od 25,9% u odnosu na prethodnu godinu, dok je ukupan uvoz iznosio 28,6 milijarde KM, što je za 32,6% više u odnosu na prethodnu godinu. Pokrivenost uvoza izvozom smanjena je u odnosu na prethodnu godinu i iznosila je 62,8%, dok je vanjskotrgovinski robni deficit iznosio 10,7 milijardi KM u usporedbi sa 7,3 milijarde u 2021. godini. Ukupan izvoz u zemlje EU povećan je za 27,2% u odnosu na 2021. godinu i iznosi 13,2 milijarde KM. Izvoz je povećan u sve zemlje glavne vanjskotrgovinske partneri BiH (Grafikon 1.9).





Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

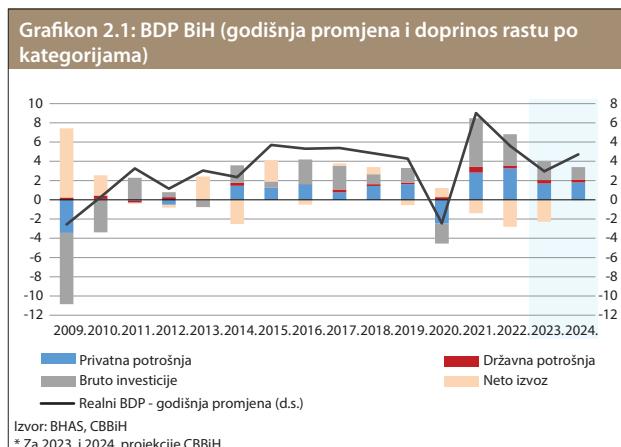
**MAKROEKONOMSKI
TRENDJOVI I RIZICI U BIH**

2. MAKROEKONOMSKI TRENDovi I RIZICI U BIH

Snažan i dugotrajan inflatorni pritisak odrazio se na kretanja u svim segmentima domaće ekonomije, što je u konačnici rezultiralo usporavanjem rasta ukupne realne ekonomske aktivnosti u 2022. godini. Negativni učinci prelijevanja visoke i dugotrajne inflacije bili su izraženiji u drugoj polovini godine, od kada se počeo zabilježiti pad industrijske proizvodnje, značajno usporavanje rasta izvoza, pod utjecajem smanjenja vanjske potrošnje, kao i rast vanjskih ranjivosti zemlje u vidu pogoršanja platnobilansne pozicije zemlje. Uslijed snažnih inflatornih pritiska, realni raspoloživi dohodak stanovništva značajno se smanjio, dok su ostali pokazatelji s tržišta rada, poput broja zaposlenih osoba i stope nezaposlenosti zabilježili blago poboljšanje. Povećani potrošački optimizam nakon izlaska ekonomije iz korona-krize doveo je do jačanja aktivnosti na tržištu nekretnina u 2022. godini, koju je pratilo snažan rast cijena u svim gradovima koji su uključeni u indeks cijena nekretnina. Sektor generalne vlade BiH zabilježio je rast fiskalnog deficitu i pored snažnog rasta prihodovne strane proračuna, s obzirom na to da su vlade povećale državnu potrošnju u cilju suzbijanja negativnih učinaka inflacije. I pored značajnog rasta makroekonomskih rizika, pokazatelji fiskalne stabilnosti pokazuju umjerenu izloženost rizicima, s obzirom na to da BiH spada u red umjereno zaduženih zemalja. Rast rizika u domaćem makroekonomskom okruženju može imati negativan utjecaj na finansijsku stabilnost, kroz rast i materijalizaciju kreditnog rizika u bankarskom sektoru u srednjoročnom razdoblju.

Nakon snažnog oporavaka realne ekonomske aktivnosti u postpandemijskoj 2021. godini, u 2022. godini zabilježeno je usporavanje rasta realne ekonomske aktivnosti u uvjetima visoke neizvjesnosti i snažne inflacije, koji su obilježili cijelu godinu. Povećani potrošački optimizam kao rezultat odgođene potrošnje i investicijske aktivnosti ranije započetih projekata, nakon izlaska bh. ekonomije iz koronakrize utjecali su na snažniji rast realne ekonomske aktivnosti u prvoj polovini 2022. godine, kada su ostvarene stope rasta realnog BDP-a iznosile 5,9% i 5,8%, respektivno. Međutim, rast makroekonomskih rizika prvenstveno uzrokovanih dugotrajnim i snažnim inflatornim pritiscima doveo je do značajnijeg usporavanja realne ekonomske aktivnosti u drugoj polovini godine, tako da su u posljednja dva tromjesečja ostvarene stope realnog ekonomskog rasta iznosile 2,6% i 1,7%, respektivno. Promatrano na godišnjoj razini, rast realne ekonomske aktivnosti u BiH iznosio je 4% u 2022. godini, što predstavlja usporavanje rasta realne ekonomske aktivnosti od 3,1 postotnog boda u odnosu na prethodnu godinu. Najveći doprinos rastu ekonomske aktivnosti u 2022. godini dale su osobna potrošnja i bruto investicije (doprinos od 3,3 i 3,2 postotna boda), dok je

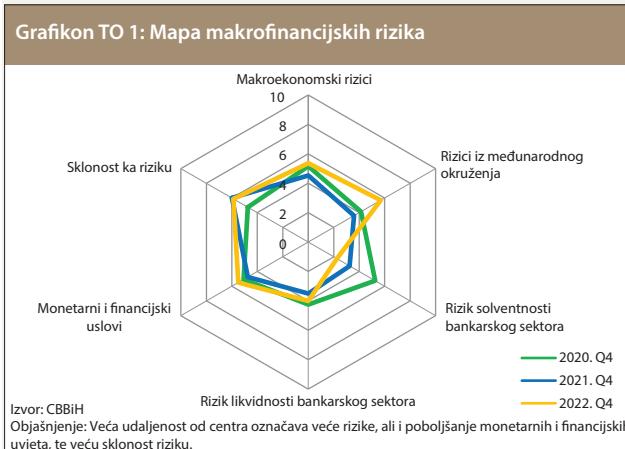
doprinos državne potrošnje od 0,6 postotnih bodova blago porastao u odnosu na prethodnu godinu (Grafikon 2.1). U 2022. godini ostvarena je visoka izvozna aktivnost (godišnji rast od 23,9%), ali je zbog istovremeno snažnijeg rasta uvoza roba i usluga, neto trgovinska bilanca roba i usluga imala negativan doprinos BDP-u (- 2,8 postotnih bodova). Snažnija domaća potražnja u najvećoj mjeri bila je podržana priljevima po osnovi doznaka iz inozemstva koji su bili veći za 17,6% u odnosu na prethodnu godinu, s obzirom na to da se, uslijed snažnih inflatornih pritiska, realni dohodak stanovništva u BiH već od travnja 2022. godine počeo smanjivati (vidi Grafikon 2.4). Trend smanjenja realnog dohotka stanovništva nastavljen je do kraja 2022. godine, što je u posljednjem tromjesečju dovelo do značajnijeg usporavanja rasta osobne potrošnje. U posljednjem tromjesečju, potrošnja kućanstava ostvarila je rast od 3,2% na godišnjoj razini, što je za 2 postotna boda bio niži rast u odnosu na prethodno tromjeseče.



Tekstni okvir 1: Ocjena glavnih makrofinancijskih rizika po finansijsku stabilnost

Ocjena glavnih makrofinancijskih rizika koji mogu nastati u realnom, fiskalnom, vanjskom ili finansijskom sektoru ili kao rezultat njihove međusobne povezanosti, kao i procjena monetarnih i finansijskih uvjeta i sklonosti investitora ka riziku urađena je na osnovu kvantitativnog alata (eng. „Dashboard“). Procjena rizika zasnovana je na pojednostavljenoj standardizaciji i rangiranju pozicija sveobuhvatnog seta pokazatelja koji predstavljaju osnovu za kvantifikaciju sintetičke ocjene stupnja rizika iz različitih segmenata sustava. Ocjena u rasponu od 1 do 5 predstavlja izrazito nizak do blago umjeren stupanj izloženosti rizicima; ocjena u rasponu od 5 do 8 umjeren do blago visok stupanj izloženosti rizicima; ocjena u rasponu od 8 do 10 predstavlja visok stupanj izloženosti

rizicima. Rangiranje ocjena za monetarne i finansijske uvjete i sklonosti ka riziku kreće se u suprotnom smjeru, odnosno povećanje udaljenosti od središta grafikona predstavlja poboljšanje monetarnih i finansijskih uvjeta, tj. povećanje sklonosti investitora ka preuzimanju rizika.



Ukupna izloženost finansijskog sustava makrofinansijskim rizicima u 2022. godini značajno je povećana u odnosu na prethodnu godinu, prvenstveno pod utjecajem rasta rizika iz međunarodnog okruženja koji su se preliili na domaću ekonomiju, te su prešli iz teritorija niskog stupnja rizika u teritorij umjerenog do blago visokog stupnja izloženosti rizicima. Snažan rast rizika u međunarodnom okruženju uzrokovan geopolitičkim rizicima rata u Ukrajini, doveo je do rasta cijena energenata i hrane, te dodatnih poremećaja u lancima opskrbe na globalnoj razini. Rast rizika u domaćem makroekonomskom okruženju bio je prouzrokovani snažnim rastom inflacije, te posljedičnim usporavanjem rasta realne ekonomske aktivnosti. S druge strane, zabilježeno je smanjenje rizika koji dolaze iz bankarskog sektora kao rezultat povećanja solventnosti i visoke likvidnosti, što ukazuje na to da rast rizika u 2022. godini nije imao značajniji utjecaj na poslovanje bankarskog sektora. Uz visoku inflaciju koja je obilježila cijelu 2022. godinu, zabilježeno je usporavanje realne ekonomske aktivnosti u drugoj polovini godine u najvećoj mjeri pod utjecajem smanjenja privatne potrošnje, s obzirom na to da je uslijed visoke inflacije došlo do smanjenja kupovne moći stanovništva. Kao učinak prolongiranog usporavanja ekonomskog rasta i visoke inflacije koje će se zadržati i u 2023. godini, snižene su projekcije ekonomskog rasta za naredne dvije godine, zbog čega se u narednom razdoblju očekuje da će makroekonomski rizici biti na povиšenoj razini. Dodatno, produbljivanje deficitne tekućeg računa platne bilance djelovalo je na povećanje makroekonomskih rizika. Rast rizika u domaćem makroekonomskom okruženju blago je ublažen nastavkom pozitivnih trendova na tržištu rada, te smanjenjem rizika fiskalne održivosti s obzirom na to da je većina pokazatelja fiskalne stabilnosti zabilježila poboljšanje uslijed znatno snažnijeg rasta nominalnog BDP-a u odnosu na porast proračunskog deficitu i vanjskog duga sektora generalne vlade.

Sintetička ocjena utjecaja prelijevanja šokova iz međunarodnog okruženja na domaću ekonomiju dobiva se na temelju pokazatelja koji mijere trgovinske i finansijske veze u ekonomiji, poput vrijednosti uvoza i izvoza izraženih u postotku BDP-a, strane aktive i pasive izražene u postotcima BDP-a. Prilikom ocjene rizika iz međunarodnog okruženja na domaću ekonomiju, u obzir se uzimaju i baferi koji služe za ublažavanje vanjskih šokova, tj. razina deviznih rezervi izraženih u mjesecima uvoza, zatim bruto devizne rezerve kao postotak monetarne baze i promjene u deviznim rezervama zemlje. Ukupni rizici koji dolaze iz međunarodnog okruženja značajno su povećani u 2022. godini kao odraz rasta globalne geopolitičke neizvjesnosti, poremećaja u lancima opskrbe i povećanih cijena energije i hrane, te rasta troškova zaduživanja na europskom tržištu. Jače trgovinske veze koje se ogledaju u snažnom rastu opsega vanjskotrgovinske razmjene BiH u 2022. godini, dodatno su povećale rizike prelijevanja iz međunarodnog okruženja, koji su već bili u teritoriju visokog stupnja rizika. Imajući u vidu očekivano usporavanje ekonomske aktivnosti glavnih izvoznih partnera i smanjenje vanjske potražnje, povećani su rizici po ekonomsku aktivnost i platnobilančnu poziciju zemlje u 2023. godini. Pored toga, povećanje rizika iz međunarodnog okruženja doprinjelo je povećanje kamatnih stopa na europskom tržištu. U 2022. godini došlo je i do blagog smanjenja razine deviznih rezervi, čime je smanjena razina zaštitnog sloja koji služi domaćoj ekonomiji za ublažavanje vanjskih šokova.

Rizik solventnosti bankarskog sektora koji se mjeri pokazateljima finansijskog zdravlja i razinom zaduženosti korporativnog sektora i stanovništva značajno se smanjio u 2022. godini. Svi pokazatelji finansijskog zdravlja nalaze se na zadovoljavajućoj razini, te su u 2022. godini poboljšani, što ukazuje na to da rast rizika u makroekonomskom okruženju do sada nije imao značajnije učinke na poslovanje bankarskog sektora BiH. U nepovoljnem makroekonomskom okruženju, bankarski sektor je ostvario rast profitabilnosti i poboljšanje kvalitete kreditnog portfelja. Zbog slabije kreditne aktivnosti i snažnog rasta nominalnog BDP-a, zaduženost korporativnog sektora i sektora stanovništva iskazana u odnosu na BDP je smanjena, što je dovelo do poboljšanja sveukupne ocjene u segmentu solventnosti.

Rizik likvidnosti i dalje je izuzetno nizak u 2022. godini, i pored kratkoročne epizode povlačenja dijela depozita početkom godine koji je bio uzrokovan kriznom situacijom povezanom s bankama iz „Sber“ grupacije koje su bile u većinskom ruskom vlasništvu. Krizna situacija je uspješno sanirana brzom intervencijom regulatora i prelaskom ovih banaka u domaće vlasništvo, te je očuvana visoka razina likvidnosti tijekom cijele godine. Međutim, u segmentu izvora financiranja i dalje se povećava rizik ročne transformacije za banke zbog kontinuiranog pogoršavanja ročne strukture izvora sredstava, što može predstavljati ograničavajući faktor kreditnog rasta u BiH.

Ocjena sveukupnih monetarnih i finansijskih uvjeta povećana je u odnosu na prethodnu godinu s obzirom na to da su zbog snažnog rasta inflacije, uz izostanak značajnijeg rasta kamatnih stopa uvjeti zaduživanja na domaćem bankarskom tržištu ostali vrlo povoljni tijekom cijele 2022. godine. I pored toga nije zabilježen osjetniji rast kredita privatnom sektoru, pa je vrijednost pokazatelja koji mjeri jaz omjera kredita privatnom sektoru i BDP-a je u 2022. godini dodatno produbljena i ukazuje na ispodprosječnu kreditnu aktivnost. Na strani ponude, zabilježeno je pooštavanje kreditnih standarda u odobravanju kredita nefinansijskim poduzećima i stanovništvu u prva tri tromjesečja 2022. godine, najviše zbog povećane percepcije rizika i u vezi s tim manje sklonosti banaka ka preuzimanju rizika. Uslijed rasta referentnih kamatnih stopa ECB-a i posljedičnog rasta EURIBOR-a, uz koju je vezan najveći broj kredita ugovorenih s promjenjivom kamatnom stopom, u drugoj polovini godine otpočeo je vrlo blagi rast kamatnih stopa na domaćem tržištu. Nastavak porvobe restiktivnih monetarnih politika vodećih središnjih banaka nastaviti će vršiti pritisak na rast troškova zaduživanja na domaćem tržištu, što bi uz nastavak pooštavanja ostalih uvjeta financiranja moglo umanjiti sklonost ka potrošnji i kreditnoj potražnji u 2023. godini.

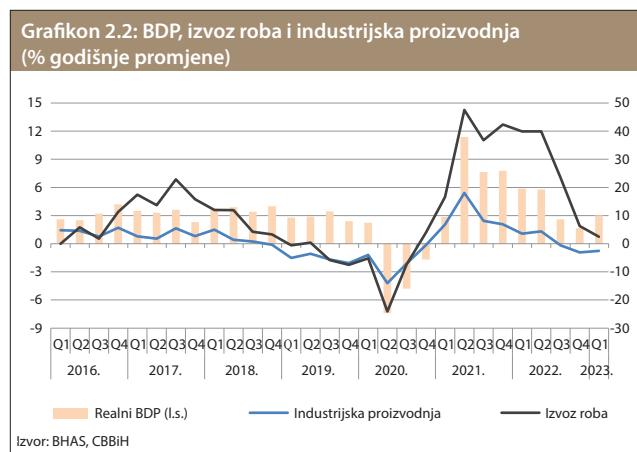
Kao odraz rasta rizika iz domaćeg i međunarodnog okruženja u 2022. godini došlo je do blagog smanjenja sklonosti investitora ka preuzimanju riziku, na što ukazuje relativno skroman rast ostalih ulaganja, koje su znatno manje u udjelu BDP-a, dok je udio izravnih stranih ulaganja ostao na istoj razini od 2,6% BDP-a kao u prethodnoj godini, što je još uvijek nedovoljno za značajniji pozitivan utjecaj na ekonomski rast u BiH.

U 2022. godini, najveći rast obujma realne ekonomski aktivnosti ostvaren je u djelatnostima *Hotelijerstvo i ugostiteljstvo* (12,7%), *Trgovina na veliko i malo* (10%), te djelatnosti *Informacije i komunikacije* (9,4%). Zahvaljujući oporavku potražnje za turističkim uslugama nakon završetka pandemije koronavirusa, u 2022. godini ostvareno je značajno povećanje turističke aktivnosti u BiH u pogledu broja dolazaka i ostvarenih noćenja stranih i domaćih turista, što je utjecalo na rast ekonomski aktivnosti u djelatnosti hotelijerstva i ugostiteljstva. Rast domaće potražnje pozitivno se odrazilo i na porast ekonomski aktivnosti u djelatnosti trgovine na veliko i malo.

S druge strane, najveći pad realne ekonomski aktivnosti zabilježen je u djelatnosti proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom (-7,5%), što je u najvećoj mjeri bila posljedica nepovoljne hidrološke situacije u 2022. godini uzrokovanе sušom, zbog čega je došlo do značajnog smanjenja proizvodnje električne energije u hidroelektranama u BiH. Pored toga, značajniji pad realne ekonomski aktivnosti na godišnjoj razini zabilježen je u djelatnosti vađenja rude i kamena (-5,9%), kao rezultat smanjenja opsega industrijske

proizvodnje u ovoj djelatnosti za 3,3% na godišnjoj razini. Na usporavanje rasta ukupne industrijske proizvodnje koje je započelo još sredinom 2021. godine, najveći utjecaj imao je pad opsega proizvodnje u djelatnosti proizvodnje i opskrbe električnom energijom (-8,8%), tako da je ukupna industrijska proizvodnja ostvarila godišnji rast od svega 1%. Jedino je u djelatnosti prerađivačke industrije zabilježen rast proizvodnje na godišnjoj razini (3,9%), s tim da je od polovine 2022. godine i u ovoj djelatnosti evidentno usporavanje rasta proizvodnje uslijed značajnog smanjenja vanjske potražnje i snažnih inflatornih pritisaka koji opterećuju poslovanje ovih industrija. Kontrakcija industrijske proizvodnje koja je započela u trećem tromjesečju 2022. godine bila je praćena snažnim usporavanjem rasta izvoza roba (Grafikon 2.2). Pod utjecajem usporavanja rasta ekonomski aktivnosti glavnih vanjskotrgovinskih partnera BiH i smanjenja vanjske potražnje, isti trend je nastavljen i u prvom tromjesečju 2023. godine.

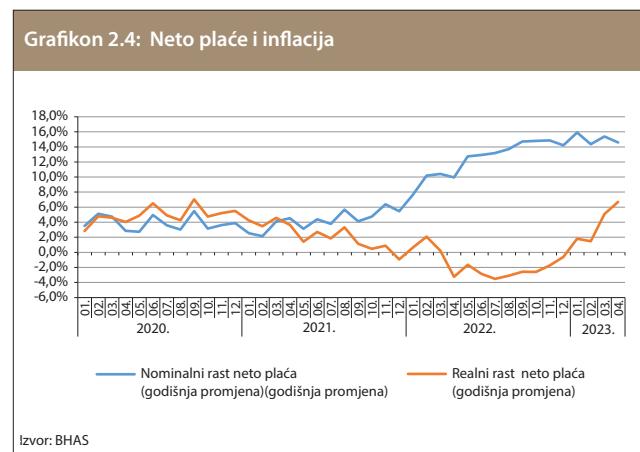
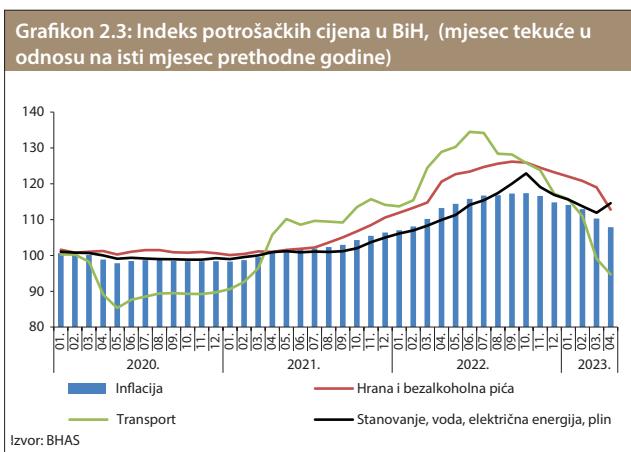
Prema projekcijama CBBiH⁶, u 2023. godini predviđa se snažno usporavanje dinamike rasta izvoza, što će uz nešto snažniji intenzitet rasta uvoza negativno doprinijeti ekonomskom rastu u 2023. godini. Očekivano smanjenje privatne potrošnje, kao ključne kategorije koja će utjecati na usporavanje rasta ekonomski aktivnosti u 2023. godini uzrokovano je produženim inflacijskim pritiscima i padom životnog standarda, koji je već značajno narušen uslijed smanjenja raspoloživog dohotka stanovništva. Moguće usporavanje dinamike prijeva doznaka iz inozemstva dodatno bi umanjilo rast privatne potrošnje i kupovnu moć stanovništva u BiH. Stoga, usporavanje rasta realne ekonomski aktivnosti i povišena razina inflacije ostaju glavni izvori rizika po finansijsku stabilnost, što je uz već prisutne izazove s kojima su suočene brojne proizvodne djelatnosti dovelo do pojačanog kreditnog rizika koji bi u narednom razdoblju mogao dovesti do pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja u bankarskom sektoru BiH.



⁶ Proljetni krug projekcija iz svibnja 2023. godine.

Porast rizika u domaćem makroekonomskom okruženju u najvećoj mjeri bio je prouzrokovani snažnim rastom inflacije koja je ocijenjena kao najznačajniji rizik po domaću ekonomiju u 2022. godini. Prosječna inflacija u 2022. godini iznosila je 14%, što predstavlja najveću zabilježenu godišnju inflaciju od 2005. godine, od kada se inflacija u BiH mjeri indeksom potrošačkih cijena. Ubrzan rast potrošačkih cijena započeo je već u drugoj polovini 2021. godine, a dvoznamenskaste vrijednosti inflacije koje su se počele bilježiti od ožujka 2022. zadržale su se do kraja godine. Na inflatorne pritise u BiH dominantno su utjecale potrošačke cijene u kategorijama hrane i transporta, koje su bilježile rekordne vrijednosti i na globalnoj razini (Grafikon 2.3). Vrhunac rasta dostignut je u listopadu 2022. godine, od kada počinje postupno usporavanje ukupne inflacije, prvenstveno pod utjecajem smanjenja cijena sirove nafte koje je na svjetskim tržištima započelo u trećem tromjesečju. Cijene električne energije koje su bilježile enorman rast na europskom tržištu, uslijed energetske krize prouzrokovane ratnim događanjima u Ukrajini, u BiH bile su ograničene mjerama entitetskih vlasti, čime je uspješno amortiziran rizik od prekomjernog rasta cijena električne energije za gospodarstvo, dok cijene električne energije za stanovništvo nisu rasle u 2022. godini. Do kraja 2023. godine očekuje se da će se zadržati povišenu razinu inflacije najviše zbog nastavka rasta cijena hrane u 2023. godini⁷. Dodatno, eventualni pritisci za usklađivanjem cijena električne energije na domaćem tržištu s trendovima na međunarodnom tržištu, mogli bi rezultirati dalnjim jačanjem inflatornih pritisaka.

rast zaposlenih osoba bilježila je djelatnost informacija i komunikacija (10,5%), u kojoj je ujedno ostvaren značajan rast bruto dodane vrijednosti. Najveći rast prosječnog broja zaposlenih osoba evidentiran je u djelatnostima prerađivačke industrije, koja ujedno zapošljava najveći broj osoba, te je povećanje prosječnog broja zaposlenih od 2,5% bilo u skladu s rastom realne ekonomske aktivnosti u ovoj djelatnosti. Oporavak tržišta rada vidljiv je i kroz smanjenje stope nezaposlenosti koja je, prema podatcima iz Ankete o radnoj snazi, prema ILO metodologiji, u četvrtom tromjesečju 2022. iznosila 14,3%, dok je prosječna stopa nezaposlenosti u 2022. godini iznosila 15,4%, te je niža za 2 postotna boda u odnosu na 2021. godinu. Iako su pokazatelji s tržišta rada u 2022. godini poboljšani, ne ukazuju na rast životnog standarda stanovništva, uzimajući u obzir da je zbog snažnog inflatornog šoka realni dohodak stanovništva većinu godine pada. Tek nakon devet mjeseci uzastopnog pada, realne plaće stanovništva su se počele postupno opravljati pod utjecajem snažnijeg rasta nominalnih plaća, uz istovremeno usporavanje rasta inflacije koje se bilježi od početka 2023. godine (Grafikon 2.4). Iako se do kraja 2023. godine očekuje nastavak rasta prosječnih plaća, kao i smanjenje nezaposlenosti, rizici s tržišta rada nisu značajnije ublaženi. Nepovoljna starosna struktura stanovništva, dugoročna nezaposlenost mladih i negativni demografski trendovi i dalje predstavljaju glavne strukturne probleme na tržištu rada, što u velikoj mjeri ograničava potencijal ekonomskog rasta i razvoja BiH.



Iako su na tržištu rada u 2022. godini nastavljeni pozitivni trendovi iz prethodnih godina koji se ogledaju u blagom povećanju broja zaposlenih osoba i smanjenju stope nezaposlenosti, realni dohodak stanovništva se značajno smanjio, što se u narednom razdoblju može preliti i na bankarski sektor u vidu porasta i materijalizacije kreditnog rizika u sektoru stanovništva. Prosječan broj ukupno zaposlenih osoba u 2022. godini bio je veći za 2,6% u odnosu na prethodnu godinu, a najizraženiji prosječan

Rizici vezani za smanjenje raspoloživog dohotka uslijed povećanih inflatornih pritisaka u određenoj mjeri bili su ublaženi zahvaljujući povećanju priljeva po osnovi doznaka iz inozemstva. U 2022. godini, ukupni priljevi po osnovi personalnih transfera iznosili su 3,58 milijardi KM ili 7,85% BDP-a, što je za 536,5 milijuna KM ili 17,6% više nego u prethodnoj godini. Iako je pad raspoloživog dohotka u 2023. godini zaustavljen, te se do kraja godine očekuje postupno ublažavanje inflatornih pritisaka, i dalje je zadržana visoka percepција rizika iz makroekonomskog okruženja. Zbog akumuliranih učinaka smanjenja realnog raspoloživog dohotka iz prethodne godine i povišene razine inflacije koja će se

⁷ Prema posljednjem krugu projekcija CBBiH iz svibnja 2023 godine, očekivana godišnja inflacija za 2023. godinu iznosi 7,7%.

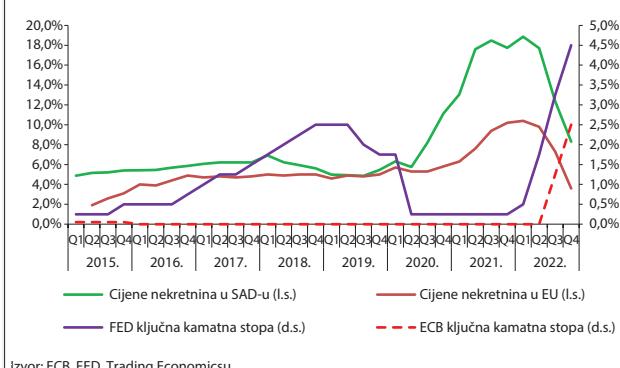
zadržati u 2023. godini, očekuje se značajno smanjenje osobne potrošnje i usporavanje ekonomskog rasta u BiH, te jačanje rizika u bankarskom sektoru u vidu otežane sposobnosti otplate kredita kod stanovništva s nižim raspoloživim dohotkom.

Tekstni okvir 2: Tržište nekretnina

Geopolitički i ekonomski izazovi s kojima se svijet suočio tijekom 2022. godine neminovno su se reflektirali i na globalno tržište nekretnina. Tržište nekretnina bilježilo je solidan rast na obje strane Atlantika i prije 2020. godine, odnosno prije pandemije virusa Covid-19, a imajući u vidu fundamentalno drugačije uzroke Covid-19 ekonomiske krize u odnosu na zabilježene ekonomске krize prije toga, tržište nekretnina ne samo da je ostalo imuno na ekonomski potres već je zabilježilo i iznadprosječan rast kako u SAD-u, tako i u EU. Iako su razlozi za rast tržišta nekretnina u doba pandemije mnogobrojni, jedan od dominantnih faktora je i ekspanzivna monetarna politika koja je u razdoblju 2020. - 2021. godine obilježila ekonomске prilike. Povoljni uvjeti kreditiranja pogodovali su porastu potražnje za nekretninama, te posljedično i rastu cijena nekretnina u vremenu opće ekonomске nesigurnosti i porastu averzije ka riziku od strane investitora.

S početkom rata u Ukrajini, koji je uzdrmao tek oporavljenu svjetsku ekonomiju, već prisutan inflatorični pritisak dodatno je osnažio, pa su se vodeće središnje banke u svijetu odlučile na zaokret u vođenju monetarnih politika, te restriktivnim odlukama ublažiti inflaciju (Grafikon TO2.1). S podizanjem kamatnih stopa, rast cijena nekretnina počeo je usporavati na većim globalnim tržištima (SAD, Njemačka, Italija), što nagovještava mogućnost da se sličan trend u narednom razdoblju može preliti i na ostala tržišta EU, zemlje regije i, u konačnici, na tržište nekretnina u BiH.

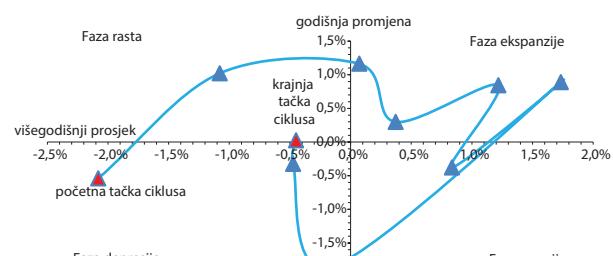
Grafikon TO2.1: Godišnja promjena cijena nekretnina i promjena ključnih kamatnih stopa



U svjetlu globalnih trendova, potrebno je promatrati i kretanja na tržištu nekretnina u BiH, gdje se mogu primijetiti određeni signali povećanog rizika za naredno razdoblje, usprkos činjenici da je tržište nekretnina u većini svojih segmenata i dalje u fazi rasta.

Prije pregleda odnosa ponude i potražnje, te indeksa cijena nekretnina, potrebno je dati osvrt na područje poslovanja nekretninama u sklopu bh. BDP-a. Od 2020. godine, kategorija poslovanja nekretninama ne doprinosi pozitivno kretanju BDP-a, bilježeći dvije uzastopne godine negativnog rasta (2020. i 2021. godine), dok je u 2022. godini zabilježena stagnacija (0,0%) u realnim vrijednostima. Na Grafikonu TO2.2 prikazan je ciklus kretanja realne vrijednosti ove BDP kategorije u razdoblju od 2013. do 2022. godine s godišnjim promjenama i promjenama u odnosu na višegodišnji prosjek (prosjek u promatranom razdoblju). Grafikon jasno ilustrira da je godišnja negativna promjena u razdoblju 2020. - 2021. godine bila toliko značajna da je pomjerila vrijednosti prodaje nekretnina ispod višegodišnjeg prosjeka. U skladu s tim trendom, ne iznenađuje činjenica da je zaključno s 2022. godinom, kategorija poslovanja nekretninama iznosila svega 4,1% nominalnog BDP-a, što je povjesno najniži iznos ove kategorije u BDP strukturi.

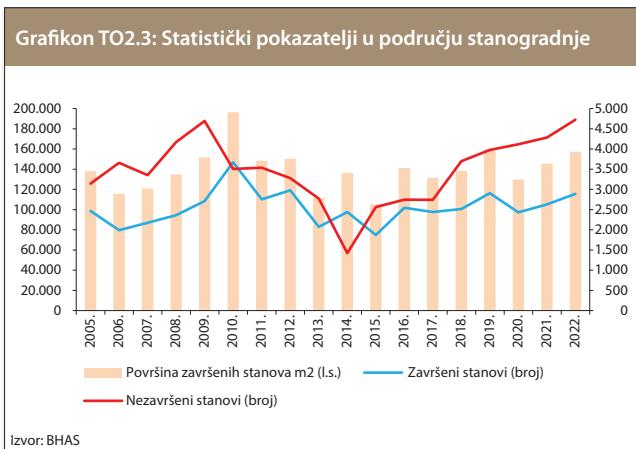
Grafikon TO2.2: Trend promjene BDP kategorije "Poslovanje nekretninama" na godišnjoj razini i u odnosu na višegodišnji prosjek (10 godina)



Izvor: BHAS, CBBIH

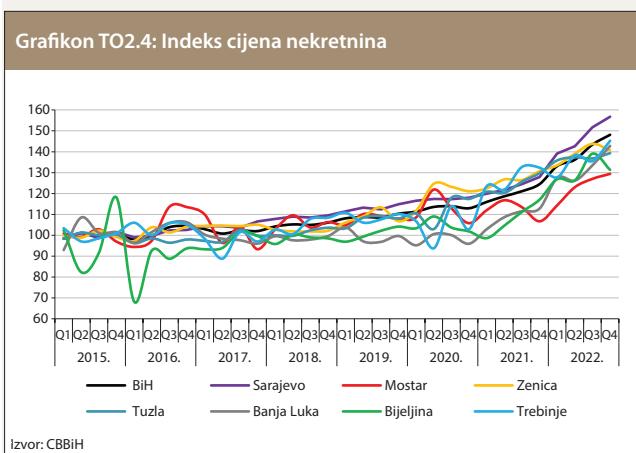
S druge strane, ostali dostupni podatci vezani za tržište nekretnina (stanogradnja, promet u novogradnji, indeks cijena nekretnina, itd.), a na koje u značajnoj mjeri utječe i inflacija, daju drugačiju i mnogo pozitivniju sliku tržišta nekretnina. Naime, ponuda nekretnina u 2022. godini nastavila je rasti na godišnjoj razini, iako još uvjek nije dosegnuta predpandemijska razina iz 2019. godine u pogledu broja završenih stanova, kao i njihove površine (Grafikon TO2.3).

U isto vrijeme, porastao je i broj izdanih građevinskih dozvola za stambene zgrade (6,7% na godišnjoj razini), kao i broj nezavršenih stanova koji su dosegli povjesno rekordnu vrijednost, što sve potvrđuje činjenicu da još uvjek ne postoji rizik sa strane ponude novih nekretnina.



U pogledu opsega kupoprodaje nekretnina, trendovi se razlikuju između novogradnje i starogradnje. Tako je nakon značajnog rasta u 2021. godini opseg kupoprodaje nekretnina nove gradnje u 2022. godini smanjen za 2,7%, dok je površina prodanog stambenog prostora manja za 1,3%. S druge strane, opseg prometa nekretnina stare gradnje, mjerjen površinom prodanog stambenog prostora u uzorku od sedam bh. gradova za koje su dostupni podaci, zabilježio je rast od 16,8%, ali i pored toga nije dostigao razinu iz 2019. godine, kada je registriran najveći opseg kupoprodaje. Manji opseg kupoprodaje nekretnina stare gradnje u odnosu na 2021. godinu evidentiran je samo u jednom gradu iz uzorka (Grad Trebinje). Od tri sarajevske općine koje su obuhvaćene u analizi, nešto manji opseg prodaje zabilježen je jedino u općini Centar, no i pored toga, ukupan promet nekretnina stare gradnje u Gradu Sarajevo porastao je za 8,5% u odnosu na 2021. godinu.

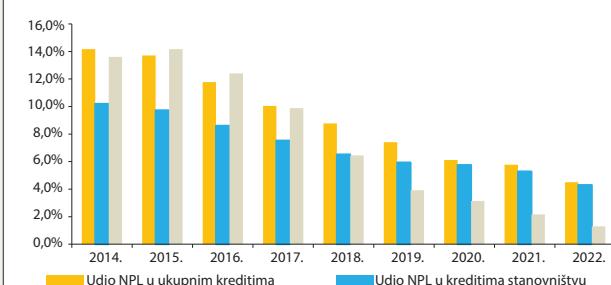
Upravo je Grad Sarajevo zabilježio najvišu vrijednost indeksa cijena nekretnina u 2022. godini, sa snažnim rastom cijena u sve tri analizirane općine. U isto vrijeme, ni ostali gradovi/općine nisu značajno zaostajali u pozitivnom trendu, pa je tako, prvi put nakon 2019. godine, zabilježen rast cijena nekretnina starogradnje u svim analiziranim gradovima (Grafikon TO2.4).



Prosječna cijena kvadratnog metra u novogradnji također je zabilježila snažan rast od čak 33% u odnosu na prosjek 2021. godine. Ipak, za razliku od starogradnje kod koje se intenzitet porasta ubrzava sa svakim narednim tromjesečjem, u području novogradnje zabilježeno je blago usporavanje u posljednjem tromjesečju 2022. godine, što bi mogao biti i prvi znak usporavanja rasta cijena nekretnina na tržištu BiH.

Promatrajući podatke o opsegu kupoprodaje, a naročito cijenama nekretnina, može se izvesti zaključak da se tržište nekretnina kontinuirano pokazuje kao izuzetno otporno tržište na većinu izazova s kojima se ekonomija BiH u širem kontekstu susreće. Uz visoku potražnju za nekretninama, dodatni impuls rastu cijena u 2022. godini dala su i inflatorna kretanja kroz rast građevinskog zemljišta i građevinskog materijala. Snažna potražnja za nekretninama je također produkt dva faktora, a to su i dalje povoljni uvjeti financiranja na tržištu s jedne, te percepcija nekretnina kao sigurne investicijske imovine s druge strane. Iznos nekvalitetnih kredita u ovom području je i dalje među najnižim u cijelom portfelju bankarskog sektora (Grafikon TO2.5).

Grafikon TO2.5: Udio nekvalitetnih kredita (NPL) u ukupnim kreditima u odabranim sektorima

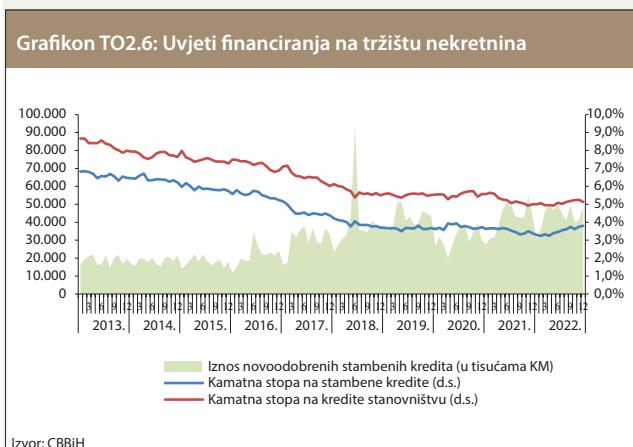


Izvor: FBA i ABRS, CBBiH

Od 2016. godine, iznos novoodobrenih stambenih kredita kontinuirano raste (s izuzetkom 2020. godine, što je posljedica Covid-19 krize), a nominalni iznos novoodobrenih stambenih kredita u 2022. godini dosegao je rekordnu vrijednost od 524 milijuna KM, što čini 14,7% ukupnih kredita stanovništву i 7,5% ukupnih kreditnih plasmana bh. bankarskog sektora. U 2022. godini, rast novoodobrenih stambenih kredita iznosio je 4,4%, što je niža stopa rasta u odnosu na onu zabilježenu u 2021. godini, kada je visoka dvoznamenkasta stopa rasta zabilježena prije svega kao rezultat niske bazne vrijednosti iz već spomenute krizne 2020. godine. Stoga, niža stopa rasta zabilježena u 2022. godini ne predstavlja obrat trenda, već usklađivanje stope rasta s dugoročnim prosjekom. Prvi podatci za 2023. godinu potvrđuju taj trend imajući u vidu da je rast stambenih kredita u prvom tromjesečju 2023. godine iznosio 18,7% na godišnjoj razini. Stambeni krediti se već godinama plasiraju po opadajućim kamatnim stopama, pa je prosječna

kamatna stopa na ovu kategoriju kredita u 2022. godini iznosila 3,5%, što je značajno niže od prosječne kamatne stope na ukupne kredite stanovništvu (5,1%).

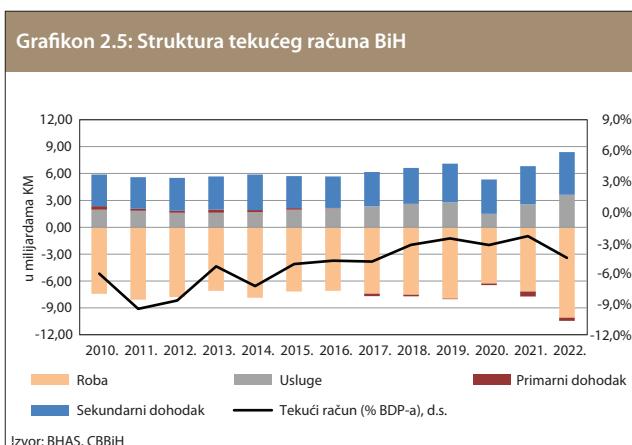
Ipak, promatrajući detaljnije kretanje kamatnih stopa po mjesecima, uočavaju se znaci prelijevanja negativnih trendova s međunarodnih finansijskih tržišta, a koji bi mogli predstavljati ključni rizik po buduća kretanja u ovom sektoru. Naime, troškovi stambenog kreditiranja u BiH počeli su blago rasti u drugoj polovini 2022. godine. Tako je prosječna kamatna stopa na stambene kredite u drugoj polovini 2022. godine iznosila 3,68%, što je za 35 baznih bodova više u odnosu na prvih 6 mjeseci 2022. godine. Štoviše, prosječna kamatna stopa na stambene kredite u prosincu 2022. godine iznosila je 3,8%, što je najviša kamatna stopa na ovu kategoriju kredita još od početka 2020. godine. (Grafikon TO2.6). Zabilježeni porast kamatnih stopa još uvijek nije utjecao na iznos novoodobrenih kredita, imajući u vidu to da se radi o kratkom roku da bi se učinak promjene kamatnih stopa osjetio, ali definitivno predstavlja potencijalni rizik u budućem razdoblju.



Ključno pitanje u narednom razdoblju je do koje razine je moguć rast kamatnih stopa na stambeno kreditiranje, a da se ono ne odrazi negativno na iznos kreditnih plasmana i tržište nekretnina u BiH. Kamatne stope će u narednom razdoblju dominantno ovisiti od razine inflacije i odluka međunarodnih monetarnih institucija u odnosu prema inflatornim pritiscima. Ukoliko globalna inflacija nastavi rasti, moguće je očekivati nove restriktivne mjere monetarnih institucija, što će dodatno povećati kamatne stope na globalnom tržištu, a posljedično i u BiH. Materijalizacija ovakvog scenarija zasigurno bi dovela do pada potražnje za nekretninama, imajući u vidu da zaduživanje predstavlja ključni izvor za financiranje kupnje nekretnina od strane stanovništva. U isto vrijeme, visoka inflacija će dodatno poskupjeti troškove gradnje, što će održavati cijene nekretnina na visokoj razini, a koja nije praćena istovjetnim rastom raspoloživog dohotka. Ipak, iako moguć, takav scenarij je još uvijek manje vjerojatan. Prema trenutačnim makroekonomskim prognozama, bh. ekonomiju očekuje

nizak, ali ipak pozitivan realni rast BDP-a, s ublaženim inflatornim pritiscima u srednjoročnom razdoblju. U takvom makroekonomskom okruženju, sasvim je izvjesno očekivati nastavak povoljnih trendova na tržištu nekretnina koji se ogledaju kroz rast kako opseg kupoprodaje, tako i cijena nekretnina.

Nepovoljna makroekonomска kretanja tijekom 2022. godine odrazila su se na pogoršanje platnobilančne pozicije BiH. Deficit tekućeg računa na kraju 2022. godine iznosio je 2,04 milijarde KM (4,5% BDP-a) i veći je za 1,12 milijardi KM, odnosno za 2,1 postotni bod izraženo prema BDP-u u odnosu na prethodnu godinu. Najznačajniji utjecaj na deficit tekućeg računa imalo je produbljivanje robnog deficitra, čemu je u velikoj mjeri doprinio rast cijena u 2022. godini, te snažniji rast uvoza u odnosu na rast izvoza roba. U 2022. godini, robni deficit je iznosio 10,1 milijardu KM ili 22,1% BDP-a, što je za 3,8 postotnih bodova veći robni deficit u omjeru prema BDP-u, u odnosu na prethodnu godinu. Istovremeno, zabilježen je nastavak pozitivnih trendova u segmentu ključnih suficitarnih kategorija, prije svega usluga i sekundarnog dohotka. U 2022. godini ostvaren je rekordan rast priljeva po osnovi dolazaka stranih turista (64,9%) i transportnih usluga (36,3%), što je u najvećoj mjeri utjecalo na ukupno povećanje neto priljeva po osnovi usluga, koji su bili su veći za 41% u odnosu na prethodnu godinu. Također, zabilježen je rast priljeva na računu sekundarnog dohotka za 12,5% u odnosu na prethodnu godinu, čemu je u najvećoj mjeri doprinio već ranije spomenuti rast priljeva po osnovi doznaka iz inozemstva (Grafikon 2.5).



Da stanovišta finansijske stabilnosti naročito je bitna struktura neto priljeva na finansijskom računu koji i dalje značajno premašuju ostvareni deficit na tekućem računu. Uz zabilježeni rast priljeva po osnovi izravnih stranih ulaganja koje su u 2022. godini iznosile 1,15 milijardi KM, u ovoj godini zabilježeno je značajnije povećanje zaduživanja privatnog sektora u inozemstvu u obliku trgovačkih kredita i avansa, s obzirom na to da je ostvaren visoka razina međunarodne robne razmjene. S druge strane, neto zaduživanje sektora vlade

u 2022. godini značajno se smanjilo, budući da je iznos servisiranja obveza prema nerezidentima bio viši od povlačenja sredstava od ino-kreditora, te su u konačnici neto priljevi po osnovi ostalih ulaganja bili niži nego u prethodnoj godini.

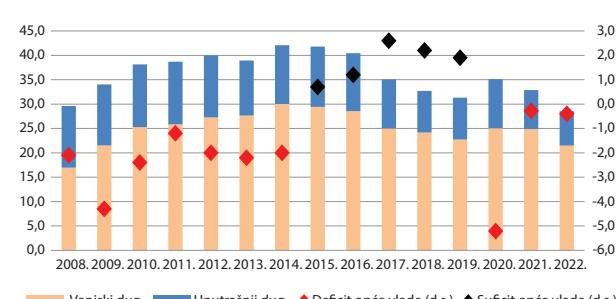
U narednom razdoblju, deficit tekućeg računa mogao bi ostati produbljen, s obzirom na to da se prema projekcijama CBBiH očekuje snažno smanjenje vanjskotrgovinske razmjene uslijed smanjenja izvozne potražnje glavnih vanjskotrgovinskih partnera BiH u 2023. godini. U takvim okolnostima, neto izvoz će imati veći negativan doprinos ekonomskoj aktivnosti, što bi uz sličnu pretpostavljenu dinamiku kretanja glavnih suficitarnih kategorija (usluga i sekundarnog dohotka) moglo vršiti pritisak na deficit tekućeg računa.

Sektor generalne vlade je u 2022. godini ostvario rekordan rast prihoda, čemu je u velikoj mjeri doprinio rast opće razine cijena, kao i snažna ekonomska aktivnost u prvoj polovini godine. Međutim, uslijed jačanja inflatornih pritisaka, vlade su bile primorane povećati državnu potrošnju, kroz povećanje plaća u javnom sektoru i mirovinu, te pružanja fiskalnih mjera potpore za najugroženije kategorije stanovništva, što je dovelo do blagog rasta fiskalnog deficita na razini BiH u 2022. godini. Istovremeno, izostali su veći investicijski projekti, kao i značajnije povlačenje sredstava od inokreditora po koncesijskim uvjetima, te je ukupan javni dug BiH izražen u postotcima BDP-a zabilježio smanjenje.

Sektor generalne vlade prikupio je rekordan iznos prihoda od 18,21 milijardu KM, pri čemu je na ostvaren rast prihoda od 2,16 milijardi KM (13,4%) i povećanje fiskalnog prostora u velikoj mjeri bilo posljedica snažnog rasta inflacije i povećanja porezne osnovice u 2022. godini. Dominantan utjecaj na povećanje prihodovne strane proračuna imao je rast prihoda po osnovi poreza, koji su u 2022. godini bili veći za 1,43 milijarde KM (16,7%). Prihodi od neizravnih poreza na kraju 2022. godine iznosili su rekordnih 7,88 milijardi KM, što predstavlja rast od 939,1 milijun KM ili 13,5% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Uz rast prihoda od neizravnih poreza, zabilježen je i rast prihoda od izravnih poreza, kao i rast ostalih kategorija na prihodovnoj strani. Istovremeno, ukupni rashodi sektora generalne vlade BiH također su zabilježili snažan rast u iznosu od 2,01 milijardu KM (13,6%), te su na kraju 2022. godine iznosili 16,8 milijardi KM. Kao rezultat fiskalnih mjera potpore stanovništva u borbi s inflacijom, kao i povećanja mirovinu i plaća u javnom sektoru zabilježeno je povećanje tekućih izdataka, te su dvije najveće stavke na rashodovnoj strani proračuna, rashodi po osnovi socijalne pomoći i rashodi po osnovi naknada zaposlenima, imali značajniji rast od 13,7% i 12,6% respektivno u odnosu na prethodnu godinu. Ulaganje u fiksnu aktivan (neto nabava nefinansijskih sredstava) iznosile su 1,59 milijardi KM, te je sektor generalne vlade BiH na kraju 2022. godine

zabilježio fiskalni deficit u iznosu od 182,7 milijuna KM ili 0,4% BDP-a (Grafikon 2.6).

Grafikon 2.6: Javni dug BiH i saldo opće vlade (% BDP-a)



Izvor: MFT BiH, BHAS, CBBiH

Ukupan javni dug BiH na kraju 2022. godine iznosio je 13 milijardi KM ili 28,5% BDP-a. U odnosu na prethodnu godinu, javni dug je zabilježio tek blagi rast od 1,2%, što je bio rezultat neznatnog povećanja vanjske zaduženosti u BiH u iznosu od svega 64,7 milijuna KM (0,7%), dok se unutarnji dug povećao za 86,5 milijuna KM (2,8%). U 2022. godini nije došlo do značajnijeg povećanja kapitalnih ulaganja, s obzirom na to da su aktivnosti vlade u najvećoj mjeri bile usmjerene na ublažavanje posljedica inflacije, zbog čega i nije došlo do značajnijeg povećanja vanjske zaduženosti. Zbog rasta tekuće potrošnje, vlade su obustavile veće angažiranje sredstava za infrastrukturne projekte i projekte u elektroenergetskom sektoru BiH. Na domaćem tržištu, tijekom 2022. godine dva bh. entiteta su ukupno emitirala 672,7 milijuna KM dužničkih vrijednosnih papira, što je gotovo dvostruko viša vrijednost emisije u odnosu na prethodnu godinu⁸. Kao i prethodnih godina, entitetske vlade su još uvijek glavni pokretaci aktivnosti na domaćim tržištima kapitala, te se povećanje primarnog tržišta javnog duga odrazilo i na značajan rast prometa na bh. burzama, koji je u 2022. godini udvostručen u odnosu na prethodnu godinu.

Bankarski sektor je još uvijek jedan od najvećih kreditora sektora vlade, s tim da se ukupna izloženost bankarskog sektora prema svim razinama vlasti u 2022. godini povećala po osnovi kupnje vrijednosnih papira, dok su se krediti vladama blago smanjili u odnosu na prethodnu godinu. Izloženost prema vladnim vrijednosnim papirima u 2022. godini povećala se za 136,1 milijun KM i predstavlja 5,2% ukupne aktive, dok komercijalni krediti banaka plasirani sektoru vlade bilježe smanjenje u posljednjoj godini i čine 2,6% ukupne aktive bh. bankarskog sektora (Tablica 2.1).

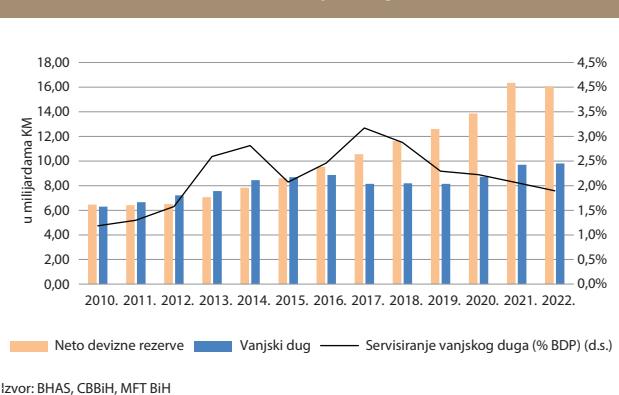
⁸ U iznos su uključene vrijednosti emisije obveznica i trezorskih zapisa FBiH i RS-a na domaćim tržištima kapitala.

Tablica 2.1: Potraživanja komercijalnih banaka od sektora vlade (u milijunima KM)

Potraživanja	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Centralna vlada	0,1	0,1	0,1	11,6	16,1	17,7
Krediti	0,0	0,0	0,0	11,6	16,1	17,7
Vrijednosni papiri	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Vlada na razini entiteta	1.624,8	1.735,3	2.006,8	2.439,4	2.474,8	2.554,7
Krediti	410,0	517,3	580,1	605,7	584,6	517,8
Vrijednosni papiri	1.214,9	1.218,0	1.426,6	1.833,7	1.890,1	2.036,9
Vlada kantona	206,2	160,5	127,2	90,0	134,8	146,0
Krediti	200,2	154,5	114,5	80,9	125,7	146,0
Vrijednosni papiri	6,0	6,0	12,7	9,1	9,1	0,0
Vlada na razini općina	293,1	295,6	308,7	350,7	332,1	340,3
Krediti	291,0	285,7	297,7	341,0	323,8	333,5
Vrijednosni papiri	2,1	9,9	11,0	9,8	8,4	6,8
UKUPNO	2.127,2	2.194,5	2.445,6	2.891,7	2.957,8	3.058,8
(% od ukupne aktive)	7,2	6,8	7,0	8,2	7,8	7,8
Krediti	901,2	957,5	992,3	1.039,2	1.050,2	1.015,1
(% od ukupne aktive)	3,0	3,0	2,8	2,9	2,8	2,6
Vrijednosni papiri	1.223,0	1.234,0	1.450,4	1.852,6	1.907,6	2.043,7
(% od ukupne aktive)	4,1	3,8	4,1	5,2	5,0	5,2

Izvor: CBBiH

U 2022. godini, udio javnog duga u BDP-u nastavio se smanjivati, što BiH prema kriterijima iz Maastrichta (iako nisu izravno primjenjivi, niti su podatci nužno potpuno usporedivi) svrstava u red umjereno zaduženih zemalja, zbog čega je ocjenjeno da je rizik po stabilnost javnih financija umjeren u srednjem roku. Na kraju 2022. godine, udio javnog duga u BDP-u iznosio je 28,5%, i smanjen je za 4,4 postotna boda u odnosu na prethodnu godinu. Značajno smanjenje omjera javnog duga u BDP-u bilo je rezultat znatno većeg ostvarenog nominalnog rasta BDP-a, uz istovremeni blagi rast javnog duga u usporedbi s prethodnim razdobljem. Izostanak značajnijeg povlačenja sredstava od inokreditora, kao i veći iznos servisiranja vanjskog duga u odnosu na prethodnu godinu, doveli su do smanjenja neto zaduženosti sektora vlade (- 244,6 milijuna KM)⁹, i po toj osnovi smanjenja deviznih rezervi. Na kraju 2022. godine, devizne rezerve CBBiH iznosile su 16,06 milijardi KM i smanjene su za 282,5 milijuna KM (1,72%) u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Usljed blagog povećanja udjela duga s varijabilnom kamatnom stopom u 2022. godini, zabilježen je blagi rast troškova servisiranja vanjskog duga. Iako su otplata i troškovi servisiranja vanjskog duga u 2022. godini bili nešto veći u odnosu na prethodnu godinu, zbog snažnog rasta BDP-a, servisiranje vanjskog duga izraženo u postotcima BDP-a se smanjilo (Grafikon 2.7).

⁹ Izvor: CBBiH, Platna bilanca BiH, Q4 2022. godine**Grafikon 2.7: Devizne rezerve i vanjski dug**

Izvor: BHAS, CBBiH, MFT BiH

Međunarodne kreditne agencije zadržale su kreditni rejting BiH u 2022. godini na istoj razini kao i prethodne godine, „B“ sa stabilnim izgledima prema ocjeni kreditne agencije *Standard and Poor's* (S&P), te „B3“ sa stabilnim izgledima u skladu s ocjenom međunarodne rejting agencije *Moody's Investor Service*. U veljači 2023. godine, agencija S&P povećala je izgledje kreditnog rejtinga BiH sa stabilnih na pozitivne. Pozitivan impuls povećanju izgleda kreditnog rejtinga dao je kandidatski status za članstvo u EU, koji je BiH dobila u prosincu 2022. godine, kao i blagovremeno formiranje vlasti na državnoj razini. Prema ocjeni analitičara, ekonomija BiH se pokazala relativno otpornom na eksterne šokove koji su doveli do naglog porasta cijena, te postoji mogućost da kreditni rejting BiH bude povećan u narednih godinu dana ukoliko fiskalna situacija bude stabilna, a eksterne neravnoteže umjerene, usprkos smanjenoj potražnji od strane ključnih trgovinskih partnera. S druge strane, do smanjenja kreditnog rejtinga može doći u slučaju pojačanih političkih konfrontacija, naročito ako budu vodile mogućim negativnim implikacijama u pogledu servisiranja vanjskog duga.

Pokazatelji fiskalne stabilnosti u 2022. godini upućuju na umjerenu razinu izloženosti rizicima, s obzirom na to da se svi pokazatelji rizika u 2022. godini nalaze u sigurnom području prema definiranim referentnim razinama (Tablica 2.2). Unatoč rastu ukupnih makroekonomskih rizika, u 2022. godini većina pokazatelja fiskalne stabilnosti bilježi poboljšanje vrijednosti, prvenstveno kao rezultat značajnog rasta nominalnog BDP-a. Tako je omjer javne zaduženosti izražen u postotcima BDP-a značajno smanjen, iako je u 2022. godini zabilježen bagi porast vanjske i unutarnje zaduženosti. Također, potrebe za financiranjem u 2022. godini bile nešto veće u odnosu na prethodnu godinu uslijed porasta kratkoročnog vladinog duga i većeg ostvarenog proračunskog deficit-a generalne vlade BiH, ali je i ovaj pokazatelj fiskalne stabilnosti poboljšan u odnosu na prethodnu godinu s obzirom na to da je iskazan u postotcima BDP-a. Implicitna kamatna stopa na dug sektora vlade, koja se umanjuje za deflator BDP-a i stopu rasta realnog BDP-a, u 2022. godini se nalazi duboko u negativnom teritoriju uslijed snažne inflacije, te je i potom osnovna izloženost

javnih financija rizicima bila niža nego u prethodnoj godini. Uslijed blagog smanjenja duga denominiranog u ostalim valutama izuzev eura, izloženost valutnom riziku također se smanjila. S druge strane, prosječno dospijeće javnog duga nešto je niže nego u prethodnoj godini, čime je rizik refinanciranja blago porastao u usporedbi s prethodnom godinom. Budući da u 2022. godini nije bilo značajnijih povlačenja dugoročnih sredstava od međunarodnih kreditora, zabilježen je porast kratkoročnog vanjskog duga i smanjenje deviznih rezervi, te se povećao iznos kratkoročnog duga u omjeru prema deviznim rezervama.

Tablica 2.2: Pokazatelji rizika fiskalne održivosti

Pokazatelj	Sigurno područje	Referentna razina	Razina u BiH	Promjene u odnosu na prethodnu godinu
r - g ¹	<	1,1	-5,71	0,00
Javni dug sektora generalne vlade (% BDP-a)	<	42,8%	28,5%	-4,4%
Ciklički prilagođen primarni saldo (% potencijalnog BDP-a) ²	>	-0,50%	1,3%	0,7%
Potrebe za financiranjem (% BDP-a)	<	20,6%	3,8%	-0,3%
Udio kratkoročnog duga u ukupnom dugu, preostala ročnost	<	44,0%	11,9%	0,2%
Dug denominiran u inozemnoj valuti (osim eura) ³	<	40,3%	25,3%	-2,2%
Prosječno dospijeće javnog duga (godine)	>	2,3	6,3	-0,38
Kratkoročni inozemni javni dug (% deviznih rezervi), preostala ročnost	<	61,8%	4,5%	0,1%

Izvor: CBBiH, MFT BiH, BHAS, Fiskalno vijeće BiH, MMF, Ministarstva finacija FBiH i RS

Napomena:

¹ r - implicitna kamatna stopa na dug sektora vlade umanjena za deflator BDP-a (pomični prosjek za pet godina); g - stopa rasta realnog BDP-a (pomični prosjek za pet godina)

² Za 2022. godinu korištena je projekcija MMF-a iz travnja 2023. godine.

³ U kalkulaciju javnog duga denominiranog u inozemnim valutama nije uključen dio javnog duga koji je denominiran u euru zbog fiksnog tečaja domicilne valute i eura.



Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

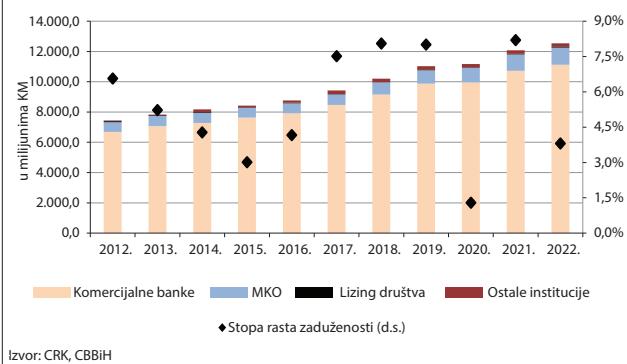
KUĆANSTVA

3. KUĆANSTVA

Oporavak ekonomске aktivnosti u prvoj polovini 2022. godine povećao je sklonost stanovništva ka potrošnji, što je, uz još uvijek povoljne uvjete financiranja, dovelo i do rasta tražnje za kreditima i rasta zaduženosti kućanstava. Ipak, snažni inflatorični pritisci i smanjenje raspoloživog dohotka stanovništva, kao i blagi rast kamatnih stopa i pooštavanje kreditnih standarda utjecali su na smanjenje sklonosti ka potrošnji i potražnji za kreditima, što je usporilo kreditnu aktivnost u drugoj polovini godine. Nastavljen je trend smanjenja nekvalitetnih u ukupnim kreditima sektora stanovništva, međutim, određeni dio stanovništva suočio se s problemima u redovnom servisiranju obveza, što se ogleda u značajnjem povećanju kredita u razini kreditnog rizika 2. Povećani rizik zaduživanja po varijabilnoj kamatnoj stopi u uvjetima snažnog rasta kamatnih stopa na inotrižstima rezultirao je nastavkom trenda smanjivanja zaduženosti stanovništva s varijabilnom kamatnom stopom ili razdobljem fiksacije do jedne godine. Depoziti stanovništva zabilježili su značajan pad u prvom i drugom tromjesečju 2022. godine, kada je došlo do povlačenja sredstava iz banaka, nakon izbijanja rata u Ukrajini i problema s kojima se suočila ruska grupacija „Sberbank“. Na godišnjoj razini, došlo je do blagog pada ukupnih depozita stanovništva, iako je nastavljen rast sredstava na transakcijskim računima, kao i kratkoročnih oročenih depozita. U narednom razdoblju može se очekivati rast kreditnog rizika u sektoru stanovništva uslijed očekivanog nastavka rasta kamatnih stopa, te smanjenja raspoloživog dohotka uslijed inflatoričnih pritiska koji se очekuju i u prvoj polovini 2023. godine, što može dovesti do smanjene sposobnosti urednog servisiranja obveza stanovništva.

U 2022. godini zabilježen je nastavak rasta zaduženosti sektora kućanstava, koji je bio potaknut porastom potrošnje u ovom sektoru uslijed oporavka ekonomске aktivnosti u prvoj polovini godine, te zahvaljujući još uvijek povoljnim uvjetima financiranja. Ukupna zaduženost stanovništva na kraju 2022. godine, prema podatcima iz CRK, iznosila je 12,5 milijardi KM i u odnosu na kraj prethodne godine porasla je za 3,8%. Tradicionalno, najveći dio zaduženosti stanovništva odnosi se na zaduženost po kreditima u komercijalnim bankama, koja je u 2022. godini zabilježila rast od 3,8% u odnosu na prethodnu godinu. Zaduženost kod ovih finansijskih institucija u ukupnoj zaduženosti sudjeluje s 88,7%, što i dalje daje najveći doprinos rastu ukupne zaduženosti stanovništva. Zaduženost kućanstava kod mikrokreditnih organizacija također je porasla, te je prema podatcima iz CRK u odnosu na prethodnu godinu veća za 3,8%. Zaduženost kućanstava prema leasing kompanijama u 2022. godini je također nešto viša, međutim, ove institucije u ukupnoj zaduženosti kućanstava imaju zanemarivo malen udio od svega 0,4% (Grafikon 3.1).

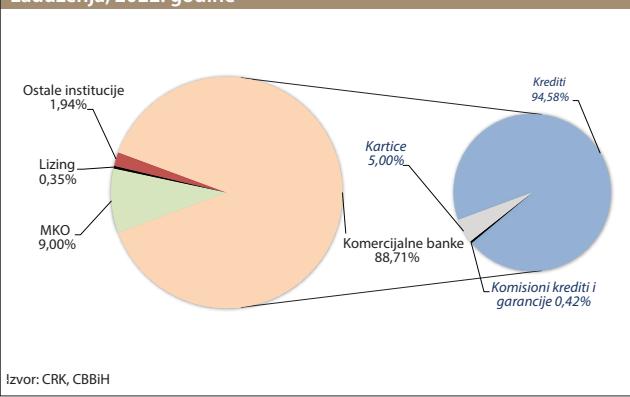
Grafikon 3.1: Zaduženost stanovništva prema finansijskim institucijama



Izvor: CRK, CBBiH

Struktura zaduženosti stanovništva u komercijalnim bankama prema tipu zaduženja u proteklom razdoblju nije se značajnije mijenjala, s tim da je u 2022. godini registrirano povećanje kod svih tipova potraživanja, osim kod kartica. Rast ukupnih potraživanja od stanovništva najvećim dijelom je rezultat porasta zaduženosti stanovništva po klasičnim kreditima kod komercijalnih banaka. Ova potraživanja su, u odnosu na prethodnu godinu, zabilježila porast od 6,2%, čime je nastavljen njihov dugogodišnji rastući trend. Udio zaduženosti po klasičnim kreditima u ukupnoj zaduženosti stanovništva i dalje je daleko najveći i iznosi 94,6%, te je zabilježio blagi porast u odnosu na prethodnu godinu (Grafikon 3.2).

Grafikon 3.2: Zaduženost stanovništva prema institucijama i tipu zaduženja, 2022. godine



Izvor: CRK, CBBiH

U 2022. godini zabilježeno je blago smanjenje aktivnog broja platnih kartica. Također je evidentirano značajno smanjenje ukupnog iskorištenog dijela limita po karticama, kao i prosječne zaduženosti stanovništva po platnoj kartici. Broj evidentiranih platnih kartica u 2022. godini nešto je manji (1,7%), u odnosu na prethodnu godinu, što je najvećim dijelom posljedica smanjenja broja debitnih kartica s dozvoljenim prekoračenjem, odnosno

odobrenim limitom. Iako je odobreni limit po kreditnim karticama blago smanjen (1,5%), odobreni limit po debitnim i karticama s odgođenim plaćanjem je povećan (za 4% i 4,4% respektivno), tako da je ukupan iznos odobrenog limita svih aktivnih kartica zabilježio rast od 2,7%. Iskorišteni dio limita svih aktivnih kartica zabilježio je smanjenje za 11,8% u odnosu na prethodnu godinu. (Tablica 3.1)¹⁰. Višegodišnji trend smanjenja prosječne zaduženosti stanovništva po kreditnim karticama nastavljen je u 2022. godini, kada je prosječna zaduženost po kreditnoj kartici pala za 24,1%, s obzirom na to da ovaj oblik zaduzivanja nosi visoke kamatne stope, koje su dodatno porasle tijekom 2022. i prva četiri mjeseca 2023. godine, dok je prosječna zaduženost po karticama s odgođenim plaćanjem pala za 21,6%. Zaduženje po debitnim karticama ostalo je na približno istoj razini. S obzirom na to da je limit po debitnim karticama najčešće određen visinom prosječnih mjesečnih primanja, iskorišteni dio limita po kartici može se koristiti kao pokazatelj potrošnje stanovništva u odnosu na visinu svojih primanja. Prosječno zaduženje po debitnim karticama na kraju 2022. godine iznosilo je 516 KM, što predstavlja 46% prosječne neto plaće u 2022. godini.

za stambenim kreditima. Pored toga, krediti za opću potrošnju se posljednjih nekoliko godina u manjoj mjeri koriste za financiranje stambenih potreba, što je dovelo do jačanja potražnje za stambenim kreditima. Naime, u prethodnim godinama, kada nisu postojala ograničenja u duljini trajanja i visini iznosa nemamjenskih i zamjenskih kredita, ovi krediti su se zbog povoljnijih uvjeta, odnosno činjenice da nisu morali biti kolateralizirani, u velikoj mjeri koristili za financiranje stambenih potreba. Krediti za opću potrošnju su u 2022. godini nastavili bilježiti rast, po stopi od 5,5%. Rast kredita za opću potrošnju je očekivan, s obzirom na to da veliki broj kućanstava svoje tekuće životne potrebe financira uz pomoć ovih kredita, odobrenih prekoračenja po karticama, nemamjenskim ili potrošačkim kreditima, što je naročito izraženo u 2022. godini zbog smanjenja raspoloživog dohotka stanovništva uzrokovanoj visokom inflacijom. Zaduženost stanovništva po osnovi kredita za poslovnu djelatnost, iako je u 2022. godini zabilježila rast od 6,7% u odnosu na prethodnu godinu, i dalje bilježi skromni udio u ukupnoj zaduženosti stanovništva.

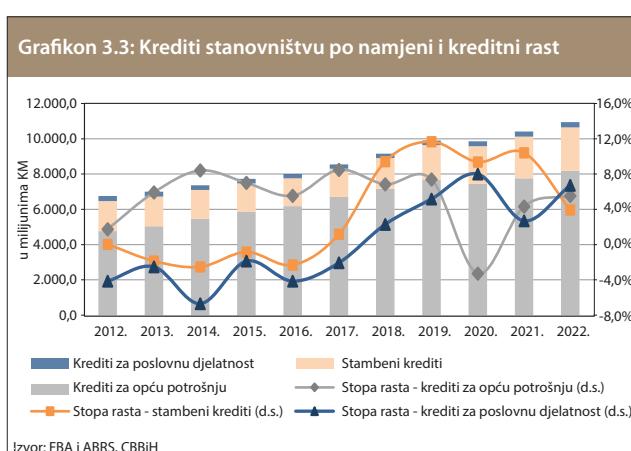
Tablica 3.1: Potraživanja od stanovništva, kartice

u KM

	Broj aktivnih kartica		Odobreni iznos		Iskorišteni iznos		Zaduženje po kartici	
	2022.	Godišnja promjena	2022.	Godišnja promjena	2022.	Godišnja promjena	2022.	Godišnja promjena
Debitne kartice	685.004	-2,6%	896.641.310	4,0%	353.479.447	-2,4%	516	0,2%
Kreditne kartice	259.968	-2,1%	351.714.181	-1,5%	163.422.912	-25,7%	629	-24,1%
Kartice sa odgođenim plaćanjem	152.116	3,2%	170.036.126	4,4%	38.859.181	-19,1%	255	-21,6%
UKUPNO	1.097.088	-1,7%	1.418.391.617	2,7%	555.761.540	-11,8%	507	-10,3%

Izvor: CRK

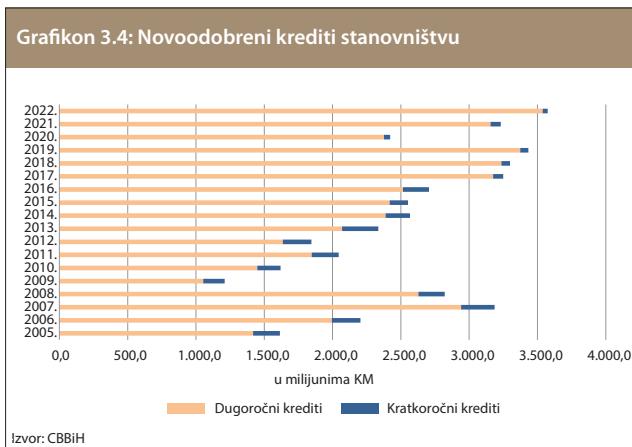
Promatrajući strukturu potraživanja od stanovništva, u 2022. godini registriran je rast zaduženosti po svim tipovima kredita prema namjeni. Kao i prethodnih godina, u strukturi potraživanja od stanovništva dominiraju krediti za opću potrošnju, u koje su uključena i potraživanja po svim tipovima kartica. Pored toga, nastavljen je rast kredita za stambenu izgradnju, iako s nižom stopom nego što je to bio slučaj u 2021. godini. Struktura kredita stanovništvu ostala je gotovo nepromijenjena u odnosu na prethodnu godinu, te najveći udio u ukupnim kreditima stanovništvu čine krediti za opću potrošnju (74,8%), potom stambeni krediti (22,4%), dok se ostatak odnosi na kredite za poslovnu djelatnost (2,8%). Stambeni krediti su u 2022. godini zabilježili rast od 3,9% u odnosu na prethodnu godinu, a njihov udio u ukupnim kreditima stanovništvu ostao je na gotovo istoj razini kao u 2021. godini. Opisana kretanja na tržištu nekretnina (vidjeti Tekstni okvir 2.) su u posljednjih nekoliko godina utjecala na rast potražnje



Prema podatcima CBBiH, u 2022. godini je evidentirano 3,58 milijardi KM novoodobrenih kredita stanovništvu, što predstavlja porast od 10,6% u odnosu na prethodnu godinu. Ipak, u evidenciji se pod novoodobrenim kreditima vode i ranije odobreni reprogramirani krediti, kao i odobreni zamjenski krediti. U 2022. godini sektoru stanovništva odobreno je ili reprogramirano 343,9

¹⁰ Prilikom analize u obzir nisu uzete debitne kartice bez odobrenog iznosa dozvoljenog prekoračenja i po kojima ne postoji zaduženost stanovništva, a koje su banke evidentirale u CRK.

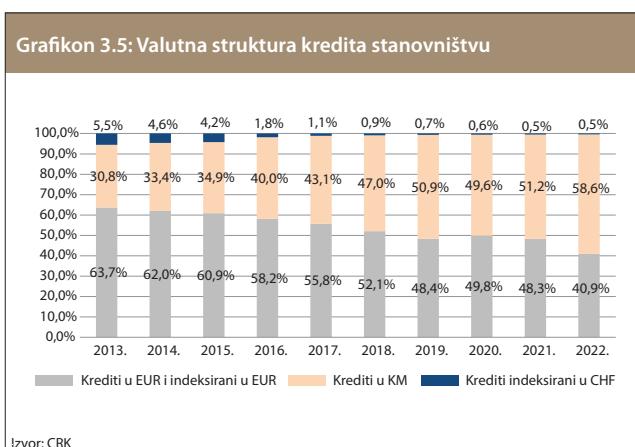
milijuna KM kredita više u odnosu na 2021. godinu, pri čemu se porast bilježi isključivo u segmentu dugoročnih kredita (ročnosti preko godinu dana), što se može povezati s porastom kredita za stambenu namjenu (Grafikon 3.4). Najveća kreditna aktivnost ostvarena je u drugom tromjesečju, uslijed povećane potražnje za kreditima opće potrošnje i za kreditima stambene namjene. Ipak, snažni inflatori pritisci i smanjenje raspoloživog dohotka stanovništva, kao i blagi rast kamatnih stopa i pooštravanje kreditnih standarda koji su otpočeli u trećem tromjesečju 2022. godine, utjecali su na smanjenje sklonosti ka potrošnji i potražnji za kreditima, što je usporilo kreditnu aktivnost u drugoj polovini godine. U takvim okolnostima očekuje se i rast rizika u sektoru kućanstava. Iako se inicialno ne očekuje značajnije povećanje iznosa porasta otplate duga, zbog smanjenja raspoloživog dohotka stanovništva može doći do smanjenja sposobnosti urednog servisiranja obveza stanovništva, a samim time i do rasta kreditnog rizika.



Izvor: CBBiH

U valutnoj strukturi kredita stanovništvu nastavljeno je smanjenje udjela kredita s valutnom klauzulom u euru u ukupnim kreditima. Uzimajući u obzir postojeći

režim valutnog odbora u BiH i opredijeljenost da se on zadrži i u narednom razdoblju, ove zaduženosti ne predstavljaju razlog za zabrinutost zbog izloženosti valutnom riziku. Posljednjih godina primjetan je trend smanjenja udjela kredita u stranoj valuti i indeksiranih kredita u ukupnim kreditima stanovništvu, koji je nastavljen i u 2022. godini. Prema podatcima iz CRK, krediti u EUR valuti i krediti s valutnom klauzulom u EUR, u 2022. godini su zabilježili smanjenje za 10%, dok su krediti u KM zabilježili porast od 21,7%. Udio kredita stanovništvu u stranim valutama i s valutnom klauzulom smanjen je na kraju 2022. godine u odnosu na prethodnu godinu (Grafikon 3.5).



Izvor: CRK

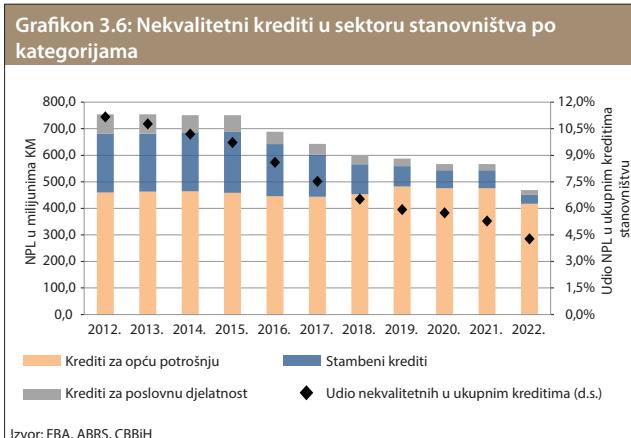
U 2022. godini zabilježen je rast kako kratkoročnih kredita, tako i dugoročnih kredita u svim kategorijama ročnosti. Zaduženost stanovništva u EUR i s valutnom klauzulom u EUR bilježi pad po svim kategorijama ročnosti, dok je zaduženost u KM zabilježila znatan rast. Promatrajući ročnu strukturu, stanovništvo je najviše zaduženo po kreditima ugovorene ročnosti preko deset godina, a zatim po kreditima ročnosti od pet do deset godina (Tablica 3.2).

Tablica 3.2: Krediti stanovništvu, ročna i valutna struktura

Ročnost / Valuta	KM	Ostatak duga i dospjela nenačaćena glavnica, u tisućama KM						UKUPNO	
		Krediti u stranoj valuti i krediti s valutnom klauzulom			Ostali krediti u stranoj valuti				
		EUR	Godišnja promjena	2022.	Godišnja promjena	2022.	Godišnja promjena		
	2022.	Godišnja promjena	2022.	Godišnja promjena	2022.	Godišnja promjena	2022.	Godišnja promjena	
do 1 godine	60.748	6,0%	3.962	-17,2%	0	0,0%	64.710	4,2%	
1 - 3 godine	215.130	8,3%	46.419	-22,0%	3.538	4,2%	265.087	1,4%	
3 - 5 godina	528.444	5,9%	89.091	-12,3%	27.258	1,0%	644.792	2,8%	
5 - 10 godina	2.277.964	15,8%	779.464	-16,9%	15.369	-6,7%	3.072.797	5,1%	
preko 10 godina	3.085.311	31,5%	3.387.948	-8,0%	1.782	-25,2%	6.475.041	7,3%	
UKUPNO	6.167.598	21,7%	4.306.884	-3,6%	47.946	-22,3%	10.522.428	6,2%	

Izvor: CRK

Razina nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima sektora kućanstava nastavlja se smanjivati i u 2022. godini, desetu godinu uzastopno. Udio nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima na kraju 2022. godine smanjen je u odnosu na prethodnu godinu za 100 b. b. i iznosilo je 4,3%. U 2022. godini došlo je do porasta kreditnih plasmana stanovništva, što je uz smanjenje iznosa nekvalitetnih kredita doprinijelo poboljšanju pokazatelja nekvalitetni prema ukupnim kreditima (Grafikon 3.6). Poboljšanje kvalitete kreditnog portfelja u sektoru kućanstava u proteklim godinama bilo je rezultat aktivnosti koje su provodile banke, poput računovodstvenog i trajnog otpisa nekvalitetnih kredita i učinkovitijeg upravljanja kreditnim rizikom. Ukoliko se promatra kretanje nekvalitetnih kredita po namjeni, nekvalitetni krediti za opću potrošnju na kraju 2022. godine bilježe pad od 12,5% u odnosu na kraj prethodne godine, nekvalitetni krediti za stambenu izgradnju u promatranom razdoblju bili su manji za 35,4%, dok su nekvalitetni krediti za obavljanje poslovne djelatnosti manji za 14,9%. Lako je u sektoru stanovništva zabilježena niža stopa *defaulta* u odnosu na prethodnu godinu, u 2022. godini evidentirano je značajnije povećanje kredita u razini kreditnog rizika 2, u iznosu od 176,4 milijuna KM ili 25%, što ukazuje na to da je došlo do kašnjenja u otplati određenog dijela kredita i rasta kreditnog rizika, posebice kod kredita stanovništву namijenjenih za opću potrošnju.

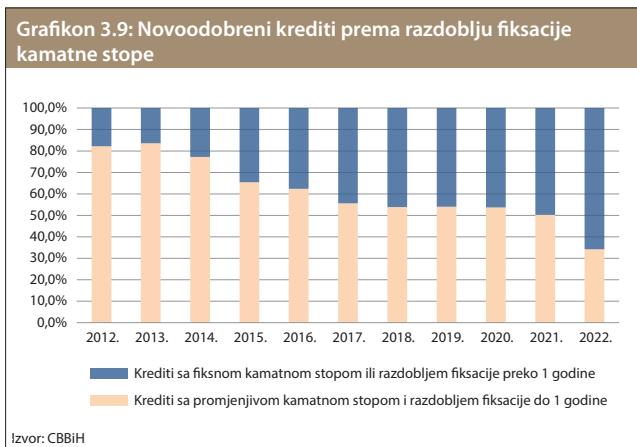


Promatrajući kvalitetu kreditnog portfelja u segmentu stanovništva po pojedinačnim bankama, može se uočiti da se udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima stanovništva u 2022. godini smanjio kod većine banaka u sektoru, uključujući i banke s najvećom koncentracijom nekvalitetnih kredita (Grafikon 3.7). Međutim, pojedine su banke zabilježile rast nekvalitetnih kredita u kategoriji opće potrošnje, čime je došlo do materijalizacije ranije akumuliranog kreditnog rizika. Povećanje referentne kamatne stope ECB-a utjecalo je na porast EURIBOR stope koja je sastavni dio kamatne stope na kredite ugovorene uz varijabilnu kamatnu stopu, ali banke nisu vršile dosljedno usklajivanje kamatnih stopa u postojećim ugovorima, te nije došlo do značajnijeg

porasta kamatnih stopa u bankarskom sektoru BiH u 2022. godini. Ipak, rast kamatnih stopa je neizbjegjan i one su nastavile rasti u 2023. godini, što povećava rizik od nemogućnosti servisiranja preuzetih obveza stanovništva, te je u narednom razdoblju moguće očekivati pogoršanje kvalitete portfelja kredita sektora kućanstava, posebice imajući u vidu smanjenje raspoloživog dohotka stanovništva.

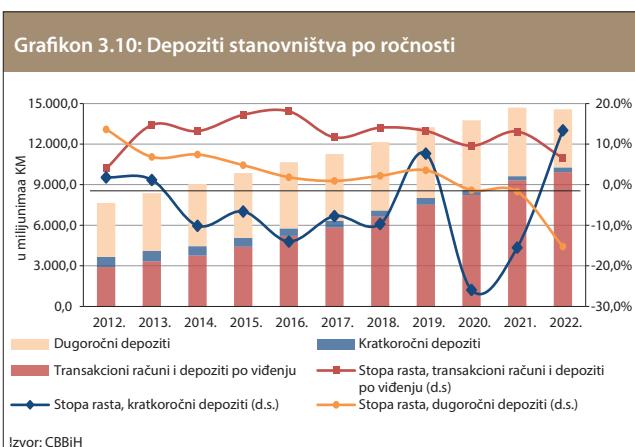


odobrenih kredita, često se novi ugovori zaključuju s fiksnom kamatnom stopom. Trend smanjivanja udjela kredita s varijabilnom kamatnom stopom ili razdobljem fiksacije do jedne godine u novoodobrenim kreditima stanovništvu nastavljen je i u 2022. godini, ali je bio znatno intenzivniji nego prethodnih godina, slijedom snažnog rasta kamatnih stopa na međunarodnim tržištima. Ovi krediti su u 2022. godini činili 34,3% ukupnih novoodobrenih kredita stanovništvu, što je za 15,9 postotnih bodova manje u odnosu na kraj 2021. godine (Grafikon 3.9). Isti je trend nastavljen i u prva četiri mjeseca 2023. godine, te je udio kredita s varijabilnom kamatnom stopom ili razdobljem fiksacije do jedne godine u novoodobrenim kreditima stanovništvu pao na 15,1%.

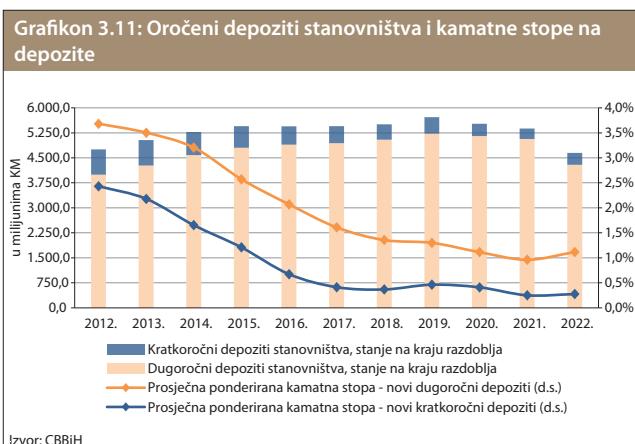


U 2022. godini, zabilježen je blagi pad ukupnih depozita stanovništva, zbog šoka snažnog povlačenja depozita iz prvog tromjesečja. U tijeku godine nastavljen je trend rasta sredstava na transakcijskim računima, kao i kratkoročnih oročenih depozita, dok je zabilježen pad dugoročnih oročenih depozita stanovništva. Depoziti stanovništva zabilježili su značajan pad sredinom prvog i početkom drugog tromjesečja 2022. godine, kada je došlo do povlačenja sredstava iz banaka, nakon izbijanja rata u Ukrajini i problema s kojima se suočila ruska grupacija *Sberbank*. Najveće povlačenje depozita stanovništva iz bankarskog sustava zabilježeno je krajem veljače i tijekom ožujka 2022. godine, kada su se depoziti stanovništva smanjili za 963,6 milijuna KM. U ovom razdoblju zabilježen je značajan pad svih vrsta depozita stanovništva (transakcijskih računa, depozita po viđenju, kratkoročnih i dugoročnih depozita). Već tijekom travnja došlo je do stabilizacije razine depozita stanovništva, a u lipnju je počeo njihov postupni rast koji je nastavljen do kraja godine. Depoziti stanovništva su se tek u prvom tromjesečju 2023. godine vratili na razinu s kraja 2021. godine, te na kraju prvog tromjesečja iznose 15 milijardi KM.

Kućanstva su se dijelom i zbog porasta inflacije koja je obilježila 2022. godinu i njenog utjecaja na smanjenje raspoloživog dohotka, te zbog izostanka značajnijeg rasta pasivnih kamatnih stopa u znatno manjoj mjeri odlučivala na zaključivanje novih depozitnih ugovora na duži rok (Grafikon 3.10).



Pasivne kamatne stope na depozite stanovništva, koje su posljednjih šest godina bile na izrazito niskim razinama, su prvi put zabilježile blagi porast. Prosječna ponderirana kamatna stopa na depozite stanovništva s dogovorenim dospijećem (oročeni depoziti) u 2022. godini iznosila je 0,91%. Prosječna ponderirana kamatna stopa na dugoročne depozite iznosila je 1,12% i viša je za 16 baznih bodova, a kamatna stopa na kratkoročne depozite stanovništva je iznosila 0,28% i viša je za 3 bazna boda u odnosu na kraj prethodne godine (Grafikon 3.11). U 2023. godini, nastavljen je trend blagog rasta pasivnih kamatnih stopa.





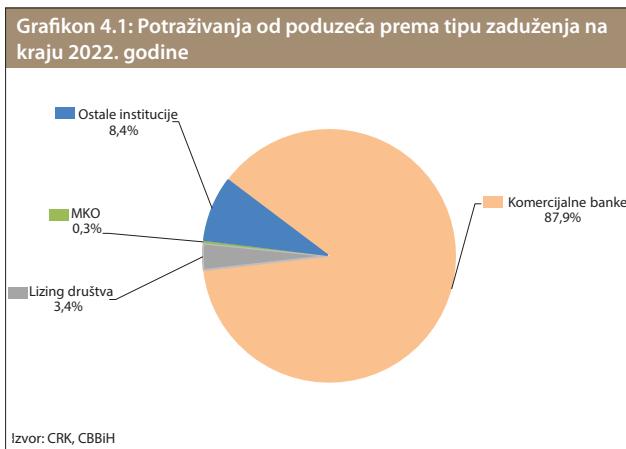
Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

PODUZEĆA

4. PODUZEĆA

Ukupna zaduženost sektora nefinansijskih poduzeća prema domaćim finansijskim posrednicima zabilježila je skroman rast u 2022. godini. U financiranju poslovnih aktivnosti sektor poduzeća se, kao i prethodnih godina, najviše oslanjao na kreditnu potporu banaka. Istovremeno, bilježi se rast vanjske zaduženosti poduzeća. Kao posljedica jačanja makroekonomskih rizika i inflatornih pritisaka zabilježen je blagi rast prosječnih kamatnih stopa u sektoru poduzeća u drugoj polovini godine. Kako bi smanjile izloženost kamatnom riziku, poduzeća su se opredjeljivala u značajnoj mjeri na zaduživanje uz fiksnu kamatnu stopu. I pored rasta rizika iz makroekonomskog okruženja, u 2022. godini udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima u sektoru poduzeća nastavio se smanjivati. Međutim, veći trošak financiranja proizvodnih procesa uslijed rasta proizvođačkih cijena i rast troškova servisiranja obveza koje proizlazi iz rasta kamatnih stopa mogli bi povećati kreditni rizik koji dolazi iz sektora nefinansijskih poduzeća u srednjoročnom razdoblju.

Ukupna zaduženost sektora nefinansijskih poduzeća prema domaćim finansijskim posrednicima u 2022. godini ostala je na gotovo istoj razini iz prethodne godine. Prema podacima iz CRK, ukupna zaduženost pravnih osoba prema svim skupinama finansijskih posrednika na kraju 2022. godine iznosi 13,9 milijardi KM i veća je za skromnih 1,2% u odnosu na prethodnu godinu. Mjereno udjelom u BDP-u, ukupna zaduženost poduzeća prema svim skupinama finansijskih posrednika iznosi 30,6% BDP-a. Tradicionalno, zaduženost sektora poduzeća na domaćem finansijskom tržištu, najvećim dijelom se odnosi na zaduženost prema bankarskom sektoru. Ukupno zaduživanje na tržištu kapitala i dalje je neznatno. Zaduženost pravnih osoba u bankarskom sektoru čini 87,9% ukupnog duga prema svim finansijskim posrednicima u BiH (Grafikon 4.1).



Prema podacima iz CRK, ukupan dug pravnih osoba prema bankama u BiH na kraju 2022. godine iznosi 12,2 milijarde KM ili 26,9% BDP-a. Udio duga pravnih

osoba prema mikrokreditnim organizacijama i leasing društvima je i dalje zanemariv u ukupnom dugu.

U tijeku 2022. godine, u sektoru nefinansijskih poduzeća nije ostvarena značajnija kreditna aktivnost. Tijekom 2022. godine, sektoru nefinansijskih privatnih poduzeća od strane komercijalnih banaka u BiH odobreno je 3,43 milijardi KM novih kredita, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja povećanje za 4,1%. Ipak, sudeći prema vrijednosti novoodobrenih kredita, nema naznaka intenziviranja kreditne aktivnosti u posljednjih nekoliko godina. Skroman rast kreditne aktivnosti u sektoru poduzeća može se djelomično obrazložiti pooštavanjem kreditnih standarda u odobravanju kredita za nefinansijska poduzeća u prva tri tromjesečja 2022. godine. Kreditna aktivnost bila je nešto intenzivnija u segmentu kratkoročnih kredita manjih iznosa (do 0,25 milijuna EUR), te u segmentu dugoročnih kredita iznosa od 0,25 do 1 milijun KM. Iako je financiranje većih investicijskih projekata u sektoru nefinansijskih poduzeća bilo nešto više uspoređujući s prethodnom godinom, iznos ove vrste kredita je i dalje na skromnoj razini. Usporavanje ekonomske aktivnosti, koje će prema projekcijama CBBiH biti najizraženije u 2023. godini, uz nastavak jačanja rizika u domaćem makroekonomskom okruženju, moglo bi rezultirati dodatnim usporavanjem, ionako već slabe kreditne aktivnosti u sektoru poduzeća.

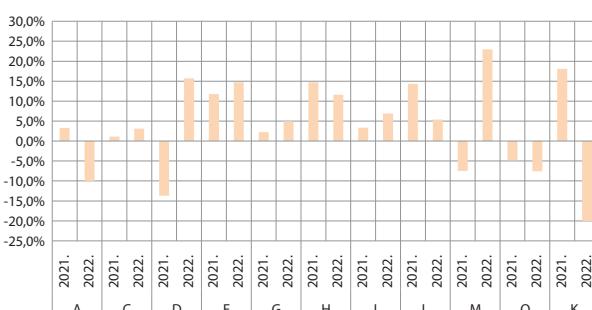
Ukupna izloženost bankarskog sektora prema pravnim osobama zabilježila je blagi rast u usporedbi s prethodnom godinom, pri čemu je najveći porast zaduženosti zabilježen kod poduzeća iz djelatnosti trgovine, koja je ujedno ostvarila i značajan rast bruto dodane vrijednosti u 2022. godini. Promatrajući ukupna potraživanja prema djelatnostima, izloženost bankarskog sektora u BiH najveća je prema poduzećima iz djelatnosti trgovine i prerađivačke industrije, na koje se odnosi 53% ukupne izloženosti bankarskog sektora prema svim pravnim osobama. Jača kreditna aktivnost uslijed oporavaka osobne potrošnje i povećanja izvozne tražnje u prvoj polovini 2022. godine doprinijela je snažnjem povećanju zaduženosti nefinansijskih poduzeća iz ove dvije djelatnosti. Međutim, uslijed jačanja rizika u drugoj polovini godine, zabilježeno je usporavanje kreditne aktivnosti, te je na godišnjoj razini zaduženost poduzeća iz djelatnosti trgovine bila veća za 4,9%, dok se zaduženost poduzeća iz djelatnosti Prerađivačka industrija povećala za 3,1% u odnosu na prethodnu godinu.

Uz ove dvije djelatnosti, značajnije povećanje zaduženosti registrirano je kod poduzeća iz sektora građevinarstva, iako je u ovoj djelatnosti zabilježen pad bruto dodane vrijednosti od 0,7% u usporedbi s prethodnom godinom. Ukupna izloženost bankarskog sektora prema poduzećima iz djelatnosti Građevinarstvo

porasla je za 14,7%, što se u najvećoj mjeri može objasniti snažnim rastom proizvođačkih cijena u građevinarstvu, zbog čega su i rasle tekuće potrebe za financiranjem poduzeća iz ove djelatnosti.

Najveći postotni rast kreditne zaduženosti zabilježen je u *Stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima* (23%), kojima, između ostalih, pripadaju i poduzeća koja se bave arhitektonskim i inžinjerskim djelatnostima, te s njima povezano tehničko savjetovanje. Pored toga, značajniji rast zaduženja bilježe i poduzeća iz djelatnosti *Proizvodnja i opskrba električnom energijom* od 15,7%, što se može pripisati povećanim ulaganjima u remont postrojenja zbog sigurnije proizvodnje električne energije, s obzirom na to da je u ovoj djelatnosti zabilježen najveći pad bruto dodane vrijednosti (detaljnije objašnjeno u Poglavlju 2). S druge strane, značajniji pad kreditnog zaduženja bilježe poduzeća iz djelatnosti *Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja* (Grafikon 4.2).

Grafikon 4.2: Godišnje promjene potraživanja od poduzeća prema odabranim djelatnostima



Izvor: FBS, ABRS, CBBiH

Legend:

- A - Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov
- C - Prerađivačka industrija
- D - Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
- F - Građevinarstvo
- G - Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala
- H - Prijevoz i skladištenje
- I - Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)
- K - Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
- L - Poslovanje nekretninama
- M - Stručne, naučne i tehničke djelatnosti
- O - Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje

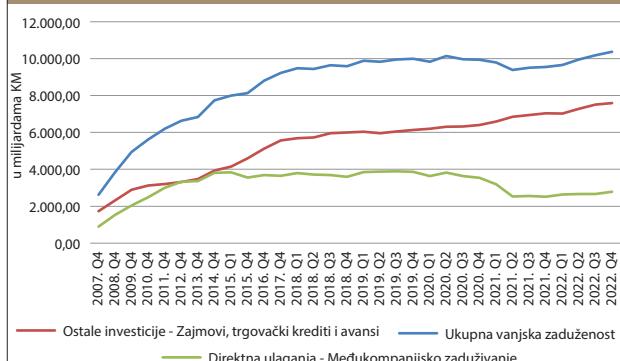
Ostalo:

- E - Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša
- J - Informacijske i komunikacijske
- N - Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
- P - Obrazovanje
- Q - Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite
- R - Umjetnost, zabava i rekreacija
- S - Ostale uslužne djelatnosti

Nefinansijska poduzeća u BiH potrebe za financiranjem svog poslovanja u značajnoj mjeri realiziraju putem vanjskog zaduživanja na stranom tržištu. Prema podatcima CBBiH iz Statistike međunarodne investicijske pozicije BiH¹¹, ukupna

zaduženost nefinansijskih poduzeća prema inozemstvu, uključujući i neprofitne institucije koje služe kućanstvima (NPISH) na kraju 2022. godine iznosi 10,37 milijardi KM, što je za 819,7 milijuna KM ili 8,6% više u odnosu na kraj 2021. godine. Od ukupnih finansijskih obveza, 73,1% zaduženosti nefinansijskih poduzeća odnosi se na vanjsku zaduženost po osnovi zajmova i trgovačkih kredita i avansa, dok se 26,9% zaduženosti odnosi na izravno međukompanijsko zaduživanje između poduzeća. U 2022. godini, najveći rast vanjske zaduženosti poduzeća zabilježen je po osnovi zajmova koji su bili veći za 538,8 milijuna KM ili 13%, dok je izravni međukompanijsko zaduživanje bilo veće za 274,5 milijuna KM ili 10,9%. Skroman rast zaduženosti nefinansijskih poduzeća na domaćem tržištu može se objasniti snažnjim rastom vanjske zaduženosti ovog sektora koja ima kontinuirani trend rasta, koji je naročito izražen u posljednjih 10 godina (Grafikon 4.3).

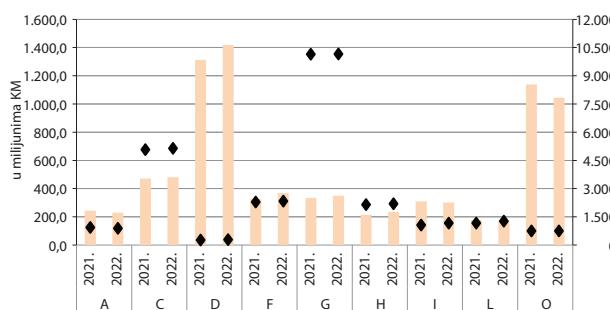
Grafikon 4.3: Vanjska zaduženost nefinansijskih poduzeća



Izvor: CBBiH

I pored turbulentacija u makroekonomskom okruženju, u posljednje 3 godine nije došlo do značajnijih promjena u broju i prosječnoj zaduženosti poduzeća u većini djelatnosti (Grafikon 4.4).

Grafikon 4.4: Prosječna zaduženost poduzeća po odabranim djelatnostima u 2021. i 2022. godini



Izvor: FBS, ABRS, BHAS, CBBiH

¹¹ Međunarodna investicijska pozicija je statističko izvješće koje prikazuje vrijednost i kompoziciju finansijske aktive rezidenata jedne ekonomije, koja predstavlja potraživanja promatrane ekonomije od nerezidencata, te finansijsku pasivu rezidenata jedne ekonomije, koja predstavlja obveze rezidenata promatrane ekonomije prema nerezidentima.

U 2022. godini, došlo je do blagog povećanja duga po osnovi klasičnih kredita, pri čemu je zabilježeno smanjenje dugoročnih kredita u kategorijama ročnosti od 5 do 10 i preko 10 godina. Ukupan dug poduzeća po osnovi klasičnih kredita na kraju 2022. godine viši je za 1,9% u odnosu na prethodnu godinu. U sektoru poduzeća, prema ugovorenoj ročnosti, kao i prethodnih godina prevladavaju dugoročni krediti, koji na kraju godine čine 91,5% ukupnih kredita. Prema podatcima iz CRK, u 2022. godini je došlo do blagog smanjenja duga po osnovi klasičnih kredita poduzećima u kategorijama ročnosti 5 do 10 godina i preko 10 godina. S druge strane, ostale tri kategorije ročnosti bilježe povećanje duga, koje je nešto značajnije jedino u kategoriji ročnosti od 3 do 5 godina za 10,6% (Tablica 4.1). Promatrajući podatke o ročnoj strukturi kredita prema preostaloj ročnosti, prosječno dospijeće je ostalo na gotovo istoj razini kao i prethodne godine i iznosi 41,6 mjeseci, dok je u posljednjih 10 godina prosječno dospijeće kredita poduzećima smanjeno za svega 4 mjeseca.

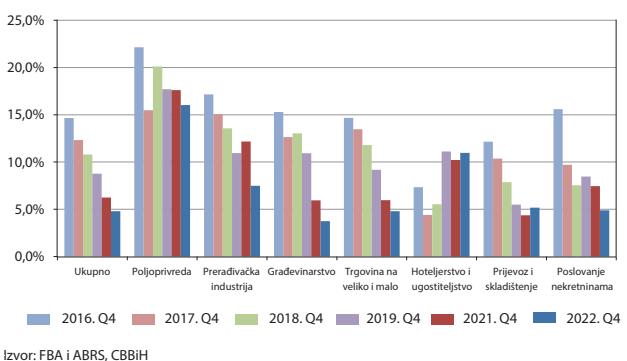
Tablica 4.1: Krediti poduzećima, ročna i valutna struktura ostatka duga (u hiljadama KM)

Ročnost / Valuta	KM	Ostatak duga i dospjela nenačaćena glavnica				
		Krediti u stranoj valuti i krediti s valutnom kluazulom				
		EUR	CHF	USD	KWD	UKUPNO
do 1 godine	487.768	182.556	0	36.658	0	706.981
1 do 3 godine	935.112	329.648	0	4.042	0	1.268.802
3 do 5 godina	1.133.364	575.840	237	0	0	1.709.441
5 do 10 godina	1.814.435	1.678.874	313	0	488	3.494.110
preko 10 godina	407.894	777.947	0	307	29	1.186.178
UKUPNO	4.778.573	3.544.865	550	41.007	517	8.365.512

Izvor: CRK

I pored nepovoljnog makroekonomskog okruženja, u 2022. godini nastavio se smanjivati udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima sektora poduzeća. Međutim, rast troškova financiranja poduzeća uslijed rasta proizvođačkih cijena i rasta kamatnih stopa, mogli bi dovesti do rasta kreditnog rizika i posljedično pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja banaka u srednjoročnom razdoblju. Udio nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima u sektoru poduzeća na kraju 2022. godine iznosio je 4,8%, što je za 1,5 postotnih bodova manje u odnosu na prethodnu godinu. Promatrajući kvalitetu kreditnog portfelja po djelatnostima na godišnjoj razini, u skoro svim skupinama ekonomskih djelatnosti zabilježeno je smanjenje nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima u 2022. godini, osim u djelatnosti Hoteljerstvo i ugostiteljstvo i Prijevoz i skladištenje (Grafikon 4.5). S druge strane, veća stopa defaulta u sektoru poduzeća koja je zabilježena u 2022. godini ukazuje na to da je zbog poremećaja u globalnim lancima opskrbe uzrokovanog ratom u Ukrajini i rastuće inflacije koja se prelila na rast proizvođačkih cijena došlo do materijalizacije kreditnog rizika kod određenog broja poduzeća (detaljnije opisano u Poglavlju 5).

Grafikon 4.5: Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima poduzećima, po djelatnostima



Izvor: FBA i ABRS, CBBiH

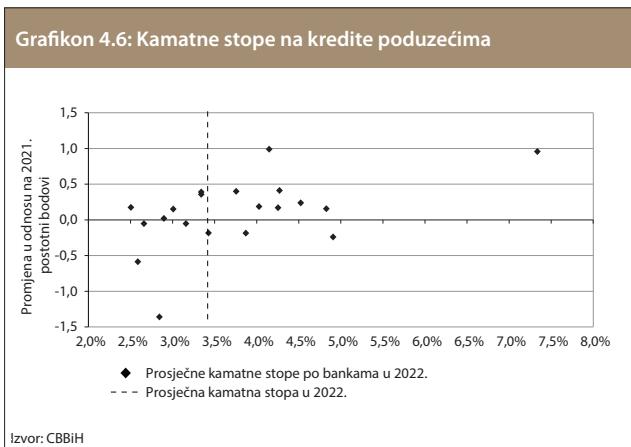
U 2023. godini može se očekivati nastavak rasta troškova proizvodnje za poduzeća, što će uz postupni rast kamatnih stopa povećavati cijenu novog zaduživanja, ali i teret otplate postojećeg duga. Ona poduzeća koja ne budu imala rast prihoda srazmjerna rastu troškova, mogla bi se suočiti s dodatnim poteškoćama uredne otplate duga. Usljed naglašene percepcije rizika i pooštrenih uvjeta kreditiranja, može se očekivati nastavak skromnog kreditnog rasta u sektoru poduzeća u narednoj godini. Povećanje nekvalitetnih kredita uz skromnu kreditnu aktivnost dovelo bi do rasta pokazatelja nekvalitetni u ukupnim kreditima u sektoru poduzeća.

Kao posljedica jačanja rizika i inflatornih pritisaka otpočeo je blagi rast kamatnih stopa u sektoru poduzeća u drugoj polovini 2022. godine. U prvoj polovini godine kamatne stope na novoodobrene plasmane nefinansijskim poduzećima imale su blago opadajući trend, bez većih oscilacija, da bi od kolovoza otpočeo blagi rast troškova zaduživanja sektora nefinansijskih poduzeća, koji je nastavljen i tijekom prva četiri mjeseca 2023. godine. Prema podatcima CBBiH, prosječna kamatna stopa¹² na novoodobrene kredite sektoru nefinansijskih poduzeća u 2022. godini iznosila je 3,37%, te je bila veća za svega 5 b. b. u odnosu na prosječnu stopu iz 2021. godine. I pored započetog trenda blagog rasta kamatnih stopa, uvjeti financiranja za sektor nefinansijskih poduzeća ostali su povoljni tijekom cijele 2022. godine. Analizirajući troškove zaduživanja po pojedinačnim bankama, evidentno je blago povećanje prosječne kamatne stope kod većine banaka (Grafikon 4.6)¹³. Iako se trend blagog rasta kamatnih stopa u prva četiri mjeseca 2023. godine nastavio, uvjeti kreditiranja su i dalje ostali povoljni, te se može zaključiti da je snažan

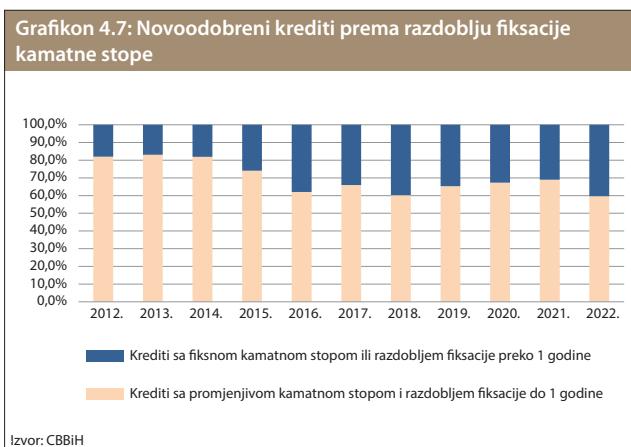
¹² Statistika kamatne stope redovito se objavljuje na web-stranici CBBiH, a za analitičke potrebe izračuna prosječnog troška zaduživanja sektora poduzeća vrši se kalkulacija, odnosno ponderiranje kamatnih stopa opsegom odobrenih kredita iz svih kategorija.

¹³ S krajem 2022. godine, Asa banka Naša i Snažna pripojena je banci ASA Banka d. d. Sarajevo, te zbog procesa pripajanja, ASA banka d. d. Sarajevo nije dostavila podatke o kamatnim stopama za prosinac 2022. godine, te zbog toga nije prikazana na Grafikonu.

rast kamatnih stopa u eurozoni do sada imao ograničen učinak na rast kamatnih stopa u BiH. U uvjetima visoke inflacije izvjestan je nastavak pooštravanja monetarne politike, odnosno podizanje kamatnih stopa ECB-a, što će nastaviti vršiti pritisak na povećanje kamatnih stopa i na bankarskom tržištu BiH.



Tijekom 2022. godine došlo je do smanjenja izloženosti kamatnom riziku sektora poduzeća, uslijed intenzivnijeg kreditnog zaduženja uz fiksnu kamatnu stopu. U strukturi novoodobrenih kredita tijekom 2022. godine zabilježeno je smanjenje udjela kredita s promjenjivom kamatnom stopom, odnosno inicijalnim razdobljem fiksacije kamatne stope do 1 godine, te njihov udio iznosi 59,64%, što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 9,3 postotnih bodova (Grafikon 4.7). Kako bi smanjile kamatno inducirani kreditni rizik, banke su značajno povećale kreditiranje uz fiksnu kamatnu stopu u 2022. godini.



U usporedbi s prethodnom godinom, izloženost sektora poduzeća valutnom riziku nije se značajnije mijenjala. Valutni rizik u postojećem monetarnom režimu ne predstavlja značajan izvor rizika po poslovanje poduzeća. Dug poduzeća po osnovi klasičnih kredita denominiran ili indeksiran u euro valuti, na kraju 2022. godine iznosi 42,4% od ukupnih potraživanja banaka od sektora poduzeća. U odnosu na prethodnu godinu, njihov udio je smanjen za 7,1 postotni bod. Istovremeno, povećan je udio kredita odobrenih u domaćoj valuti za 7 postotnih bodova, te je na kraju 2022. godine ostatak duga po osnovi ovih kredita činio 57,1% ukupne zaduženosti sektora poduzeća. Udio duga denominiranoga u ostalim valutama iznosi svega 0,5%. Prema kategorijama ročnosti, u kategoriji ročnosti preko 10 godina, najveći dio duga denominiran je u EUR valuti, dok je u svim ostalim kategorijama ročnosti najveći dio duga denominiran u KM.



Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

**FINANCIJSKI
POSREDNICI**

5. FINANCIJSKI POSREDNICI

Ukupna aktiva finansijskih posrednika u 2022. godini zabilježila je rast od 4,8%, pri čemu i dalje dominantni udio u ukupnoj aktivi finansijskih posrednika ima bankarski sektor (Tablica 5.1).

Tablica 5.1: Vrijednost imovine finansijskih posrednika

	2020.	2021.	2022.			
	Vrijednost, milijuni KM	Udio, %	Vrijednost, milijuni KM	Udio, %	Vrijednost, milijuni KM	Udio, %
Banke ¹⁾	32.905,0	88,8	35.442,1	88,4	36.945,3	87,8
Lizing kompanije ¹⁾	343,8	0,9	373,736	0,9	437,04	1,0
Mikrokreditne organizacije ¹⁾	1.078,0	2,9	1.162,3	2,9	1.268,7	3,0
Investicijski fondovi ²⁾	811,8	2,2	947,1	2,4	1.069,3	2,5
Društva za osiguranje i reosiguranje ³⁾	1.911,0	5,2	2.190,1	5,5	2.335,0	5,6
Ukupno	37.049,6		40.115,3		42.055,4	

Izvor:

¹⁾ - FBA i ABRS

²⁾ - Komisija za vrijednosne papire FBiH i Komisija za hartije od vrijednosti RS

³⁾ - Entitetske agencije za nadzor osiguravajućih društava

Kalkulacija CBBiH

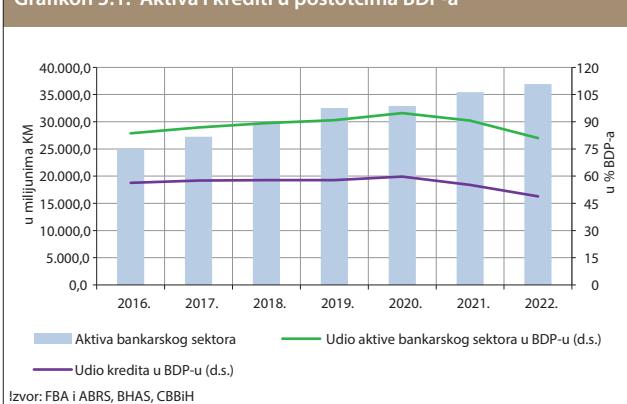
5.1. Bankarski sektor

U okolnostima rasta makroekonomskih rizika, bankarski sektor BiH je u 2022. godini ostao adekvatno kapitaliziran, visoko likvidan, pokazatelji kvalitete aktive su poboljšani, te je zabilježen značajan rast pokazatelja profitabilnosti. Zbog snažnog rasta rizika koji su jačali tijekom godine usporila se potražnja za kreditima, a istovremeno je na strani ponude došlo do pooštravanja kreditnih standarada, te je izostala značajnija kreditna aktivnost. Silazna faza finansijskog ciklusa, zajedno s ostalim pokazateljima iz analitičkog okvira za kalibriranja protucikličnog zaštitnog sloja kapitala ne ukazuje na jačanje cikličnih rizika u 2022. godini. Kamatne stope na kredite zadržale su se na niskim razinama, a u drugoj polovini godine, uslijed zaostrvanja monetarnih politika vodećih središnjih banka i snažnih inflatornih pritisaka otpočeо je blagi rast kamatnih stopa na domaćem tržištu. Ipak, zahvaljujući mjerama regulatora, koje su bile podržane kreditnim politikama banaka, rast kamatnih stopa bio je ograničen, a u cilju smanjenja kamatnog rizika banke su povećale kreditiranje uz fiksnu kamatnu stopu. Prolongirano razdoblje niskih kamatnih stopa, utjecalo je na dalje smanjenje prosječne ročnosti depozita, te posljedično na rast rizika koji proizlaze iz ročne strukture izvora financiranja. Krizna situacija s početka 2022. godine proizišla iz sankcija koje je EU provela nad bankama u ruskom vlasništvu, brzom i

uspješnom intervencijom domaćih regulatora je prevladana, te je spriječen rizik da naglo i nekontrolirano podizanje depozita građana iz banaka poprimi šire razmjere i ugrozi finansijsku stabilnost. U narednom razdoblju može se očekivati jačanje i materijalizacija rizika, naročito kreditnog rizika slijedom nastavaka usporavanja ekonomske aktivnosti i inflatornih pritisaka, te rasta kamatnih stopa. Rezultati provedenog testiranja na stres pokazali su da je bankarski sektor sposoban amortizirati ekstremne makroekonomske šokove.

U uvjetima snažne inflacije i usporavanja realne ekonomske aktivnosti, bilančna suma bankarskog sektora BiH ostvarila je skroman rast u 2022. godini. Nakon blagog oporavka kreditne aktivnosti koji je uslijedio kao rezultat ponovnog pokretanja ekonomske aktivnosti po okončanju koronakrizе, rast makroekonomskih rizika koji su se prelili na domaću ekonomiju u 2022. godini doveo je do ponovnog usporavanja rasta ukupne kreditne aktivnosti. Ni povoljni uvjeti financiranja koji su prevladavali tijekom cijele godine na domaćem tržištu nisu bili dovoljni da bi potaknuli značajniju kreditnu aktivnost u BiH. Zbog produljene neizvjesnosti i povećane percepcije rizika, dinamika rasta ukupnog kreditnog portfelja dodatno se usporila u drugom dijelu godine. Na kraju 2022. godine, udio aktive bankarskog sektora u nominalnom BDP-u iznosio je 81%, dok je udio kredita u nominalnom BDP-u iznosio 48,9%, te su promatrani pokazatelji u usporedbi s prethodnom godinom značajno niži (- 9,62 i - 6,31 postotni bod, respektivno), u najvećoj mjeri kao posljedica snažnog rasta nominalnog BDP-a (Grafikon 5.1).

Grafikon 5.1: Aktiva i krediti u postotcima BDP-a

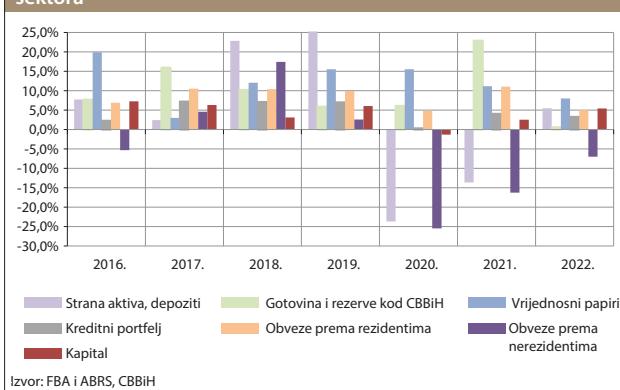


Dominantan generator rasta bilančne sume i dalje predstavlja rast depozita domaćih sektora, pri čemu su depoziti privatnih nefinansijskih poduzeća i vladinih institucija dali najveći doprinos rastu bilančne sume u 2022. godini. Nakon kratkoročnog likvidnosnog šoka vezanog za početak rata u Ukrajini i probleme

u poslovanju banaka iz *Sber* grupacije¹⁴ koji su doveli do snažnog povlačenja depozita stanovništva krajem prvog i početkom drugog tromjesečja, razina depozita u bankarskom sustavu je od sredine drugog tromjesečja 2022. godine nastavila rasti. Na kraju godine, ukupne obveze prema rezidentima bile su veće za 5,5%, s tim što se razina depozita stanovništva blago smanjila u usporedbi s prethodnom godinom. S druge strane, treću uzastopnu godinu nastavljeno je smanjenje obveza prema nerezidentima (- 7,0%), što ukazuje na to da su domaći izvori sredstava u bankarskom sektoru u trenutačnim okolnostima dostatni da zadovolje postojeće potrebe za financiranjem svih sektora ekonomije.

U 2022. godini kao ključna kretanja u aktivi banaka mogu se istaknuti vrlo skroman rast kreditnog portfelja od svega 3,3%, te rast portfelja vrijednosnih papira od 8%, koji je kao i prethodnih godina u najvećoj mjeri ostvaren kroz ulaganje banaka u vrijednosne papire entitetskih vlada, s tim da je u ovoj godini primjetan i nešto veći rast ulaganja u vrijednosne papire nerezidenata. U okviru likvidne aktive, gotovine i rezervi kod CBBiH ostale su gotovo na istoj razini iz prethodne godine, dok je rast likvidne aktive najvećim dijelom ostvaren po osnovi povećanja depozita kod bankarskih institucija u inozemstvu (Grafikon 5.2).

Grafikon 5.2: Promjene najvažnijih stavki bilance bankarskog sektora

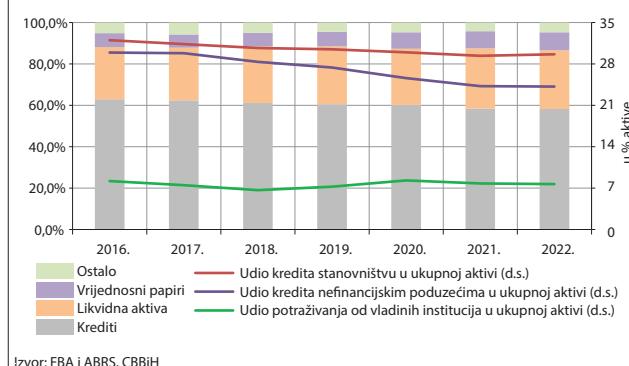


U 2022. godini zabilježeno je usporavanje rasta ukupne kreditne aktivnosti i pored povoljnijih uvjeta financiranja po kojima su se mogli zaduživati svi domaći sektori tijekom cijele godine. Kao neizravnna posljedica pooštravanja monetarnih politika vodećih središnjih banaka i pogoršanja globalnih uvjeta financiranja, u drugoj polovini godine otpočeo je blagi rast kamatnih stopa na domaćem tržištu, koji je bio nešto intenzivniji u sektoru nefinancijskih

¹⁴ Obje banke iz *Sber* grupacije koje su poslovale u BiH uspješno su restrukturirane u prvom tromjesečju 2022. godine, nakon čega su prešle u većinsko domaće vlasništvo u drugom tromjesečju 2022. godine, a što je detaljno opisano u Tekstnom okviru 3: Utjecaj rata u Ukrajini na bankarski sustav BiH u Izvješću o finansijskoj stabilnosti za 2021. godinu (<https://www.cbbh.ba/content/DownloadAttachment/?id=ccada438-f71c-4d81-bd3c-8f9128eedf04&langTag=bs>).

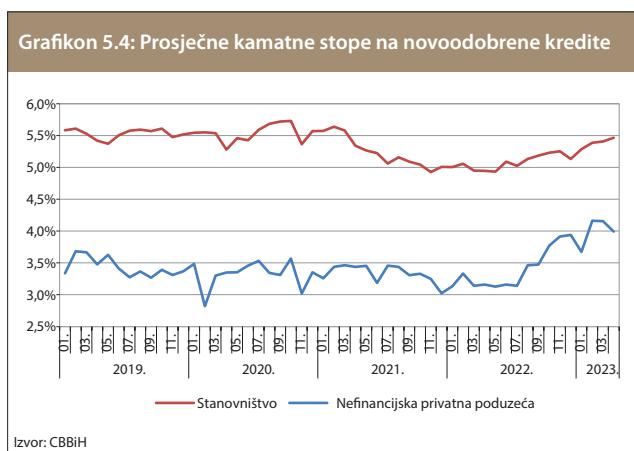
poduzeća. Ostvareni kreditni rast iznosio je 710 milijuna KM ili 3,3%, a udio kredita u ukupnoj aktivi nastavio se smanjivati i u ovoj godini (Grafikon 5.3). Udio ukupnih kredita u aktivi bankarskog sektora iznosi 60,4% i niži je za 56 b. b. u odnosu na prethodnu godinu. Ukupni krediti na razini bankarskog sektora BiH iznosili su 22,3 milijarde KM, a od ukupnih kredita 10,95 milijardi KM ili 49,1% odnosi se na kredite stanovništvu, 8,93 milijardi KM ili 40% na kredite plasirane privatnim nefinancijskim poduzećima, dok se na kredite vladinim institucijama odnosi 792,7 milijuna KM ili 3,6% od ukupnih kredita. Godišnja stopa kreditnog rasta sektora privatnih nefinancijskih poduzeća iznosila je svega 3,9%, što se u uvjetima snažne inflacije može smatrati izuzetno slabim kreditnim rastom. Skroman rast kreditne aktivnosti može se jednim dijelom pripisati i strožijim kreditnim standardima, koji su zabilježeni prema podatcima iz Ankete o kreditnoj aktivnosti banaka. Uslijed rasta makroekonomskih rizika i manje sklonosti banaka ka preuzimanju rizika, kreditni standardi za kredite poduzećima su u prva tri tromjesečja 2022. godine bili pooštreni, a blago ublažavanje kreditnih standarda zabilježeno je jedino u posljednjem tromjesečju.

Grafikon 5.3: Aktiva bankarskog sektora



Zbog pooštrenih uvjeta financiranja na tržištu eurozone, u drugom dijelu 2022. godine počeli su jačati pritisci na porast troškova novog i postojećeg zaduživanja na bh. bankarskom tržištu za korisnike finansijskih usluga. Nakon dugogodišnjeg razdoblja kontinuiranog snižavanja kamatnih stopa, od početka trećeg tromjesečja 2022. godine primjetan je postupni i vrlo blagi rast kamatnih stopa na novoodobrene kredite u BiH (Grafikon 5.4). Ipak, intenzitet rasta kamatnih stopa nije bio ni približan rastu kamatnih stopa na inotrištima, te su u sektoru nefinancijskih poduzeća i stanovništva prosječene ponderirane kamatne stope na novoodobrene plasmane u drugoj polovini godine zabilježile rast od 42 b. b. i 16 b. b., respektivno u usporedbi s prvim polugodištem. I pored blagog rasta kamatnih stopa, uvjeti financiranja za poduzeća i stanovništvo ostali su povoljni u 2022. godini. Promatrano na godišnjoj razini u 2022. godini, prosječena kamatna stopa za poduzeća iznosila je 3,37% i bila je viša za svega 5 b. b., dok je prosječena kamatna

stopa za stanovništvo iznosila 5,08% i bila je niža za 15 b. b. u odnosu na prosječnu stopu iz 2021. godine. Domaće banke bile su u mogućnosti održati kamatne stope na kredite na niskim razinama zbog niskih troškova financiranja, s obzirom na to da u strukturi izvora banaka dominiraju depoziti domaćih rezidentnih sektora (92,4%), od kojih se čak dviye trećine odnosi na depozite na transakcijskim računima i depozite po viđenju, a čije se kamatne stope još uvek nalaze na vrlo niskim razinama¹⁵.

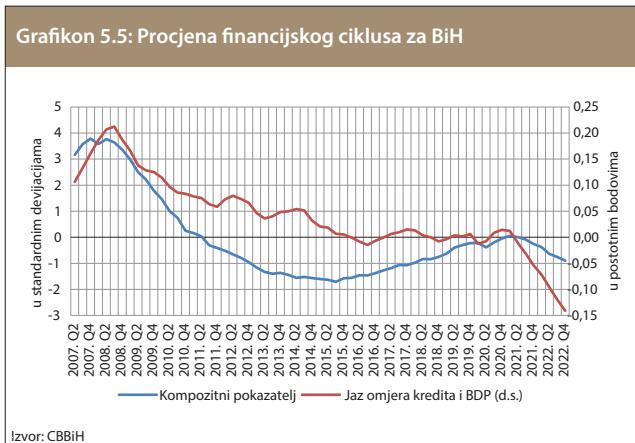


U sektoru stanovništva, zabilježena je nešto jača kreditna aktivnost u odnosu na sektor nefinansijskih privatnih poduzeća, te je udio ovih kredita u ukupnoj aktivnosti bankarskog sektora porastao za 27 b. b. u 2022. godini i čini 29,6% ukupne aktive. Godišnji rast kredita stanovništva iznosio je 5,2%, a najjača kreditna aktivnost ostvarena je u drugom tromjesečju, uslijed povećane potražnje za kreditima opće potrošnje i za kreditima stambene namjene. Kao rezultat oporavka osobne potrošnje nakon izlaska ekonomije iz koronakrize i povoljnijih uvjeta financiranja zabilježena je povećana potražnja za kreditima stanovništva u prvom dijelu 2022. godine. Međutim, rastući rizici povezani s produženom geopolitičkom neizvjesnosti i visokom inflacijom ipak su prevladavali u nastavku godine, što je umanjilo sklonost ka potrošnji i uz blago pooštravanje kreditnih standarda dovelo do usporavanja kreditne aktivnosti u sektoru stanovništva u drugoj polovini godine. Prema podatcima iz Ankete o kreditnoj aktivnosti banaka, pooštravanje kreditnih standarda u odobravanju kredita stanovništva bilo je najizraženije u trećem tromjesečju 2022. godine, i to u nešto većoj mjeri u segmentu stambenog kreditiranja u odnosu na kreditiranje opće potrošnje, da bi u četvrtom tromjesečju došlo do ponovnog ublažavanja kreditnih standarda u oba segmenta. Krediti za opću potrošnju na koje se odnosi čak tri četvrtine ukupnog kreditiranja sektora stanovništva zabilježili su godišnji rast od 5,5%, dok su krediti za stambenu namjenu i pored rekordne vrijednosti novoodobrenih plasmana u ovoj godini i snažnog rasta cijena nekretnina ipak ostvarili skromniji godišnji rast od 3,9% i još uvek čine manje od jedne četvrtine ukupnog kreditnog portfolija sektora

¹⁵ Detaljnije opisano u poglavljju Kućanstva (Grafikoni 3.10 i 3.11).

stanovništva (detaljnije opisano u Tekstnom okviru 2: Tržiste nekretnina u Poglavlju 2).

Na Grafikonu 5.5 prikazana je procjena finansijskog ciklusa za BiH, bazirana na dva osnovna pokazatelja¹⁶. Jaz omjera kredita i BDP-a predstavlja referentni, odnosno *benchmark* pokazatelj za procjenu kreditnog ciklusa i izražen je u postotnim bodovima (desna os grafikona). Kompozitni pokazatelj kreiran je na temelju većeg broja pojedinačnih finansijskih i ekonomskih pokazatelja za koje je utvrđeno da u značajnoj mjeri odražavaju finansijski ciklus BiH, a izražen je u standardnim devijacijama (lijeva os grafikona). Dinamika kretanja oba pokazatelja je slična i prikazuje izrazito visok pozitivan jaz u početnom razdoblju prikazanom na Grafikonu, dok u recentnijem razdoblju sugerira kako su vrijednosti finansijskog ciklusa negativne. Jaz omjera kredita i BDP-a prikazuje pozitivan ciklus od čak 20% tijekom 2008. godine, nakon čega slijedi naglo usporavanje kreditiranja, te kreditni ciklus početkom 2016. godine ulazi u negativni teritorij. Od tada pa do prvog tromjesečja 2021. godine ciklus se kretao oko svog dugoročnog trenda s manjim pozitivnim i negativnim odstupanjima. U posljednjih sedam tromjesečja, finansijski ciklus u BiH nalazi se u silaznoj fazi i negativan jaz se kontinuirano produbljuje, te na kraju četvrtog tromjesečja 2022. godine iznosi čak -14,1%, što ukazuje na izrazito slabu kreditnu aktivnost bez opipljivih rizika od pregrijavanja.



Kompozitni pokazatelj u recentnom razdoblju ukazuje na nešto manji negativni ciklus od oko -0,9 standardnih devijacija. Navedena razlika na samom kraju uzorka uvjetovana je ostalim varijablama koje su uključene u procjenu pokazatelja, poput indeksa cijena nekretnina i stope nezaposlenosti, a koje doprinose određenom oporavku finansijskog ciklusa u posljednjih nekoliko tromjesečja.

¹⁶ Metodologija procjene finansijskog ciklusa za BiH ugrađena je u skladu s preporukama Bazelskog komiteta za bankarsku superviziju (BCBS) i djelomično je prilagođena domaćoj ekonomiji i dostupnim serijama podataka. Detaljno opisano u Izvješću o finansijskoj stabilnosti za 2021. godinu (Tekstni okvir 4: Procjena finansijskog ciklusa za BiH) na sljedećoj poveznici: <https://www.cbbh.ba/Content/Archive/575>.

Centralna banka BiH na temelju pokazatelja finansijskog ciklusa koji su poslužili kao ulazne varijable za model, razvila analitički okvir za kalibriranje protucikličnog zaštitnog sloja kapitala (engl. *Countercyclical Capital Buffer – CCyB*), koji se od drugog tromjesečja 2022. godine ažurira na tromjesečnoj osnovi (*Tekstni okvir 3*). Silazna faza finansijskog ciklusa, zajedno s ostalim pokazateljima koji koriste prilikom kalibriranja protucikličnog zaštitnog sloja kapitala ne ukazuju na jačanje cikličnih rizika u 2022. godini, što implicira da u trenutačnim okolnostima ne bi postojala potreba za uvođenjem dodatnog zaštitnog sloja kapitala za banke od strane regulatora. Produljeno razdoblje inflacije, uz daljnje pogoršavanje ekonomskih kretanja, postupno pooštavanje uvjeta financiranja i korekciju kamatnih stopa na domaćem tržištu mogao bi i u 2023. godini umanjiti sklonost ka potrošnji i potražnju za kreditima, zbog čega će finansijski ciklus tijekom naredne godine zasigurno ostati u fazi recesije. Očekivana stabilizacija inflacije u 2024. godini trebala bi usporiti snažan nominalni rast BDP-a, zbog čega bi se negativan jaz trebao postupno početi zatvarati, što bi uz oporavak kreditne aktivnosti moglo dovesti do prelaska finansijskog ciklusa u pozitivan teritorij.

Tekstni okvir 3. Analitički okvir za kalibriranje kontracicličnog zaštitnog sloja kapitala u BiH

Centralna banka BiH je set pokazatelja koji su razvijeni za procjenu finansijskog ciklusa dodatno proširila i sačinila „Toplinsku mapu“ (eng. „Heat map“), kako bi dobila indicije postoji li pregrijavanje u određenim segmentima ekonomije. U skladu s preporukama Bazelskog komiteta za bankarsku superviziju, pokazatelji finansijskog ciklusa predstavljaju polaznu osnovu, odnosno ulazne varijable za kalibriranje protucikličnog zaštitnog sloja kapitala. Uz pokazatelje finansijskog ciklusa, jaz omjera kredita i BDP-a i kompozitni pokazatelj, analitički okvir uključuje i dodatne pokazatelje koji su zasnovani na kreditima, na tržištu nekretnina, makroekonomskim pokazateljima i pokazateljima vezanim za kreditne uvjete. Dakle, koristi se ukupno 18 pokazatelja podijeljenih u četiri skupine. Prvu skupnu čine **osnovni pokazatelji**: jaz omjera bankarskih kredita privatnom sektoru i BDP-a¹⁷, jaz omjera ukupnih kredita i BDP-a¹⁸, indeks finansijskog ciklusa i godišnja promjena omjera bankarskih kredita privatnom sektoru i BDP-a. U drugu skupinu ubrajaju se **kreditni pokazatelji**: nominalni godišnji rast bankarskih kredita privatnom sektoru, nominalni godišnji rast ukupnih kredita privatnom sektoru (koji uključuje zaduženost privatnog sektora kod domaćih finansijskih institucija i vanjsku zaduženost privatnog sektora), nominalni godišnji rast kredita nefinansijskih poduzeća i nominalni godišnji rast kredita stanovništva. U skupinu **pokazatelja s tržišta nekretnina** uključeni su: omjer novoodobrenih kredita nefinansijskim poduzećima i BDP-a (posljednja četiri

tromjesečja), omjer novoodobrenih kredita stanovništvu i BDP-a (posljednja četiri tromjesečja), nominalni godišnji rast cijena nekretnina, godišnja promjena indeksa cijena nekretnina i omjer deficitu tekućeg računa i BDP-a (anualiziran). Posljednja skupina pokazatelja odnosi se na **pokazatelje kreditnih uvjeta** i sastoji se od 5 pokazatelja: raspon kamatnih stopa za nefinansijska poduzeća, raspon kamatnih stopa za stanovništvo, kreditni standardi za odobravanje kredita nefinansijskim poduzećima, kreditni standardi za odobravanje kredita stanovništva u kategoriji stambenih kredita i kreditni standardi za odobravanje kredita stanovništву u kategoriji potrošačkih kredita.

Konačna preporuka za CCyB stopu donosi se na temelju ponderirane prosječne ocjene za sve korištene pokazatelje. Signal za uvođenjem CCyB predstavlja ponderirana prosječna ocjena svih pokazatelja koja premašuje vrijednost 5. Regulatorni okvir i u BiH predviđa gornje ograničenje stope kontracicličnog zaštitnog sloja kapitala od 2,5%, a u skladu s iskustvima drugih zemalja, u analizi smo pretpostavili njen linearno raspoređivanje s pomacima od 0,5%.

Sveobuhvatna procjena pokazatelja na temelju kojih se može vršiti kalibracija CCyB prikazuje se u obliku „Toplinske mape“. Boje na toplinskoj mapi postavljene su prema tipičnoj „crveno-žuto-zelenoj“ gradijalnoj strukturi koju središnje banke obično koriste kako bi dale vizualni prikaz dobivenih rezultata koji indicira stupanj rizika. Ocjene u rasponu od 8 do 10 na toplinskoj mapi prikazane su različitim nijansama crvene boje i označavaju visok stupanj rizika i hitnu potrebu za uvođenjem pozitivne CCyB stope. Ocjene u rasponu od 4 do 7 prikazane su različitim nijansama žute boje, a one s tamnjim nijansama narandžaste boje ukazuju na potrebu za aktivacijom CCyB stope. Ocjene u rasponu od 1 do 3 prikazane su zelenom bojom na toplinskoj mapi i ne ukazuju na rizike u smislu pregrijavanja finansijskog ciklusa. Toplinska mapa i rezultati provedene analize s podatcima za četvrtu tromjesečje 2022. godine prikazani su u nastavku.

Prosječna ponderirana ocjena svih pokazatelja na temelju kojih se vrši kalibracija protucikličnog zaštitnog sloja kapitala u četvrtom tromjesečju 2022. godine pokazuje da u ovom trenutku nema signala za uvođenje CCyB stope. Ukupni ponderirani rezultat iznosi 4,1, dakle ispod praga od 5, s 0% preporučene stope CCyB. Iako su neki pokazatelji (kao što su uvjeti kreditiranja ili kretanja cijena stanova) počeli signalizirati prelazak u uzlaznu fazu finansijskog ciklusa već prije nekoliko tromjesečja, većina kreditnih pokazatelja, kao i kompozitni pokazatelj potvrđuju da se promjena još nije dogodila.

¹⁷ Referentni pokazatelj, definiran u skladu s CBBiH metodologijom

¹⁸ CBBiH metodologija

TO3: Toplinska mapa															Q4 2022.						
Osnovni CCyB pokazatelji															Vrijednost	Ocjena	CCyB stopa	Ponder			
Jaz omjera bankarskih kredita privatnom sektoru i BDP-a		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	-14,1%	1	0,0%	9%
Jaz omjera ukupnih kredita i BDP-a		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	-11,2%	1	0,0%	3%
Indeks finansijskog ciklusa		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	-0,90	4	0,0%	45%
Godišnja promjena omjera bankarskih kredita privatnom sektoru i BDP-a		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	-5,0%	1	0,0%	3%
Kreditini pokazatelji		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Vrijednost	Rezultat	CCyB stopa	Ponder
Nominalni godišnji rast bankarskih kredita privatnom sektoru		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	4,8%	4	0,0%	3%
Nominalni godišnji rast ukupnih kredita privatnom sektoru		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	6,6%	5	0,0%	3%
Nominalni godišnji rast kredita nefinansijskim poduzećima		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	5,3%	5	0,0%	3%
Nominalni godišnji rast kredita stanovništva		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	5,2%	5	0,0%	3%
Pokazatelji tržišta nekretnina		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Vrijednost	Ocjena	CCyB stopa	Ponder
Omjer novoodobrenih kredita nefinansijskim poduzećima i BDP-a (posljednja četiri tromjesečja)		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	7,5%	5	0,0%	3%
Omjer novoodobrenih kredita stanovništvu i BDP-a (posljednja četiri tromjesečja)		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	7,8%	5	0,0%	3%
Nominalni godišnji rast cijena nekretnina		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	19,0%	10	2,5%	5%
Godišnja promjena indeksa cijena nekretnina		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	0,9%	5	0,0%	5%
Omjer deficit tekućeg računa i BDP-a (analiziran)		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	-4,5%	4	0,0%	2%
Pokazatelji kreditnih uvjeta		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Vrijednost	Ocjena	CCyB stopa	Ponder
Raspon kamatnih stopa za nefinansijska poduzeća		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	3,0%	5	0,0%	2%
Raspon kamatnih stopa za stanovništvo		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	4,0%	7	1,0%	2%
Kreditni standardi za odobravanje kredita nefinansijskim poduzećima		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	-14,0%	4	0,0%	2%
Kreditni standardi za odobravanje kredita stanovništvu u kategoriji stambenih kredita		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	-29,0%	3	0,0%	2%
Kreditni standardi za odobravanje kredita stanovništvu u kategoriji potrošačkih kredita		2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	-14,0%	4	0,0%	2%
																		Ocjena	CCyB stopa	Ponder	
																		4,1	0,0%	100%	

Izvor: CBBiH

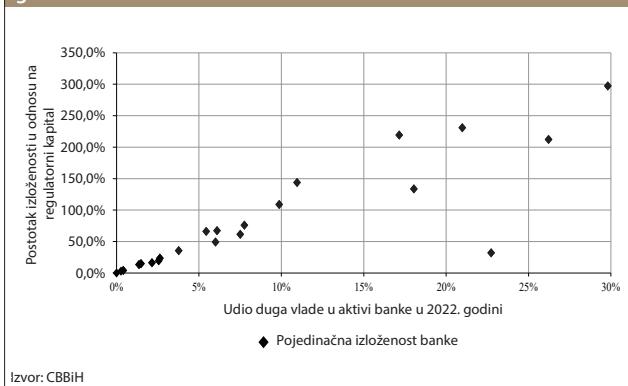
U 2022. godini, izloženost bankarskog sektora prema sektoru vlade blago se povećala u odnosu na prethodnu godinu, ali se još uvijek nalazi na umjerenoj razini, pa samim tim i rizici po finansijsku stabilnost koji proizlaze iz sektora vlade nisu visoki. Prema podacima monetarne i finansijske statistike CBBiH, ukupna izloženost bankarskog sektora prema sektoru vlade na kraju 2022. godine iznosila je 3,05 milijardi KM i veća je za 77,5 milijuna KM ili za 2,6% u odnosu na prethodnu godinu. Banke su u 2022. godini povećale izloženost prema sektoru vlade po osnovi kupnje entitetskih vrijednosnih papira, dok je istovremeno evidentirano blago smanjenje kreditnih plasmana vladinim institucijama, te je udio vladinog duga u ukupnoj aktivi bankarskog sektora smanjen na razinu od 7,7%. Na razini cjelokupnog bankarskog sustava, izloženost ka sektoru vlade na kraju 2022. godine bila je na razini od 75,9% regulatornog kapitala bankarskog sustava. Međutim, pojedine banke imaju visoku izloženost ka sektoru vlade, blizu maksimalne dozvoljene granice do 300% regulatornog kapitala, što ih čini ranjivijima u odnosu na ostatak sustava, naročito u okolnostima rasta prinosa entitetskih vrijednosnih papira koji je otpočeo u drugoj polovini 2022. godine. Usljed rasta prinosa domaćih dužničkih vrijednosnih papira, banke su iskazale negativne revalorizacijske vrijednosti po osnovi vrednovanja dužničkih vrijednosnih papira, što je utjecalo na umanjenje vrijednosti njihovog

redovitog osnovnog i regulatornog kapitala. U cilju ublažavanja negativnih učinaka, Agencija za bankarstvo RS-a je krajem drugog tromjesečja 2022. godine izdala instrukciju kojom je bankama omogućeno da iz obračuna osnovnog kapitala isključe iznos privremene regulatorne prilagodbe koji se odnosi na promjene vrijednosti revalorizacijskih rezervi po osnovi vrednovanja dužničkih vrijednosnih papira entitetske vlade RS-a i jedinica lokalne samouprave RS-a¹⁹. Na Grafikonu 5.6 prikazana je pojedinačna izloženost banaka prema svim razinama vlasti u BiH, uključujući i izvanproračunske fondove i fondove socijalne zaštite²⁰.

¹⁹ Instrukcija o privremenoj mjeri koja se odnosi na izračunavanje regulatornog kapitala banke, kolovoz 2022. godine i Instrukcija o izmjeni instrukcije o privremenoj mjeri koja se odnosi na izračunavanje regulatornog kapitala banke, veljača 2023. godine.

²⁰ Podatci o pojedinačnim izloženostima banaka preuzeti iz monetarne i finansijske statistike CBBiH. U skladu s metodologijom MMF-a, podatci o entitetskim vrijednosnim papirima uključuju i vrijednosne papire javnih poduzeća.

Grafikon 5.6: Izloženost ka sektoru vlade, po bankama, u 2022. godini

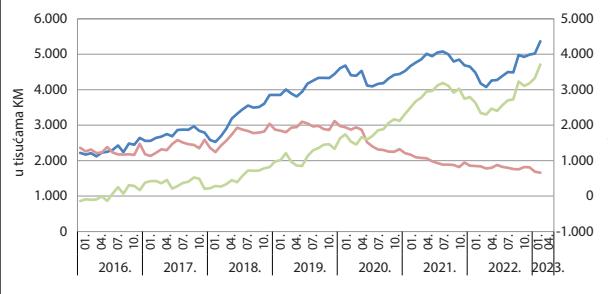


U 2022. godini, likvidna aktiva ostvarila je znatno manji rast u usporedbi s prethodnom godinom, na što je najveći utjecaj imala kratkoročna epizoda povlačenja depozita iz bankarskog sustava BiH. Već od sredine drugog tromjesečja, razina depozita u bankarskom sustavu BiH ponovno je počela rasti, te je očuvana zadovoljavajuća razina likvidnosti bankarskog sektora. U prvom tromjesečju 2022. godine zabilježeno je smanjenje osnovnih likvidnih sredstva u ukupnom iznosu od 704,5 milijuna KM ili 6,4%, pri čemu je do najvećeg smanjenja likvidne aktive došlo krajem veljače, kada je uslijedilo inicijalno povlačenje depozita iz Sber banaka (458,3 milijuna KM). Smanjenje osnovnih likvidnih sredstava nastavljeno je tijekom ožujka i travnja, kada je zabilježen značajniji odljev depozita i iz ostalih banaka u sustavu (545,5 milijuna KM). Od svibnja 2022. godine, likvidna sredstva u bankarskom sektoru BiH ponovno su počela rasti, a isti je trend nastavljen do kraja godine. Likvidna aktiva je na kraju godine iznosila 10,88 milijardi KM i viša je za 1,3% u odnosu na prošlu godinu, ali se u odnosu na prethodnu godinu udio likvidne u ukupnoj aktivi blago smanjio. U okviru stavki likvidne aktive najviše su povećana sredstva na računima depozita kod inobanaka i to za 5,5%, te gotovina u trezorima banaka za 2,8%, dok su sredstva na računu rezervi kod CBBiH ostala na gotovo istoj razini s kraja prethodne godine.

U strukturi izvora sredstava obveza prema nerezidentnim nastavile su se smanjivati tijekom 2022. godine, te se njihov udio u strukturi ukupnih izvora sredstava prvi put smanjio na razinu nižu od 5% na kraju prvog tromjesečja 2023. godine. Prema podatcima CBBiH, strana pasiva bankarskog sektora na kraju 2022. godine iznosi 1,81 milijardu KM i bilježi smanjenje u iznosu od 135,9 milijuna KM ili 7% u odnosu na kraj prethodne godine. Trend pada strane pasive nastavljen je i tijekom prvog tromjesečja 2023. godine, kada se vrijednost strane pasive komercijalnih banaka u BiH spustila na povijesni minimum u iznosu od 1,5 milijardi KM (Grafikon 5.7). S druge strane, strana aktiva komercijalnih banaka je do kraja travnja 2022. godine bilježila postupni pad vrijednosti, nakon čega je počela intenzivnije rasti. Na kraju godine, strana

aktiva je dostigla vrijednost od 4,9 milijardi KM, da bi na kraju prvog tromjesečja 2023. godine ostvarila povijesni maksimum u iznosu od 5,5 milijardi KM. Porast strane aktive banke su ostvarile kao rezultat povećanja sredstava na računima depozita kod inobanaka, porasta investiranja u inozemne obveznice vlada i korporacija, te po osnovi povećanja kratkoročnih transakcija investiranja povezanih s inobankama. U okolnostima rasta kamatnog rizika koji dolaze iz međunarodnog okruženja, regulatori su početkom drugog tromjesečja 2023. godine donijeli odluke o privremenim mjerama za ograničivanje izloženosti banaka prema centralnim vladama ili centralnim bankama izvan BiH na maksimalan iznos u visini od 100% regulatornog kapitala²¹. Rezultati provedene analize o međubankarskim i prekograničnim izloženostima s podatcima na kraju 2022. godine ukazali su da veći rizik zaraze proizlazi iz prekograničnih izloženosti nego uslijed izloženosti na domaćem međubankarskom tržištu (*Tekstni okvir 4*).

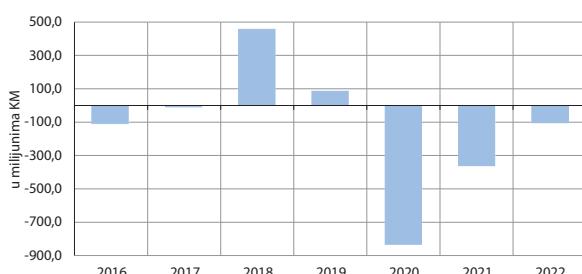
Grafikon 5.7: Strana aktiva i pasiva komercijalnih banaka



Bankarski sektor BiH je u 2022. godini zabilježio neto odljev strane pasive u iznosu od 106,8 milijuna KM (Grafikon 5.8). Pad strane pasive posljedica je odljeva po svim kategorijama strane pasive, a u najvećoj mjeri smanjenja obveza prema većinskim stranim vlasnicima. Zbog rasta rizika u makroekonomskom okruženju ne očekuje se značajniji rast kreditne aktivnosti koji bi vršio pritisak na izvore financiranja. Vjerojatno je da će i u narednom razdoblju strana pasiva nastaviti opadajući trend, imajući u vidu kontinuirani rast domaćih izvora sredstava. U tijeku 2022. godine, najveći dio kreditnih aktivnosti financiran je iz domaćih izvora. Međutim, bitno je istaknuti da je ročna struktura domaćih izvora financiranja dodatno pogoršana u promatranom razdoblju uslijed povećanja udjela kratkoročnih depozita u ukupnim depozitima.

²¹ Detaljnije objašnjeno u regulatornom okviru.

Grafikon 5.8: Tijekovi strane pasive u bankarskom sektoru



Izvor: CBBiH

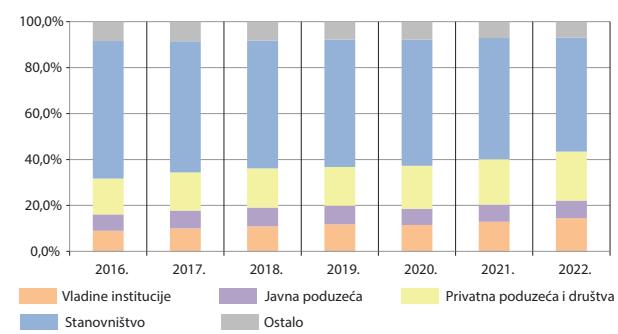
Njemačka, Turska). Bitno je napomenuti da neizravni učinci zaraze nisu evidentirani zahvaljujući malim međubankarskim izloženostima i dobroj kapitaliziranosti svih komercijalnih banaka u BiH. Također, donošenjem privremenih mjera za ograničavanje izloženosti banke koje će biti u primjeni u razdoblju od 30. 09. 2023. do kraja 2024. godine, agencije za bankarstvo ograničile su izloženosti banka prema svim centralnim vladama ili centralnim bankama izvan BiH ili izloženosti prema istim kao izdavateljima kolateralu ili pružateljima nematerijalne kreditne zaštite, a kojima se dodjeljuje ponder rizika 0%, na iznos do 100% regulatornog kapitala. Navedene privremene mjere agencija za bankarstvo će voditi dodatnom smanjenju rizika koji mogu proizići iz prekomjernog prekograničnog izlaganja banaka.

Tekstni okvir 4: Mrežna analiza preljevanja sustavnih rizika

Iako ni u prethodnim godinama međubankarske izloženosti nisu bile značajne, prema podacima s kraja 2022. godine međusobne izloženosti domaćih komercijalnih banaka smanjene su u odnosu na kraj prethodne godine, kako po ukupnom iznosu izloženosti²², tako i prema broju međusobnih veza među bankama. Samim tim, rizici međubankarske zaraze uslijed preljevanja sustavnih rizika među bankama dodatno su smanjeni, što je potvrđila i provedena mrežna analiza preljevanja sustavnih rizika. Provedenom mrežnom analizom, koja je kao i prethodnih godina uključivala kreditni šok i šok financiranja, kod većine banaka u sustavu su utvrđene niže vrijednosti indeksa zaraze i indeksa ranjivosti u odnosu na prethodne godine. Analiza prekogranične povezanosti prema podacima za kraj 2022. godine ukazala je na to da veći rizik zaraze proizlazi iz prekograničnih izloženosti nego uslijed izloženosti na domaćem međubankarskom tržištu. S obzirom na to da bankarskim sektorom u BiH dominiraju banke u većinskom stranom vlasništvu, nalazi analize su potvrdili njihovu značajnu prekograničnu izloženost i ovisnost prvenstveno o matičnim bankarskim grupacijama. Najveće izloženosti bh. banaka postoje prema Italiji, Austriji i Njemačkoj, a zatim prema Hrvatskoj, Turskoj i Sloveniji. Razina rizika prekogranične bankarske zaraze procijenjenog u analizi ovisi od toga koji od uvjeta će se odabrati za postojanje prekogranične zaraze. Strožiji uvjet prema kojem bankarska zaraza postoji ako dođe do pada stope adekvatnosti kapitala banke ispod regulatorno propisane razine uslijed neispunjerenja obveza i 50% prestanka financiranja od strane nerezidentnih sektora, pokazao je da bi se deset banaka moglo suočiti s potkapitaliziranošću u slučaju velikih šokova u jednoj od sedam zemalja, dok bi pri istim šokovima tri banke imale gubitke koji prelaze iznos njihovog osnovnog kapitala u slučaju velikih šokova u jednoj od tri zemlje (Italija,

U 2022. godini bilježi se usporavanje rasta depozita domaćih rezidentnih sektora. Ukupni depoziti rezidenata na kraju godine iznosili su 29,2 milijarde KM i u odnosu na kraj 2021. godine porasli su za 1,44 milijarde KM ili 5,2%. U 2022. godini najveći doprinos rastu dali su depoziti privatnih nefinansijskih poduzeća koji u ukupnim depozitima sudjeluju s 21,3% (Grafikon 5.9). Ovi depoziti su na kraju 2022. godine iznosili 6,23 milijarde KM i zabilježili su porast u iznosu od 742,1 milijun KM ili 13,5% u odnosu na prethodnu godinu. Također, depoziti vladinih institucija zabilježili su značajan rast u iznosu od 649,3 milijuna KM ili 18,2%, dok su depoziti javnih poduzeća porasli za 147,8 milijuna KM ili 7,1%. S druge strane, depoziti stanovništva su na kraju 2022. godine iznosili 14,58 milijardi KM i zabilježili su pad od 164 milijuna KM ili 1,1% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

Grafikon 5.9: Sektorska struktura depozita rezidenata



Izvor: FBA i ABRS, CBBiH

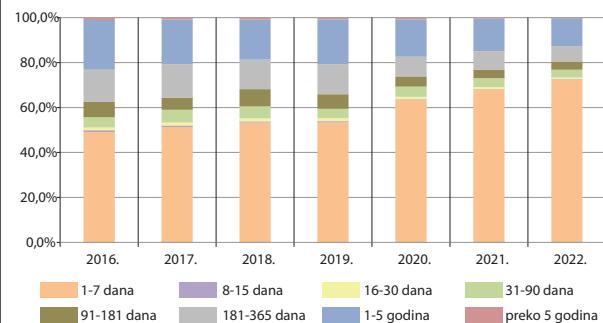
Prema podacima CBBiH, na kraju 2022. godine *a-vista* depoziti činili su čak 68,1% ukupnih depozita stanovništva, pri čemu su depoziti na transakcijskim računima sudjelovali s 41,6%, a depoziti po viđenju s 26,5% u ukupnim depozitima stanovništva. Istovremeno, nastavljen je trend smanjivanja udjela dugoročnih oričenih depozita, i to nešto intenzivniji u odnosu na prethodne godine. Udio dugoročnih depozita u ukupnim depozitima stanovništva smanjio se za 5 postotnih bodova u odnosu na prethodnu godinu, s razine od

²² Ukupne međubankarske izloženosti komercijalnih banaka u BiH na dan 31. 12. 2022. godine iznosile su 52,1 milijun KM, što je za 29,4% manja vrijednost u odnosu na kraj 2021. godine.

34,5% na kraju 2021. godine, na razinu od 29,5% na kraju 2022. godine. Naglo povlačenje depozita koje je bilo uzrokovano početkom rata u Ukrajini, dovelo je do smanjenja depozita stanovništva svih kategorija ročnosti u prvom tromjesečju 2022. godine, u ukupnom iznosu od 908 milijuna KM ili 6,2%. Nakon inicijalnog smanjenja depozita svih kategorija ročnosti, do kraja godine jedino su dugoročni depoziti stanovništva nastavili padati, dok su ostale kategorije depozita stanovništva počele ponovno bilježiti postupni rast u drugom dijelu godine. Najintenzivniji rast ostvarili su depoziti na transakcijskim računima (618 milijuna KM ili 11,3%) i kratkoročni depoziti (41,6 milijuna KM ili 13,4%), dok je na godišnjoj razini registriran pad oročenih dugoročnih depozita u iznosu od 773,5 milijuna KM ili 15,3%. Slični trendovi obilježili su i prvo tromjeseče 2023. godine u kojem se nastavlja dominantan rast depozita na transakcijskim računima, kao i pad oročenih depozita stanovništva. Uz povećanu nesigurnost vezanu uz rast rizika u domaćem i međunarodnom okruženju, ovakvom trendu zasigurno doprinose još uvijek izrazito niske pasivne kamatne stope na oročene depozite stanovništva, naročito u usporedbi sa snažnom inflacijom. Prosječena ponderirana kamatna stopa na oročene depozite stanovništva u drugoj polovini 2022. godine zabilježila je rast od 40 baznih bodova, s prosječne razine od 0,89% u prvom polugodištu, na prosječnu razinu od 1,29% u drugoj polovini 2022. godine, dok je u istom razdoblju godišnja inflacija porasla za 5,1 postotni bod (s razine od 11,45% u prvom polugodištu na razinu od 16,53% u drugom polugodištu 2022. godine). Rezultati ankete o inflacijskim očekivanjima iz prosinca 2022. godine ukazuju na postupnu stabilizaciju kratkoročnih inflacijskih očekivanja, ali se ipak očekuje i dalje visoka inflacija u 2023. godini, što uz izrazito niske pasivne kamatne stope ne doprinosi motivaciji stanovništva u pogledu oročavanja depozita, posebno na duži rok.

U 2022. godini nastavljeno je skraćenje ročnosti izvora sredstava. Ono je bilo izraženije nego u prethodnoj godini, s obzirom na to da su jedino depoziti na transakcijskim računima ostvarili značajniji rast, što je dovelo do daljnog pogoršanja ročne strukture izvora financiranja. Depoziti s rokom dospijeća od 1 do 7 dana su u 2022. godini ostvarili godišnji rast od 11,7%, te su povećali svoj udio u ukupnim depozitima za 4,5 postotnih bodova, dostigavši razinu od 72,4% na kraju 2022. godine. Udio kategorije depozita preostale ročnosti od 91 do 180 dana zadržao se na razini od 3,7% kao i u prethodnoj godini, dok su ostale kategorije depozita svih ročnosti zabilježile pad udjela u ukupnim depozitima. Naročito je evidentno smanjenje udjela depozita preostale ročnosti duže od 1 godine, koji se s razine od 15% na kraju 2021. godine smanjio na razinu od 12,7% ukupnih depozita svih rezidentnih i nerezidentnih sektora na kraju 2022. godine. Udio dugoročnih depozita s preostalom ročnošću duljom od 5 godina čini svega 0,3% ukupnih depozita (Grafikon 5.10).

Grafikon 5.10: Struktura ukupnih depozita po preostaloj ročnosti

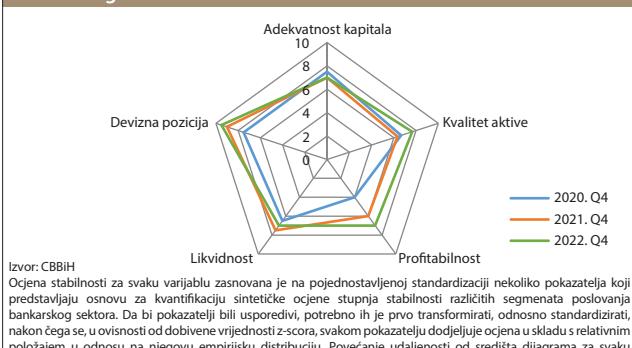


Izvor: FBA i ABRS, CBBiH

Ocjena stabilnosti bankarskog sektora sažeta je na dijagramu pokazatelja finansijskog zdravlja i prikazuje promjene glavnih pokazatelja na temelju kojih se ocjenjuje adekvatnost kapitala, kvaliteta aktive, profitabilnost, likvidnost i devizni rizik u bankarskom sektoru. U 2022. godini, bankarski sektor BiH zadržao jedobru adekvatnost kapitala, povećao kvalitetu aktive i profitabilnost, te očuvaо visoku likvidnost unatoč kratkotrajnoj epizodi povlačenja depozita iz bankarskog sektora. Unatoč tome, percepcija rizika je ostala značajno povećana s obzirom na to da se očekuje da bi se dvoznamenaste stope inflacije mogle zadržati u prvoj polovini 2023. godine, uz postupno smanjivanje u drugom dijelu godine, što bi uz daljnje pogoršavanje ekonomskih kretanja, postupno poostrovanje uvjeta financiranja i korekciju kamatnih stopa na domaćem tržištu moglo rezultirati jačanjem i materijalizacijom kreditnog rizika u srednjoročnom razdoblju. Rastući rizici u makroekonomskom okruženju i očekivano usporavanje ekonomske aktivnosti koje će prema projekcijama CBBiH biti najizraženije tijekom 2023. godine moglo bi rezultirati dodatnim usporavanjem kreditne aktivnosti koja je ionako već dulje vremensko razdoblje prigušena, naročito u sektoru nefinansijskih poduzeća.

Snažan rast profitabilnosti u 2022. godini banke su ostvarile prvenstveno zahvaljujući nastavku rasta operativnih prihoda, te blagom rastu neto kamatnih prihoda uslijed blagog rasta kreditne aktivnosti, ali i kao rezultat blagog rasta prosječnih ponderiranih kamatnih stopa na novoodobrene kredite koji je započeo od trećeg tromjesečja. Vrijednosti pokazatelja likvidnosti i dalje odražavaju visoku likvidnost bankarskog sektora, unatoč blagom padu ocjene koja je zabilježena u ovoj godini. Visoka ocjena u segmentu devizne pozicije koja se nalazi na gotovo maksimalnoj razini ukazuje na to da je izloženost deviznom riziku izrazito niska, s obzirom na to da je EUR, sidrena valuta domaće valute u valutnom odboru, dominantna strana valuta u bankarskom sektoru. Bankarski sektor je adekvatno kapitaliziran značajno iznad propisanog regulatornog minimuma, a ocjena pokazatelja kapitaliziranosti ostala je na razini iz prethodne godine, dok je ocjena u segmentu kvalitete aktive značajno poboljšana zahvaljujući smanjenju udjela nekvalitetnih u ukupnim kreditima.

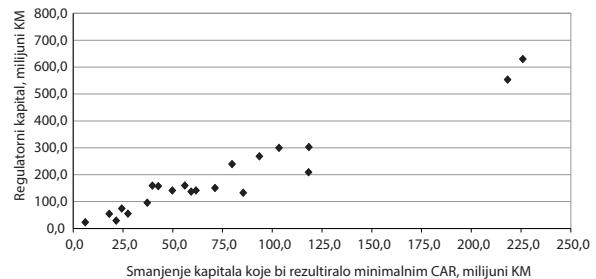
Grafikon 5.11: Dijagram pokazatelja finansijskog zdravlja bankarskog sektora



Izvor: CBBiH

Ocjena stabilnosti za svaku varijablu zasnovana je na pojednostavljenoj standardizaciji nekoliko pokazatelja koji predstavljaju osnovu za kvantifikaciju sintetičke ocjene stupnja stabilnosti različitih segmenta poslovanja bankarskog sektora. Da bi pokazateli bili usporedivi, potrebno ih je prvo transformirati, odnosno standardizirati, nakon čega se, u ovisnosti od dobivene vrijednosti z-scora, svakom pokazatelu dodjeljuje ocjena u skladu s relativnim položajem u odnosu na njegovu empirijsku distribuciju. Povećanje udaljenosti od središta dijagrama za svaku varijablu, odnosno viša ocjena ukazuje na porast stabilnosti u sustavu, dok ocjene koje su bliže središtu upozoravaju na porast rizičnosti ili smanjenje otpornosti bankarskog sektora i u skladu s tim i veću prijetnju stabilnosti.

Grafikon 5.12: Učinak smanjenja regulatornog kapitala na CAR, Q4 2022. godine



Izvor: FBA i ABRs, CBBiH

Bankarski sektor BiH je na kraju 2022. godine bio adekvatno kapitaliziran i sve banke u sustavu ispunjavaju propisane regulatorne zahtjeve u pogledu adekvatnosti kapitala i stope finansijske poluge. Stope osnovnog i redovnog osnovnog kapitala na kraju 2022. godine iznose 18,7%, stopa regulatornog kapitala iznosi 19,6%, dok stopa finansijske poluge na razini bankarskog sektora iznosi 9,9%. Osnovni i regulatorni kapital zabilježili su rast od 3,5% i 4,1% odnosu na kraj prethodne godine. U okviru stavki kapitala, rastu kapitala doprinio je značajan iznos uključene ostvarene dobiti iz tekućeg razdoblja i prethodnih godina, dok je, s druge strane, uslijed rasta prinosa na dužničke vrijednosne papire u koje su banke investirale, došlo do smanjenja ostale sveobuhvatne dobiti.

Ukupan iznos izloženosti riziku iznosi 20,5 milijardi KM, što predstavlja rast u iznosu od 757,8 milijuna KM ili 3,8%. Od ukupne izloženosti riziku na izloženosti ponderirane kreditnim rizikom odnosi se 91,4% ukupne izloženosti riziku, izloženosti za tržišni rizik čine 0,7% ukupne izloženosti riziku, a izloženosti riziku za operativni rizik čine 7,9% ukupne izloženosti riziku. U strukturi ukupne izloženosti riziku došlo je do povećanja udjela izloženosti za kreditni rizik, kao odraz blagog kreditnog rasta, dok se izloženost za tržišni rizik smanjila najvećim dijelom kao posljedica smanjenja neto otvorene pozicije za EUR valutu kod jedne banke.

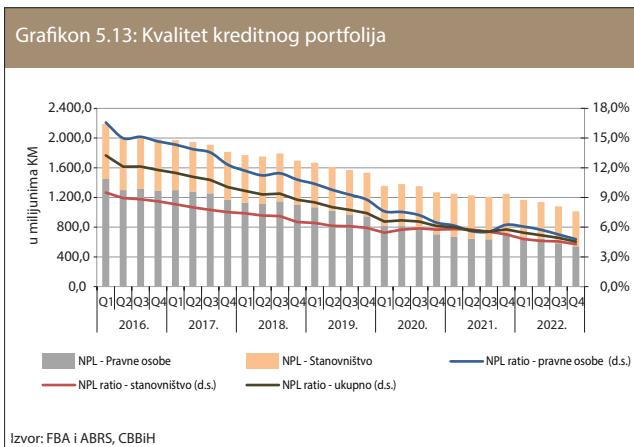
Grafikon 5.12 prikazuje za koliko bi se trebao smanjiti regulatorni kapital za svaku pojedinačnu banku, uz ukupnu razinu ponderiranog rizika s kraja 2022. godine, da bi se stopa adekvatnosti kapitala spustila na regulatorni minimum od 12%. Na Grafikonu se uočava da bi većina banaka pri nepromijenjenoj razini rizične aktive mogla podnijeti značajno smanjenje regulatornog kapitala prije nego što bi im se CAR spustio na donju granicu regulatornog minimuma. Adekvatnost kapitala banaka koje su u prethodnom razdoblju imale niže pokazatelje kapitaliziranosti u odnosu na prosjek sustava se poboljšala, uključivanjem ostvarene dobiti tekućeg razdoblja u kapital. Ipak, pojedine banke u sustavu su ranjivije u slučaju materijalizacije rizika, s obzirom na to da bi relativno mala smanjenja regulatornog kapitala kod ovih banaka ugrozila ispunjavanje propisane razine adekvatnosti kapitala.

U 2022. godini nastavljeno je poboljšanje pokazatelja kvalitete aktive na sustavnoj razini, koje se ogleda u najnižoj vrijednosti nekvalitetnih prema ukupnim kreditima koja nije zabilježena još od 2009. godine. Međutim, zbog usporavanja rasta realne ekonomske aktivnosti i visoke inflacije, uz postupno pooštavanje uvjeta financiranja i rasta kamatnih stopa na domaćem tržištu očekuje se jačanje i materijalizacija kreditnog rizika u srednjoročnom razdoblju.

Udio nekvalitetne u ukupnoj aktivi na kraju 2022. godine iznosi 2,5%, što predstavlja sniženje od 61 b. b. u odnosu na kraj prethodne godine. U tijeku godine bilančne i izvanbilančne izloženosti u razini kreditnog rizika 3 zabilježile su smanjenje u iznosu od 235,7 milijuna KM (18%), dok je ukupna finansijska aktiva viša za 1,92 milijarde KM ili 4,7%. Najveći dio nekvalitetne aktive čine nekvalitetni krediti koji su na kraju 2022. godine iznosili 1,01 milijardu KM i niži su za 235,7 milijuna KM ili 18,9% u odnosu na kraj prethodne godine. Značajno smanjenje nekvalitetnih kredita uz istovremeni rast ukupnih kredita rezultiralo je smanjenjem udjela nekvalitetnih u ukupnim kreditima, tako da je na kraju 2022. godine NPL ratio iznosio 4,5%, što je najniža vrijednost zabilježena nakon izbijanja finansijske krize 2009. godine. Banke su tijekom 2022. godine ostvarile smanjenje nekvalitetnih kredita u najvećoj mjeri po osnovi računovodstvenog i trajnog otpisa aktive procijenjene kao gubitak i provedenih aktivnosti na naplati nekvalitetnih potraživanja. Uz trajni i računovodstveni otpis i naplatu nekvalitetnih potraživanja, u 2022. godini ukupna vrijednost kredita koji su prešli iz kvalitetnih u nekvalitetna potraživanja bila je nešto niža u odnosu na prethodnu godinu, što je također doprinijelo poboljšanju kvalitete kreditnog portfelja. Prema podatcima iz CRK, u 2022. godini zabilježena je niža stopa *defaulta* kod sektora stanovništva u pogledu vrijednosti i broja partija koje su prešle iz kvalitetnih u nekvalitetna potraživanja (s razine od 1,66% u 2021. godini na razinu od 1,23%). Istovremeno, negativni vanjski šokovi koji su doveli do snažnog rasta rizika u makroekonomskom okruženju i posljedice pandemije koronavirusa u većoj mjeri odrazile su se na poslovanje poduzeća koja su osjetljivija na rast cijena sirovina i koja su bila izložena poteškoćama u globalnim lancima opskrbe, te je u segmentu pravnih osoba došlo do rasta stope *defaulta* s razine od 0,82% u 2021. na razinu od 1,31% u 2022. godini.

Zahvaljujući donesenim mjerama regulatora, do kraja 2022. godine značajan rast kamatnih stopa (200 b. b. ili više), evidentiran je u vrlo malom dijelu kreditnog portfelja. Iako se ne raspolaže podatcima na razini bankarskog sustava BiH, indikativni su podaci FBA, prama kojima je značajan rast kamatne stope s krajem 2022. godine u odnosu na referentni datum (30. 06. 2022.) utvrđen kod kreditnog portfelja u iznosu od 108,5 milijuna KM, što čini svega 0,7% ukupnog kreditnog portfelja banaka iz FBiH. Kod kreditnog portfelja pravnih osoba, značajan rast kamatne stope utvrđen je u iznosu od 103,5 milijuna KM ili 1,2% kreditnog portfelja pravnih osoba, dok je kod kreditnog portfelja fizičkih osoba utvrđen u iznosu od svega 5 milijuna KM ili 0,06% portfelja fizičkih osoba. Također, banke iz FBiH još uvijek u svojim portfeljima nemaju modificiranih kreditnih izloženosti definiranih odredbama Odluke o privremenim mjerama za ublažavanje rizika rasta kamatnih stopa.

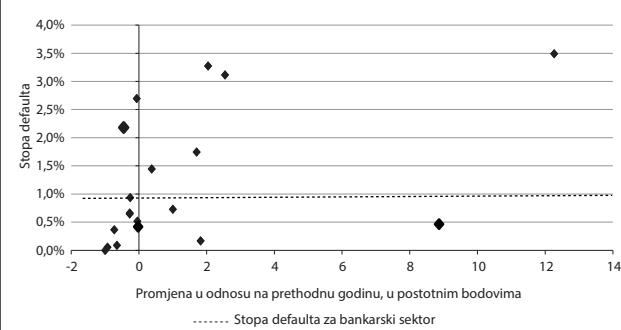
U tijeku 2022. godine nekvalitetni krediti u sektoru poduzeća i stanovništva nastavili su trend pada, tako da je na kraju 2022. godine udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima u sektoru poduzeća iznosio 4,8%, dok je u sektoru stanovništva ovaj pokazatelj iznosio 4,3% (Grafikon 5.13).



U segmentu pravnih osoba, gotovo u svim djelatnostima evidentirano je smanjenje nekvalitetnih potraživanja. Ipak, veća stopa *default-a* koja je zabilježena u 2022. godini u segmentu pravnih osoba ukazuje na to da je došlo do materijalizacije kreditnog rizika kod nefinancijskih poduzeća koja su u najvećoj mjeri bila pogođena negativnim učincima koronakrize i posljedicama geopolitičke situacije nakon početka rata u Ukrajini koje su se prelile na domaću ekonomiju. Analizom stope *default-a* po bankama može se zaključiti da je kod više od polovine banaka u sustavu došlo do jačanja kreditnog rizika ili je kreditni rizik ostao na približno istoj razini kao i prethodne godine (Grafikon 5.14)²³. Zbog nastavka slabljenja makroekonomskih prilika i visoke inflacije, kreditni rizik u sektoru nefinancijskih poduzeća može se ocijeniti povećanim, te se nešto značajnije pogoršanje kvalitete kreditnog portfelja korporativnog sektora može očekivati u srednjoročnom razdoblju.

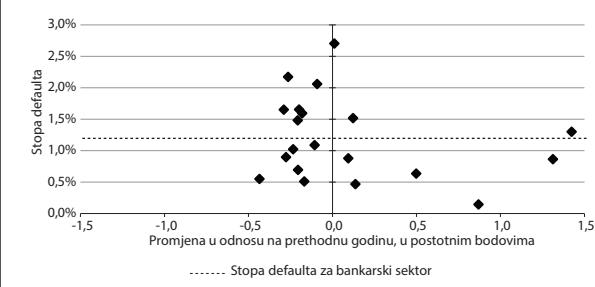
²³ Na Grafikonu 5.13 nije prikazana jedna banka koja je outlier, s obzirom na to da je u prethodnoj godini imala zanemarivo malu vrijednost stope *default-a*, zbog čega je u 2022. godini zabilježila drastično postotno povećanje stope *default-a*.

Grafikon 5.14: Stopa default-a u sektoru poduzeća, po bankama u 2022. godini



Na pad stope *defaulta* u sektoru stanovništva gotovo podjednak utjecaj imala su kretanja u svim bankama, koje su zabilježile nižu stopu *defaulta* u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane, izdvajaju se dvije banke s relativno visokim udjelom nekvalitetnih u ukupnim kreditima, koje su zabilježile jači intenzitet reklasifikacije u nekvalitetne kredite u 2022. godini (Grafikon 5.15). Iako je u sektoru stanovništva zabilježena niža stopa *defaulta* u odnosu na prethodnu godinu, u 2022. godini došlo je do značajnijeg povećanja kredita razine kreditnog rizika 2, u iznosu od 176,4 milijuna KM ili 25%, što ukazuje na to da dolazi do postupnog rasta kreditnog rizika, a rizik je najizraženiji u portfelju kredita stanovništva namijenjenih za opću potrošnju.

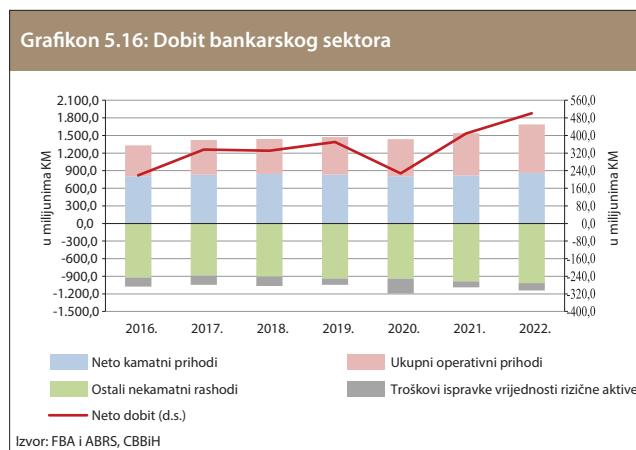
Grafikon 5.15: Stopa default-a u sektoru stanovništva, po bankama u 2022. godini



U 2023. godini očekuje se nastavak rasta kamatnih stopa, s obzirom na to da se do kraja 2022. učinci pooštravanja monetarnih politika vodećih središnjih banaka i rast kamatnih stopa na tržištu eurozone gotovo i nisu prelili na troškove financiranja sektora stanovništva. I dok su, s jedne strane, banke značajno smanjile kamatno inducirani kreditni rizik povećavajući kreditiranje uz fiksnu kamatnu stopu, s druge strane, ukoliko nastave s ovakvim praksama, u srednjem roku mogle bi se suočiti s pritiskom na održavanje stabilnih neto kamatnih marži. U okolnostima visoke inflacije, očekuje se pritisak na povećanje kamatnih troškova na domaće izvore sredstava. Ipak, za razliku od europskog tržišta, na kojem su deponenti počeli povlačiti depozite nezadovoljni visinom kamatnih stopa, banke u BiH će u znatno manjoj mjeri biti suočene s ovakvim scenarijem uslijed ograničenih alternativnih oblika investiranja i štednje na domaćem tržištu. Iz ovakvih kreditnih politika,

evidentno je da banke računaju da će moći održati stabilan rast depozita uz ograničeni rast kamatnih stopa na depozite, te da su procjene rasta troškova financiranja značajnim dijelom ugradile u efektivnu kamatnu stopu na novougovorene kredite s fiksnom kamatnom stopom. U skladu s praksama iz prethodnih godina, može se očekivati da će bilo kakvu neravnotežu u aktivnim poslovima s klijentima koja utječe na pad neto prihoda nadoknaditi smanjenjem troškova poslovanja i povećanjem naknada za izvršene usluge u okviru operativnih prihoda.

Bankarski sektor BiH je na kraju 2022. godine iskazao rekordnu neto dobit i ostvario znatno više stope povrata na prosječnu aktivi i prosječni kapital u relativno nepovoljnem makroekonomskom okruženju. U narednom razdoblju, uslijed očekivanog jačanja kreditnog rizika, bankarski sektor bi se mogao suočiti s pritiscima na profitabilnost. Bankarski sektor BiH je na kraju 2022. godine iskazao rekordnu neto dobit, koja je prvi put prešla vrijednost od pola milijarde KM (500,7 milijuna KM), što predstavlja respektabilnu razinu ostvarene dobiti višu čak za 22,4% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Rast profitabilnosti banke su ostvarile po istom modelu kao i u razdoblju prije izbijanja pandemije. Najveći doprinos rastu profitabilnosti i dalje daje kontinuiran, dinamičan rast ukupnih operativnih prihoda koje su banke ostvarile po osnovi povećanja prihoda od naknada za izvršene usluge. U tijeku 2022. godine gotovo sve banke su povisile naknade na izvršene usluge, s obzirom na to da je za vrijeme koronakrise većina banka zamrzala rast naknada kako bi građanima i poduzećima pružila adekvatnu potporu u borbi s negativnim posljedicama pandemije. Osnovni izvori prihoda za banke, kamatni prihodi, nastavili su trend rasta započet u drugom dijelu 2021. godine, uz istovremeni pad kamatnih rashoda. Rast kamatnih prihoda ostvaren je zahvaljujući blagom rastu kreditne aktivnosti, te blagom rastu prosječnih ponderiranih kamatnih stopa u sektoru nefinansijskih poduzeća koji je zabilježen u drugom dijelu godine. Na rashodovnoj strani je, uslijed porasta troškova ispravka vrijednosti rizične aktive, te ostalih poslovnih i izravnih troškova, ali i ukupnih operativnih rashoda, došlo do rasta ukupnih nekamatonosnih rashoda (Grafikon 5.16).



Sve banke u sustavu su iskazale pozitivan finansijski rezultat, pri čemu je i dalje najveći dio dobiti bankarskog sektora skoncentriran u nekoliko velikih banaka. Tako su dvije najveće banke ostvarile dobit koja čini 42,6% dobiti čitavog

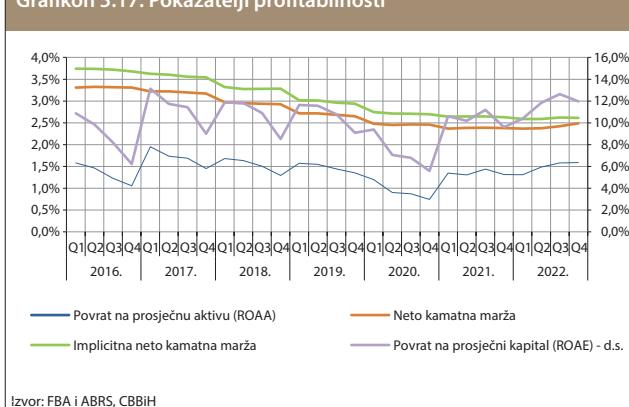
sektora, dok su četiri najprofitabilnije banke generirale 58,3% ukupne neto dobiti bankarskog sektora.

Ukupni kamatni prihodi na kraju 2022. godine iznosili su 1 milijardu KM i u odnosu na isto razdoblje prošle godine veći su za 6,4 milijuna KM ili 0,6%. Ukupni rashodi po kamatama i ostali slični rashodi su na kraju godine iznosili 143,2 milijuna KM i manji su za 34,9 milijuna KM ili 19,6% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Neto kamatni prihodi iznosili su 859,9 milijuna KM i veći su za 41,4 milijuna KM ili 5,1% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

U 2022. godini nastavljen je dinamičan rast ukupnih operativnih prihoda, koji su na kraju godine iznosili 829 milijuna KM. Ukupni operativni prihodi su u odnosu na isto razdoblje prošle godine povećani za 108,6 milijuna KM ili 15,1%. Rast operativnih prihoda banke su ostvarile u najvećoj mjeri po osnovi povećanja naknada za izvršene usluge, što značajno doprinosi održavanju visoke razine profitabilnosti u sustavu. Udio operativnih prihoda u ukupnom prihodu bankarskog sektora iznosi 45,2% i viši je za 3,5 postotnih bodova u odnosu na prethodnu godinu.

Pokazatelji profitabilnosti ROAA i ROAE na kraju četvrtog tromjesečja 2022. godine iznose 1,6%, odnosno 12,0% respektivno i bilježe rast vrijednosti od 0,3 odnosno 2,4 postotna boda u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Rast pokazatelja profitabilnosti rezultat je više ostvarene dobiti na kraju 2022. godine u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, uz istovremeno zanemariv rast prosječne aktive i pad prosječnog kapitala (Grafikon 5.14)²⁴.

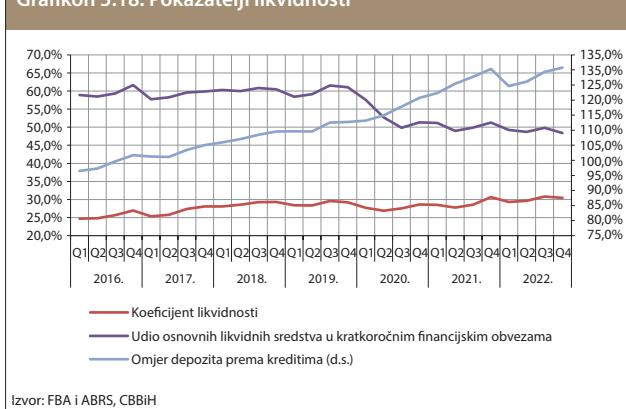
Grafikon 5.17: Pokazatelji profitabilnosti



U 2022. godini, banke su pod utjecajem kratkoročne epizode povlačenje depozita zabilježile blagi pad vrijednosti pokazatelja likvidnosti u odnosu na prethodnu godinu. Na kraju 2022. godine likvidna sredstva činila su 30,5% aktive bankarskog sektora, dok je 48,4% kratkoročne pasive bilo pokriveno likvidnim sredstvima. (Grafikon 5.18). Pokazatelj depozita prema kreditima na kraju 2022. godine dostigao je razinu od 130,8%, te ukazuje na to da se kreditna aktivnost na domaćem tržištu u potpunosti financira iz depozita nefinansijskih sektora.

²⁴ Implicitna neto kamatna marža predstavlja omjer neto kamatnih prihoda i prosječne kamatonosne aktive. Prosječna kamatonosna aktiva na kraju četvrtog tromjesečja izračunata je kao prosjek stanja kamatonosne aktive na kraju četvrtog tromjesečja prethodne godine i četvrtog tromjesečja tekuće godine.

Grafikon 5.18: Pokazatelji likvidnosti



Izvor: FBA i ABRS, CBBiH

Koefficijent pokrića likvidnosti (engl. *Liquidity Coverage Ratio – LCR*) na razini bankarskog sektora iznosi 213,8%. Na kraju 2022. godine sve banke ispunjavaju zahtjeve u pogledu LCR-a, a većina značajno iznad propisanoga regulatornog minimuma²⁵. Koefficijent neto stabilnih izvora financiranja (NSFR) je na kraju 2022. godine iznosio 163,5% i sve banke u sustavu bilježe znatno više vrijednosti pokazatelja od minimalno propisane koja iznosi 100%. Kratkoročni likvidnosni šok u prvom tromjesečju 2022. godine rezultirao je padom koefficijenta LCR-a za 18 postotnih bodova na razinu od 198,8% u prvom tromjesečju 2022. godine. Već od drugog tromjesečja, vrijednost pokazatelja LCR je ponovo počela rasti, da bi godinu dana nakon likvidnosnog šoka, vrijednosti LCR-a zabilježila značajan rast i dostigla razinu od 242,7%.

Tekstni okvir 5: Testovi na stres solventnosti

Testiranje otpornosti banaka na stres na bazi podataka s kraja 2022. godine provedeno je u razdoblju kada su makroekonomski podatci nedvojbeno potvrđili ekonomski oporavak u proteklou godini, dok u isto vrijeme dolazi do jačanja neizvjesnosti u pogledu budućih ekonomskih kretanja u srednjoročnom razdoblju. U skladu s tim, kreirani su makroekonomski scenariji u kojima se prepostavljaju makroekonomski šokovi za koje postoji vjerojatnost da bi se mogli materijalizirati uslijed prisutnih ekonomskih neizvjesnosti i rizika. Rezultati testiranja na stres provedenih u bankarskom sektoru BiH ukazuju na to da su akumulirani viškovi kapitala dovoljni da apsorbiraju prepostavljene šokove čak i u jačem ekstremnom scenariju, tako da se i u vremenskom horizontu testiranja na stres od naredne tri godine kapitaliziranost na razini sektora zadržala iznad regulatornog minimuma od 12%.

Testiranje otpornosti na stres bankarskog sektora u vremenskom horizontu od 2023. do 2025. godine provodi se primjenom tri različita scenarija, osnovnog i dva ekstremna scenarija. Scenariji i prepostavke za testiranje na stres postavljeni su na temelju trenutačnih geopolitičkih dešavanja u svijetu, kao i njihovih implikacija po globalnu ekonomiju i ekonomiju u BiH, te očekivanih implikacija po bh. bankarski sektor. Kvantifikacija scenarija obuhvaća projekcije makroekonomskih i finansijskih varijabli – kao što su realni BDP, inflacija, kreditni rast, kamatne stope na kredite stanovništvu i poduzećima i cijene nekretnina (Tablica TO 5.1).

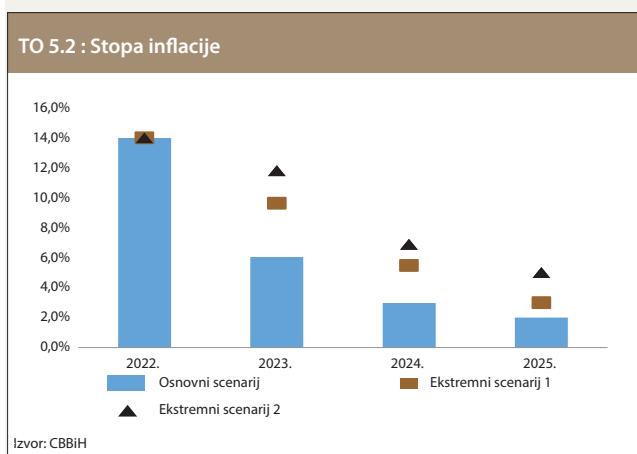
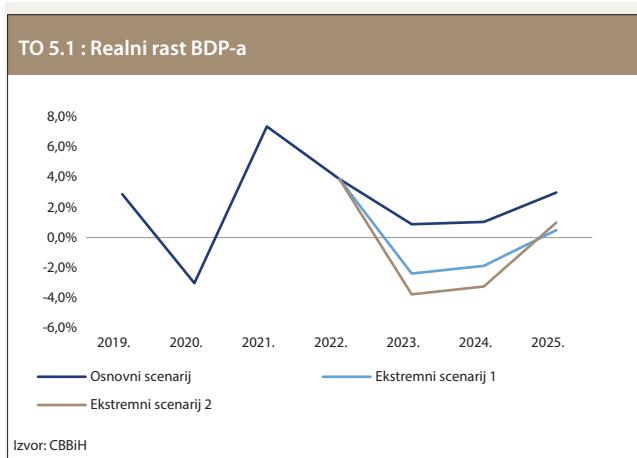
Tablica TO 5.1: Glavne prepostavke u osnovnom i ekstremnim scenarijima

2022.	Osnovni scenarij			Ekstremni scenarij 1			Ekstremni scenarij 2			
	2023.	2024.	2025.	2023.	2024.	2025.	2023.	2024.	2025.	
Makroekonomika kretanja										
Realni BDP	3,9	0,9	1,0	3,0	-2,4	-1,9	0,5	-3,8	-3,2	1,0
Osobna potrošnja	4,9	-0,5	2,2	2,5	-2,7	-0,1	0,3	-3,7	-1,2	0,6
Bruto ulaganja	13,5	6,9	8,6	6,5	2,2	3,9	2,0	0,3	1,2	1,7
Izvoz roba i usluga	24,6	1,5	5,9	7,0	-6,8	3,8	5,5	-12,6	4,3	5,0
Uvoz roba i usluga	24,0	2,9	9,4	6,5	-2,6	7,7	4,4	-6,5	7,7	3,5
Inflacija (%)	14,0	6,1	3,0	2,0	9,6	5,5	3,0	11,8	6,9	5,0
Cijene nekretnina	16,8	6,5	2,5	2,5	6,1	1,6	0,0	6,2	1,7	-1,0
Uvjeti na finansijskom tržištu										
Kamatne stope - stanovništvo (%)	5,1	6,8	6,5	6,3	7,1	7,3	7,1	7,6	7,9	7,9
Kamatne stope - poduzeća (%)	3,4	4,7	4,5	4,3	5,4	5,5	5,4	5,7	5,8	5,8
Kreditni rast - stanovništvo	5,2	5,4	5,5	7,0	1,8	2,0	4,7	0,3	0,5	2,5
Kreditni rast - poduzeća	4,4	3,7	3,8	4,8	1,0	1,5	3,0	-1,3	0,5	1,8

Izvor: CBBiH

Napomena: Podatci za makroekonomika kretanja i kreditni rast predstavljaju godišnju stopu promjene izraženu u postotcima.

²⁵ U skladu s Odlukom o upravljanju rizikom likvidnosti banka („Službene novine FBiH“, br. 39/21) i Odlukom o upravljanju rizikom likvidnosti („Službeni glasnik RS“, br. 62/21), minimalni koefficijent pokrića likvidnosti iznosi 100%.



Osnovni je scenarij baziran na službenim, jesenjim projekcijama CBBiH iz studenoga 2022. godine, a ključni faktori koji utječu na projekcije glavnih makroekonomskih varijabli su eksterni šok, odnosno rat u Ukrajini koji je uzrokovao energetsku krizu u Europi, rast cijena energenata i hrane, te jačanje dolara u odnosu na euro. Iako je u 2022. godini, usprkos rastućoj inflaciji i pogoršanju monetarnih uvjeta došlo do značajnijeg ekonomskog rasta bh.ekonomije od očekivanog, osnovni scenarij predviđa usporavanje ekonomске aktivnosti u 2023. uslijed nastavljenih inflatornih pritisaka, kao i usporavanja rasta ekonomija glavnih trgovinskih partnera BiH, što će negativno utjecati na opseg vanjskotrgovinske razmjene (Tablica TO 5.1). Do kraja vremenskog horizonta testiranja na stres, uz slabljenje inflatornih pritisaka, očekuje se i postupni oporavak ekonomске aktivnosti, te realni rast BDP-a na godišnjoj razini od 3,0% u 2025. godini. Zaoštrevanje monetarne politike i podizanje referentnih kamatnih stopa vodećih središnjih banaka odrazit će se i na značajnije povećanje kamatnih stopa u bankarskom sektoru BiH u 2023. i 2024. godini. Rast kamatnih stopa doprinosit će usporenoj kreditnoj aktivnosti u naredne dvije godine nakon čega dolazi do postupnog oporavka u 2025. godini. Usporena ekonomска aktivnosti odrazit će se na pad potražnje za nekretninama stambene namjene, naročito u 2024. godini uzorkovanog kontinuiranim smanjenjem raspoloživog dohotka stanovništva, što će rezultirati i usporenim rastom cijena nekretnina.

Ekstremni scenariji su zasnovani na prepostavci o dodatnoj eskalaciji već prisutnih poremećaja u globalnim lancima opskrbe, što bi rezultiralo dalnjim, snažnim rastom cijena energenta i hrane, kako na svjetskom, tako i na domaćem tržištu. Šok ponude bi doveo do nastavka rasta cijena većine sirovina na svjetskim tržištima, što bi se odrazilo na rast domaćih cijena hrane i energenata, posebice cijena naftnih derivata i plina, s obzirom na apsolutnu ovisnost o uvozu ovih proizvoda. Nakon ekstremno jakih inflatornih pritisaka u 2022. godini, u ekstremnim scenarijima se prepostavlja nastavak visokih inflatornih pritisaka u cijelom razdoblju testiranja na stres, s tim da se u drugoj i trećoj godini testiranja na stres očekuju nešto niže stope inflacije. U scenarijima se nadalje prepostavlja da će Europska centralna banka (ECB) nastaviti s podizanjem referentnih kamatnih stopa kao odgovor na rast potrošačkih cijena. Prepostavljeni, značajan rast domaćih kamatnih stopa je pod utjecajem prepostavki o kretanju referentnih kamatnih stopa ECB-a, te porastu premije rizika zemlje od 200 baznih bodova u ekstremnom scenariju 1, odnosno 350 baznih bodova u ekstremnom scenariju 2. Rast kamatnih stopa produbio bi negativni učinak na domaći BDP uzrokovan šokom agregatne ponude, te doveo do snažne kontrakcije ekonomskog rasta u 2023. i 2024. godini u oba ekstremna scenarija uz blagi oporavak u 2025. godini. U stresnim scenarijima prepostavlja se i materijalizacija sustavnih rizika na tržištu nekretnina gdje se u 2024. godini očekuje značajniji pad potražnje za nekretninama uslijed kontinuiranog smanjenja raspoloživog dohotka stanovništva, što utječe na korekcije cijena nekretnina naniže do kraja vremenskog horizonta testiranja na stres.

Utjecaj testova na stres na stopu adekvatnosti kapitala kvantificiran je na temelju početnog stanja na dan 31.12. 2022. Prosječna stopa adekvatnosti kapitala s kojom su banke ušle u stres-test iznosi 19,6%, pri čemu su sve banke u sustavu bilježile jako visoku kapitaliziranost. S obzirom na ovaku dobru polaznu osnovnu, bankarski sektor je i pored očekivanog pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja i niže profitabilnosti pokazao visok stupanj otpornosti na šokove prepostavljene u osnovnom scenariju. Stopa adekvatnosti kapitala smanjila bi se na 17,4%, pri čemu bi sve banke u sustavu zadržale stopu adekvatnosti kapitala iznad regulatornog minimuma, s napomenom da dvije banke za apsorpciju nepovoljnih makroekonomskih kretanja do kraja 2025. godine iscrpljuju višak kapitala i blago zadiru u zaštitni sloj za očuvanje kapitala²⁶.

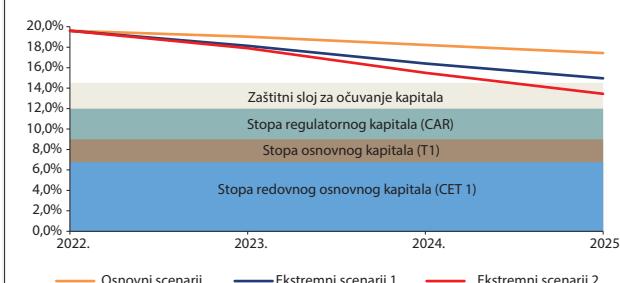
Provedeno testiranje na stres pokazalo je otpornost bankarskog sektora u cjelini i na prepostavljeno pogoršanje u makroekonomskim i finansijskim uvjetima

²⁶ Prema važećim Odlukama o izračunavanju kapitala banke su obvezne održavati zaštitni sloj za očuvanje kapitala u obliku redovitog osnovnog kapitala u iznosu od 2,5% ukupnog iznosa izloženosti riziku. Zaštitni sloj kapitala dodaje se na stopu redovitog osnovnog kapitala od 6,75% i ne može se koristiti za održavanje stope osnovnog i ukupnog kapitala. Održavanje propisanog zaštitnog sloja kapitala uvjet je za isplatu dividendi za banke.

iz ekstremnog scenarija 1, pri čemu ključnu ulogu u amortizaciji nepovoljnih kretanja u okruženju kretanja ima visoka razina akumuliranih kapitalnih viškova zahvaljujući čemu su trenutačni pokazatelji adekvatnosti kapitala banaka značajno iznad minimalnih regulatornih zahtjeva (Grafikon TO 5.3). Promatrajući po pojedinačnim bankama, u ekstremnom scenariju 1, nakon druge godine testiranja na stres, dvije banke ne bi zadržale stopu adekvatnosti kapitala u minimalnim regulatornim okvirima, dok bi u trećoj godini još dvije banke iskazale potrebe za dodatnim kapitalom. Udio aktive ove četiri banke u ukupnoj aktivi bankarskog sektora na kraju 2022. godine iznosio je 11,6%. Ako u obzir uzmemos minimalne regulatorne kapitalne zahtjeve na razini sustava dokapitalizacijske potrebe u blažem ekstremnom scenariju iznose 72 milijuna KM, a stopa adekvatnosti kapitala bi na kraju vremenskog horizonta testiranja na stres iznosila 14,9%. Prilikom apsorpcije pretpostavljenih šokova u blažem ekstremnom scenariju, ukupno šest banaka u sustavu ne bi moglo održavati zaštitni sloj za očuvanje kapitala do kraja vremenskog horizonta testiranja na stres.

U slučaju materijalizacije još jačih šokova iz ekstremnog scenarija 2 koji prepostavlja snažnu kontrakciju ekonomskog aktivnosti, stopa adekvatnosti kapitala na razini sustava bi se smanjila na 13,4%. Iako bi se stopa kapitaliziranosti zadržala iznad regulatornog minimuma od 12%, prepostavljena snažna kontrakcija ekonomskog aktivnosti u prve dvije godine testiranja na stres dovela bi do postupnog iscrpljivanja akumuliranog viška kapitala na razini sustava, odnosno zaštitnog sloja za očuvanje kapitala do kraja vremenskog horizonta. Rezultati analize po pojedinačnim bankama pokazuju da se u trinaest banaka u sustavu iscrpljuje zaštitni sloj za očuvanje kapitala do kraja vremenskog horizonta testiranja na stres. Nakon druge godine testiranja na stres, pojavljuju se i tri banke koje ne ispunjavaju minimalni regulatorni kapitalni zahtjev od 12%, a do kraja 2025. godine još dvije banke bi imale potrebe za dodatnim kapitalom kako bi ispunile minimalne kapitalne zahtjeve. Ukupne dokapitalizacijske potrebe na razini bankarskog sektora do kraja treće godine testiranja iznosile bi 130 milijuna KM, što predstavlja 0,3% bruto domaćeg proizvoda iz 2022. godine.

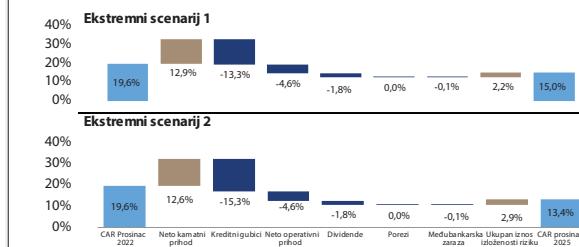
TO 5.3: Stopa adekvatnosti kapitala u osnovnom i dva ekstremna scenarija i minimalni regulatorni kapitalni zahtjevi



Izvor: CBBiH

Na Grafikonu TO 5.4 prikazan je doprinos pojedinih pozicija bilance stanja i uspjeha na promjenu stopi adekvatnosti kapitala na sustavnoj razini, kumulativno, u ekstremnim scenarijima, u razdoblju od kraja 2022. do kraja 2025. godine. Pad kapitaliziranosti bankarskog sektora u oba stresna scenarija prije svega je rezultat povećanih gubitaka po osnovi kreditnog rizika koji proizlaze iz finansijskih stavki aktive, prvenstveno kreditnog portfelja sektora poduzeća i stanovništva. Kapitaliziranost je također pod utjecajem smanjenja neto operativnih prihoda u odnosu na kraj 2022. godine. Neto kamatni prihodi s druge strane imaju ključan pozitivan doprinos u održavanju adekvatnosti kapitala, i to od 12,9% postotnih bodova u blažem i 12,6% postotnih bodova u jačem ekstremnom scenariju bez obzira na blago smanjenje do kraja 2025. godine. Također, na kapitaliziranost tijekom stresa dodatno djeluje i pretpostavka isplate dividende u sva tri razdoblja testiranja na stres kao i u sva tri scenarija. Utjecaj međubankarske zaraze u sustavu na kapitaliziranost banaka za sada je zanemariv.

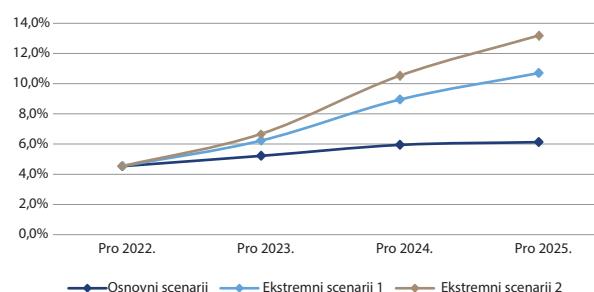
TO 5.4: Utjecaj pojedinačnih pozicija na CAR u oba ekstremna scenarija



Izvor: CBBiH

Tijekom 2022. godine nastavljeno je poboljšanje kvalitete aktive na sustavnoj razini, koje se ogleda u smanjenju nekvalitetnih prema ukupnim kreditima na razinu od 4,5%, što je rezultat smanjenja iznosa nekvalitetnih potraživanja, te postupnog oporavka kreditne aktivnosti kako u sektoru poduzeća, tako i u sektoru stanovništva. I pored kontinuiranog poboljšanja pokazatelja kvalitete aktive, rezultati testova na stres ukazuju da je kvaliteta kreditnog portfelja vrlo osjetljiva na promjene makroekonomskih uvjeta, te već u osnovnom scenariju dolazi do pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja u sve tri godine testiranja. Tako bi udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima na razini sustava mogao porasti s 4,5% na kraju 2022. godine na 6,1% do kraja 2025. godine. U oba ekstremna scenarija očekuje se značajno povećanje nekvalitetnih kredita do kraja vremenskog horizonta testiranja na stres, na što utječe pretpostavljeni snažan rast inflacije, kontrakcija ekonomskog aktivnosti i značajan rast kamatnih stopa. Projicirani rast nekvalitetnih potraživanja evidentan je kako u sektoru poduzeća, tako i u sektoru stanovništva, s tim što je rast NPL-ova snažniji u sektoru poduzeća.

TO 5.5: Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima



Izvor: CBBiH

Tekstni okvir 6: Testovi na stres likvidnosti

Top-down makro stres-test likvidnosti provodi se na tromjesečnoj razini i sastavni je dio makroprudencijalnog alata za otkrivanje rizika likvidnosti na razini bankarskog sektora, kao i potencijalnih potreba za likvidnošću u slučaju finansijske krize. Izračun likvidnosne pozicije u prepostavljenim uvjetima značajnog stresa u tri alternativna nepovoljna scenarija u 30-dnevnom vremenskom razdoblju bazira se na pristupu standardizirane mjere koeficijenta pokrića likvidnosti (LCR), koja je sastavni dio novih regulatornih propisa za upravljanje rizikom likvidnosti i za koje je propisano da su banke dužne održavati koeficijente od najmanje 100%. Na temelju rezultata testa otpornosti na stres likvidnosti provedenog na bazi podataka za kraj 2022. godine, kao i komparacijom s rezultatima testova na stres za prva tri tromjesečja 2022. i kraj 2021. godine, bankarski sektor u BiH može se ocijeniti prilično otpornim na šokove likvidnosti i šokove na strani izvora financiranja prepostavljene u alternativnim scenarijima, te je evidentno jačanje likvidnosne pozicije većine banaka u sektoru nakon kratkoročnog likvidnosnog šoka iz prvog tromjesečja 2022. godine. Ovakvi nalazi provedenog testiranja na stres prvenstveno su posljedica dobre likvidnosne pozicije svih banaka u sektoru i visokih koeficijenata LCR-a koji su po bankama na kraju 2022. godine iznosili od 159% do visokih 900%.

Šokovi u stres-testu likvidnosti kalibrirani su korištenjem stručnih procjena u CBBiH u obliku tri alternativna nepovoljna scenarija. Prvi stresni scenarij prepostavlja šok na strani sektora stanovništva i bazira se na povjesnom događaju, odnosno globalnoj finansijskoj krizi u razdoblju 2008. - 2009. godine, koja je rezultirala kratkoročnim gubitkom povjerenja u bh. bankarski sektor i posljedično povlačenjem značajnog dijela depozita stanovništva. Drugi stresni scenarij predstavlja hipotetsku sustavnu krizu likvidnosti u zemlji, u kojoj bi veći intenzitet stresa izvora financiranja za banke dolazio iz korporativnog sektora. Treći, kombinirani stresni scenarij je ekstremni scenarij koji prepostavlja kombinaciju šokova iz prethodna dva scenarija, s elementima idiosinkratičnih šokova, kao što su velika povlačenja depozita, veća od očekivanih povlačenja odobrenih kreditnih linija, te stresa na finansijskom tržištu koji se ogleda u velikom padu vrijednosti svih vrijednosnih papira koji se drže kao likvidna sredstva. Prepostavljeni šokovi u ovom scenariju su oko dva do tri puta jači od zahtjeva prema LCR regulativi, a cilj ovakvog scenarija je da se identificiraju i najmanje slabosti likvidnosnih pozicija banaka.

Promjena neto likvidnosnih odljeva kroz tri prepostavljena scenarija rezultat je većih likvidnosnih odljeva, dok su ukupni priljevi zadržani na istoj razini u sva tri scenarija. Ukupna vrijednost odljeva likvidnih sredstava u različitim scenarijima, kao i promjena u strukturi u smislu kontribucije različitih kategorija odljeva na njihovu ukupnu vrijednost razlikuje se po scenarijima. Također, po scenarijima se prepostavlja i različita razina stresa na finansijskim tržištima (Tablica TO 6.1).

Tablica TO 6.1: Kalibracija scenarija u stres testu likvidnosti

	LCR parametar	Prepostavke za scenarij 1	Prepostavke za scenarij 2	Prepostavke za scenarij 3
Depoziti stanovništva				
depoziti s višim stopama odljeva				
kategorija 1	15%	20%	15%	30%
kategorija 2	20%	30%	20%	40%
stabilni depoziti	5%	10%	5%	10%
ostali depoziti stanovništva	10%	15%	10%	20%
Operativni depoziti				
obuhvaćeni sustavom osiguranja	5%	5%	10%	10%
nisu obuhvaćeni sustavom osiguranja	25%	25%	30%	35%
Neoperativni depoziti				
obuhvaćeni sustavom osiguranja	20%	20%	25%	30%
nisu obuhvaćeni sustavom osiguranja	40%	40%	45%	50%
Obavezujuće linije				
prema fizičkim osobama	5%	5%	10%	10%
prema pravnim osobama	10%	10%	20%	20%
prema financijskim klijentima	40%	40%	50%	60%
Ostali proizvodi i usluge				
izvanbilančne obveze	5%	5%	10%	15%
neiskorišteni krediti i avansi velikim klijentima	10%	10%	20%	30%
kreditne kartice	5%	10%	5%	15%
prekoračenja po računu	5%	10%	5%	15%
izvanbilančni proizvodi po osnovi finansiranja trgovine	5%	5%	10%	15%
Likvidna imovina razine 1				
imovina centralne vlade	100%	100%	95%	90%
imovina jedinica regionalne ili lokalne samouprave	100%	90%	85%	80%
Likvidna imovina razine 2				
dužnički VP privrednih društava	50%	50%	30%	25%

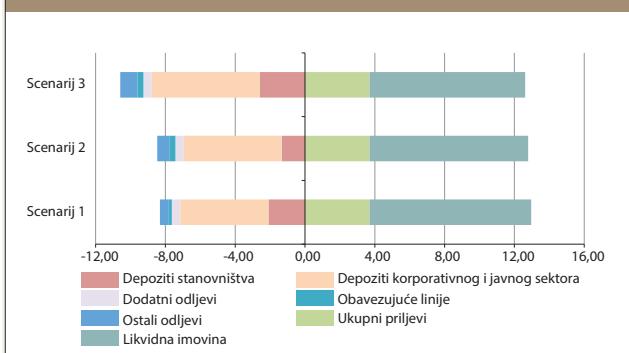
Napomena: Odabrane su one pozicije kod kojih su stresni parametri različiti od LCR parametara.

Prema rezultatima testiranja na stres provedenog na bazi podataka s kraja 2022. godine, u prva dva scenarija sve banke su uspjele apsorbirati intenzivan stres u vremenskom razdoblju od 30 dana. Iako nijedna od banaka ne bi u potpunosti iscrpila svoj zaštitni sloj likvidnosti, dvije banke u prvom i četiri banke u drugom scenariju bi trebale iskoristiti više od 70% svojih likvidnih sredstava kako bi pokrile neto odljeve novca nakon šoka. Prema prepostavkama iz Scenarija 3, jedna banka u sektoru ne bi apsorbirala stres likvidnosti i financiranja u razdoblju od 30 dana bez dodatnih likvidnih sredstava, dok bi još nekoliko banaka trebalo iskoristiti znatan dio svojih likvidnih sredstava za pokriće neto odljeva nakon šoka. S obzirom na to da se radi o izuzetno jakom

ekstremnom scenariju u kojem se kombiniraju šokovi iz sektora stanovništva i korporativnog sektora, koji su, uz to, jačeg intenziteta nego što su bili pojedinačno u druga dva scenarija, može se smatrati da su banke u najvećoj mjeri dobro apsorbirale prepostavljene šokove, s tim da bi jedna od većih banaka u sektoru u potpunosti istrošila svoju likvidnu imovinu za pokriće neto odljeva u prepostavljenom stresu.

S obzirom na to da prepostavke promjena neto likvidnosnih odljeva imaju dominantan utjecaj na rezultate testiranja na stres, na Grafikonu (TO 6.1) su prikazane promjene osnovnih komponenti LCR-a u svakom od prepostavljenih scenarija. Na lijevoj strani grafikona predstavljeni su očekivani likvidnosni odljevi, kako bi se jasno prikazala ukupna vrijednost odljeva u različitim scenarijima, kao i promjene u njihovoј strukturi u smislu kontribucije različitih kategorija odljeva na njihovu ukupnu vrijednost. Desna strana grafikona predstavlja ukupne priljeve koji se očekuju na istoj razini u sva tri prepostavljena scenarija, te promjene u likvidnoj imovini kroz različite scenarije.

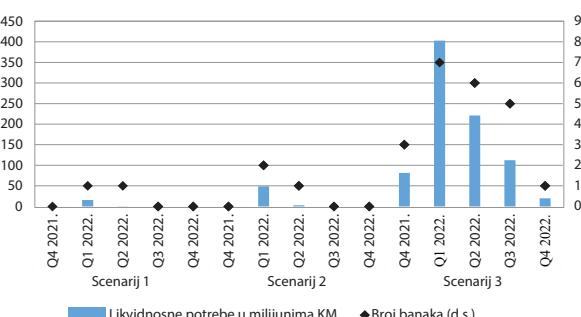
Grafikon TO 6.1: Osnovne LCR komponente, Q4 2022.



Izvor: CBBiH

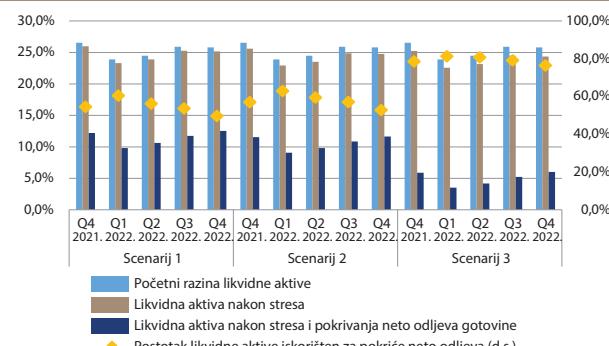
S obzirom na to da su identični scenariji korišteni i u testovima na stres za prethodna četiri tromjesečja, moguće je napraviti komparaciju rezultata kroz razdoblja. Promatrajući ukupne potrebe banaka za dodatnim likvidnim sredstvima prema provedenim testiranjima na stres od četvrtog tromjesečja 2021. godine (Grafikon TO 6.2), vidljivo je da se nakon kratkoročnog likvidnosnog šoka iz prvog tromjesečja 2022. godine, povezanog sa sankcijama bankama iz „Sberbank“ grupacije, u narednim tromjesečjima znatno povećala otpornost banaka na šokove prepostavljene u scenarijima testa na stres. LCR za bankarski sektor ostao je znatno iznad regulatornog minimuma u svakom od tromjesečnih testova na stres, a ovaj koeficijent na razini bankarskog sektora bi nakon prepostavljenog stresa u Scenariju 3 iznosio 129,4% i nešto je veći u odnosu na LCR u istom scenariju u prethodnim testovima na stres (Grafikon TO 6.3).

Grafikon TO 6.2: Ukupne potrebe banaka za dodatnim likvidnim sredstvima



Izvor: CBBiH

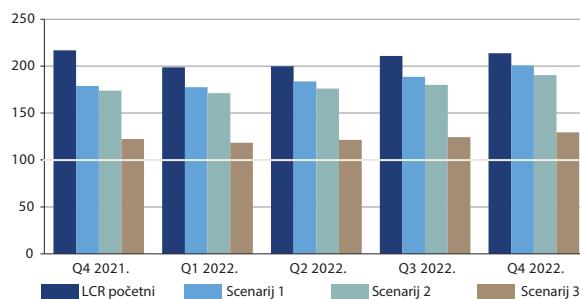
Grafikon TO 6.4: Likvidna aktiva za bankarski sektor



Izvor: CBBiH

Napomena: Likvidna aktiva je izražena kao postotak od početne vrijednosti ukupne aktive

Grafikon TO 6.3: Koeficijent pokrića likvidnosti (LCR) za bankarski sektor



Izvor: CBBiH

Napomena: Za razliku od LCR-a u alternativnim scenarijima stres testa likvidnosti, iznos očekivanih priliva koji može nadoknaditi očekivane odljeve nije ograničen na 75 % odljeva.

Početna razina likvidne aktive je izražena kao postotak od početne vrijednosti ukupne aktive i njegov prosjek za cijelokupan bh. bankarski sektor na kraju 2022. godine iznosio je 25,8%. Ako kroz razdoblja posmatramo likvidnu aktiju nakon stresa kroz sva tri opisana scenarija uočljivo je da vrijednosti zadržavaju neznatno nižu razinu u odnosu na početnu razinu likvidne aktive što je u skladu sa pretpostavljenim intenzitetom šoka koji se prvenstveno odražava na pozicije likvidne imovine razine 1 koja je i najzastupljenija kod svih banaka u sektoru. Razinalikvidne imovine nakon stresa i pokrivanja neto odliva gotovine u svim scenarijima istim trendom se znatno smanjuje u odnosu na početnu razinu likvidne aktive potencirajući njenu važnost kao zaštitnog sloja likvidnosti u stresnim razdobljima. Postotak iskorištene likvidne imovine za pokriće neto odljeva na nivou bh. bankarskog sustava je približno jednak u prva dva scenarija testiranja na stres, dok je u trećem kombinovanom scenariju izrazito visok iznos prosjeka iskorištenosti likvidne imovine oko 80% na razini sektora, što implicira da je veći broj banaka na minimalnoj razini likvidne aktive ili su u potpunosti iscrpile svoju likvidnu imovinu što je i očekivano s obzirom na intenzitet pretpostavljenih šokova za ovaj scenarij (Grafikon TO 6.4).

5.2. Nebankarski finansijski sektor

Sektor nebankarskih finansijskih institucija slabo je razvijen segment finansijskog tržišta, s vrlo skromnim udjelom u ukupnoj aktivi finansijskih posrednika (Tablica 5.1). U mikrokreditnom i leasing sektoru zabilježen je umjereni rast bilančne sume i pokazatelja profitabilnosti. Najveći i najznačajniji segment nebankarskog finansijskoga sektora ostala su društva za osiguranje i reosiguranje, koja bilježe umjereni rast poslovanja mјeren povećanjem obračunatih premija u obje kategorije osiguranja, životnog i neživotnog. U 2022. godini, uslijed većeg zaduženja entitetskih vlada, došlo je do značajnijeg povećanja prometa na primarnom tržištu obje bh. burze, dok na ostalim segmentima tržišta nije zabilježen značajniji rast prometa na obje burze.

Poslovanje mikrokreditnog sektora u 2022. godini karakterizira: umjereni rast aktive, rast bruto kreditnih plasmana, rast kapitala, smanjenje vrijednosti kredita u kašnjenju, te rast profitabilnosti. Na kraju 2022. godine, u BiH je poslovalo 27 mikrokreditnih organizacija (MKO), od čega 15 mikrokreditnih društava (MKD) i 12 mikrokreditnih fondacija (MKF). Ukupna aktiva mikrokreditnog sektora na kraju 2022. godine veća je za 9,2% u odnosu na 2021. godinu, dok su krediti zabilježili rast od 9,7% (Tablica 5.2). Od ukupnog iznosa mikrokredita, 98,3% je plasirano fizičkim osobama, pri čemu je i dalje primarno financiranje sektora poljoprivrede (31,2%), zatim stambenih potreba (7,1%), te sektora uslužnih djelatnosti (5,9%). Krediti odobreni svim ostalim sektorima sudjeluju s 31,4% u ukupnim kreditima plasiranim fizičkim osobama.

Tablica 5.2: Pojednostavljena bilanca stanja mikrokreditnih organizacija				(u milijunima KM)	
Aktiva		Pasiva			
	2021.	2022.		2021.	2022.
Novčana sredstva i plasmani drugim bankama	92,8	97,3			
Krediti	962,6	1.056,2	Obaveze po uzetim kreditima	605,3	667,8
Rezerve za kreditne gubitke	-12,3	-11,5	Ostale obveze	69,7	72,9
Ostala aktiva	119,2	126,7	Kapital	487,2	528,1
UKUPNO	1.162,3	1.268,7	UKUPNO	1.162,3	1.268,7

Izvor: FBA i ABRS, CBBiH

Na kraju 2022. godine, krediti koji u otplati kasne duže od jednog dana imaju udio od 0,7% u ukupnim kreditima, te je njihov udio smanjen u odnosu na prethodnu godinu. Rezerve za pokriće kreditnih gubitaka na razini sektora iznosile su 11,5 milijuna KM. Promatraljući strukturu pasive, obveze po uzetim kreditima predstavljaju osnovni izvor sredstava MKO-a i bilježe rast od 10,3% u odnosu na prethodnu godinu. U ročnoj strukturi mikrokreditnog portfelja, najveći udio imaju dugoročni mikrokrediti s 93,7%. Nakon što je u 2020. godini značajno poboljšana ročna struktura izvora sredstava kada je većina kratkoročnih obveza po uzetim kreditima mikrokreditnih organizacija iz FBiH zamijenjena s dugoročnim kreditima, isti trend je nastavljen i u 2022. godini. Ukupni kapital sektora na kraju 2022. godine iznosi 528 milijuna KM i bilježi povećanje od 8,4% u odnosu na prethodnu godinu. U strukturi kapitala MKO sektora, kapital mikrokreditnih fondacija čini 56,2%, dok se na kapital mikrokreditnih društava odnosi 43,8% ukupnog kapitala sektora. U 2022. godini kapital mikrokreditnih fondacija i društava rastao je stopama od 4,8% i 13,4% respektivno. Osnovni izvor kapitala MKF-ova predstavlja višak prihoda nad rashodima, koji je na kraju godine iznosio 243,2 milijuna KM, odnosno 82% ukupnog kapitala fondacija. Slično, kao i u slučaju MKF-ova dominantan utjecaj na rast kapitala mikrokreditnih društava imao je rast ostvarene dobiti u tijeku godine, tako da na kraju 2022. neraspoređena dobit čini 53,1% ukupnog kapitala MKD-ova, nakon čega slijedi osnovni kapital koji sudjeluje s 39,1% u strukturi kapitala mikrokreditnih društava.

Mikrokreditni sektor je na kraju 2022. godine ostvario pozitivan finansijski rezultat u visini od 37,3 milijuna KM. Ukupni prihodi iznosili su 210,6 milijuna KM, te su u usporedbi s prethodnom godinom viši za 8,7%. Promatraljući strukturu prihoda MKO-a, kamatni prihodi i dalje su dominantan izvor prihoda sektora, te je zahvaljujući rastu kreditne aktivnosti, ostvaren rast prihoda po osnovi kamata i naknada za 9,4% u 2022. godini. Prosječna ponderirana efektivna kamatna stopa na ukupne mikrokredite u FBiH u 2022. godini iznosila je 23,30%, a u RS-u 33,6%. Kamatne stope u mikrokreditnom sektoru oba entiteta kretale su se na približno istim razinama do kraja 2020. godine. Međutim,

od prvog tromjesečja 2021. godine, bilježi se značajni rast prosječnih kamatnih stopa u Republici Srpskoj (RS), uslijed kontinuiranog povećanja prosječnih stopa na kratkoročne kredite vrlo malih iznosa (do 400 KM). Ukupni rashodi mikrokreditnog sektora iznosili su 170,2 milijuna KM i zabilježili su povećanje od 7,3% u odnosu na prethodnu godinu. Najsnažniji utjecaj na rast ukupnih rashoda imao je rast operativnih rashoda koji su bili veći za 10,6% u odnosu na prethodnu godinu.

U 2022. godini opseg poslovanja u sektoru leasinga ostao je vrlo skroman, te je i pored ostvarenog rasta bilančne sume i ostvarene dobiti, udio ovog sektora u aktivi finansijskih posrednika i dalje izrazito nizak. Na kraju 2022. godine dozvolu za rad imala su četiri *leasing* društva. Ukupna aktiva *leasing* sektora iznosila je 437,04 milijuna KM i zabilježila je rast od 16,9% u odnosu na prethodnu godinu. Na finansijski *leasing* odnosi se 84% vrijednosti ugovora o *leasingu*, a na poslove operativnog *leasinga* preostalih 16%. Vrijednost novozaključenih ugovora finansijskog i operativnog *leasinga* u 2022. iznosila je 264,7 milijuna KM, što je za 23,5% više u odnosu na prethodnu godinu. Sektor *leasinga* je na kraju 2022. godine ostvario pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 8,9 milijuna KM, što predstavlja rast od 4 milijuna KM. Rast profitabilnosti u 2022. godini kod sektora *leasinga* rezultat je rasta ukupnih prihoda uz nešto niži rast ukupnih rashoda. Porastu profitabilnosti najviše je doprinio rast kamatnih prihoda, a najznačajnija pozicija prihoda od kamata su prihodi po osnovi kamata po finansijskom *leasingu* u ukupnom iznosu od 13,6 milijuna KM i oni su veći za 15,8% u odnosu na prethodnu godinu. Sektor *leasinga* u BiH je vrlo slabo razvijen, a osnovne aktivnosti ovog sektora i dalje predstavljaju određeni vid zamjene klasičnih bankarskih kredita, u najvećoj mjeri pravnim osobama, imajući u vidu da je financiranje putem *leasinga* za stanovništvo nepovoljnije u odnosu na kreditne plasmane banaka zbog obveze plaćanja PDV-a na kamatu.

Na tržištu osiguranja došlo je do porasta aktivnosti u usporedbi s prethodnom godinom. Kao i u prethodnoj godini, na kraju 2022. godine u BiH poslovalo je 25 društava za osiguranje i jedno društvo za reosiguranje. Trend rasta premije osiguranja iz prethodnih godina (s izuzetkom 2020. godine) je nastavljen, a ukupna obračunata premija iznosila je 881,1 milijun KM, te je u odnosu na prethodnu godinu rasla stopom od 7,7%, dok udio premije u ukupnom BDP-u iznosi 5,2%. Od ukupne obračunate premije, na neživotna osiguranja odnosi se 80,4%.

Slaba zastupljenost dobrovoljnih vrsta osiguranja i dalje predstavlja ključnu slabost i limitirajući faktor razvoja tržišta osiguranja u BiH. Najznačajniji udio u ukupnoj premiji osiguranja i dalje ima osiguranje od automobilske odgovornosti (62,8%). Rast je zabilježen u svim kategorijama neživotnog osiguranja. Obračunata premija na životna osiguranja iznosila je 188 milijuna KM

i zabilježila je porast od 7,6% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupne bruto isplaćene štete iznose 427,2 milijuna KM i čine 48,5% ukupne obračunate premije.

U 2022. godini dozvolu za rad su imala 32 investicijska fonda, od čega 18 u FBiH i 14 u RS-u. Od ukupno 32 investicijska fonda, 21 su otvoreni investicijski fondovi, dok su 11 fondova zatvoreni investicijski fondovi. Ukupna vrijednost neto imovine investicijskih fondova na kraju 2022. godine iznosila je 1,06 milijardi KM i veća je za 122,3 milijuna KM ili 12,9% u odnosu na kraj prethodne godine.

Ukupan promet na bh. burzama u 2022. godini značajno je povećan, s obzirom na to da su se vlade kao glavni pokretači aktivnosti na primarnom tržištu dužničkih instrumenata više zaduživale. Ukupan promet na BiH burzama iznosio je 1,07 milijardi KM i u odnosu na isto razdoblje prethodne godine bilježi značajan rast od 53,4%. Povećanje prometa zabilježeno je na obje domaće burze, a značajnije povećanje zabilježeno je na BLSE nego na SASE. Od ukupnog prometa na Sarajevskoj burzi (SASE) ostvareno je 383,7 milijun KM, odnosno 35,8%, a na Banjalučkoj burzi (BLSE) 688,4 milijuna KM ili 64,2%. Ukupna tržišna kapitalizacija u BiH na kraju 2022. godine iznosi 10.716,7 milijuna KM i u odnosu na prethodnu godinu veća je za 10,7%. Povećanje tržišne kapitalizacije na SASE iznosilo je 462,2 milijuna KM (8,3%), dok je povećanje tržišne kapitalizacije na BLSE iznosilo 571,6 milijuna KM (13,8%) u odnosu na kraj 2021. godine. Na ostalim segmentima tržišta kapitala na obje burze nije ostvaren značajniji rast prometa u odnosu na prethodnu godinu.



Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

**FINANCIJSKA
INFRASTRUKTURA**

6. FINANCIJSKA INFRASTRUKTURA

6.1 Platni sustavi

Centralna banka BiH je u 2022. godini uspješno izvršavala svoju zakonsku obvezu održavanja odgovarajućih platnih sustava. Platni promet se odvijao neometano kroz sustave žirokliringa i bruto poravnanja u realnom vremenu (RTGS). Održavani su Centralni registar kredita (CRK) i Jedinstveni registar računa poslovnih subjekata (JRRPS), a realizacija transakcija putem međunarodnog kliringa plaćanja s inozemstvom odvijala se neometano. Od 2019. godine žirokliring sustav usklađen je s načinom rada u Europskoj uniji (EU), čime je ostvaren jedan od preduvjeta za integraciju platnih sustava CBBiH u platne sustave u EU.

U tijeku 2022. godine zabilježen je rast broja transakcija i ukupne vrijednosti svih transakcija kroz platne sustave žirokliringa i RTGS-a. Ukupna vrijednost međubankarskih transakcija u platnom prometu u 2022. godini veća je za 19,1%. Ukupan broj transakcija veći je za 3,6% u odnosu prethodnu godinu. Prvih deset banaka u BiH po opsegu transakcija je u 2022. godini sudjelovalo u ukupnom broju RTGS-ova i žirokliring međubankarskih transakcija sa 75,24%, što predstavlja skromno povećanje (2,3%) u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane, smanjen je udio prvih deset banaka u ukupnoj vrijednosti transakcija sa 75,20% u 2021. godini na 74,55% u 2022. godini.

Tablica 6.1: Transakcije u međubankarskom platnom prometu

Godina	Ukupan broj transakcija, u milijunima	Ukupan promet, milijuni KM	Prosječni dnevni promet, milijuni KM	BDP/prosječan dnevni promet
2005.	22,9	36.195	140,3	122
2006.	24,9	47.728	185,0	104
2007.	28,4	60.193	234,2	93
2008.	29,6	70.345	272,7	91
2009.	29,0	64.458	251,8	95
2010.	31,8	67.779	263,7	94
2011.	32,5	76.653	298,3	87
2012.	33,8	81.533	318,5	81
2013.	35,8	76.605	298,1	88
2014.	37,9	87.859	341,9	79
2015.	39,1	85.106	326,1	87
2016.	40,0	88.380	338,6	86
2017.	41,1	96.243	370,2	85
2018.	42,3	102.670	393,4	83
2019.	43,6	123.046	471,4	74
2020.	43,8	105.132	398,2	85
2021.	48,0	122.403	470,8	79
2022.	49,7	145.825	583,3	78

Izvor: CBBiH, BHAS

Povećanje vrijednosti ukupnih transakcija u platnom prometu u 2022. godini i brža cirkulacija novca dovela je do smanjenja broja dana koji su potrebni da bi se izvršile transakcije u vrijednosti godišnjeg nominalnog BDP-a (Tablica 6.1). Broj unutarbankarskih transakcija povećan je za 4,3%, a međubankarskih za 3,6% u odnosu na isto razdoblje prošle godine, a unutarbankarske transakcije su i dalje dominantne u odnosu na ukupan broj transakcija s 54,2% (58,7 milijuna transakcija). Vrijednost unutarbankarskih transakcija u 2022. godini iznosila je 128,1 milijardu KM ili 47%, dok je vrijednost međubankarskih transakcija iznosila 145,8 milijardi KM ili 53%.

U Tablici 6.2 prikazane su vrijednosti Herfindahl-Hirschmanovog indeksa (HHI²⁷) koji ilustrira koncentraciju ukupnog broja i vrijednosti međubankarskih transakcija u platnom prometu za 10 banaka s najvećim udjelom u oba platna sustava (žirokliring i RTGS). Iako se većina međubankarskog platnog prometa odvija između manjeg broja velikih banaka, vrijednosti HHI indeksa ukazuju na umjerenu koncentraciju međubankarskih platnih transakcija i nepostojanje sustavnih rizika u platnim sustavima. Ukoliko se analizira koncentracija međubankarskih platnih transakcija u 10 najvećih banaka, pri čemu se banke iz iste grupacije promatraju kao jedna banka, indeks koncentracije se samo blago povećava, i dalje ukazuje na umjerenu koncentraciju.

Tablica 6.2. Koncentracija transakcija u međubankarskom platnom prometu (HHI)

Razdoblje	10 banaka sa najvećim učešćem	
	Broj transakcija	Vrijednost transakcija
Prosinac 2008.	1.271	1.381
Prosinac 2009.	1.233	1.413
Prosinac 2010.	1.256	1.346
Prosinac 2011.	1.230	1.287
Prosinac 2012.	1.278	1.295
Prosinac 2013.	1.337	1.378
Prosinac 2014.	1.350	1.310
Prosinac 2015.	1.314	1.305
Prosinac 2016.	1.307	1.322
Prosinac 2017.	1.320	1.349
Prosinac 2018.	1.344	1.335
Prosinac 2019.	1.397	1.471
Prosinac 2020.	1.352	1.249
Prosinac 2021.	1.373	1.264
Prosinac 2022.	1.397	1.266

Izvor: CBBiH

²⁷ HHI je mjeru koncentracije i računa se kao suma kvadrata pojedinačnih udjela u promatranoj segmentu. Indeks ispod 1.000 bodova ukazuje na nekoncentriranost, od 1.000 do 1.800 bodova umjerenu, od 1.800 do 2.600 bodova na visoku koncentraciju, preko 2.600 se smatra vrlo visokom koncentracijom do maksimalnih 10.000, kada je koncentracija monopolska.

Centralna banka BiH je u 2022. godini nastavila održavati Centralni registar kredita fizičkih i pravnih osoba (CRK), čime se finansijskim institucijama korisnicima ove baze podataka osiguravaju podatci o kreditnoj povijesti i trenutačnoj zaduženosti njihovih postojećih ili potencijalnih klijenata i na taj način omogućava da kvalitetnije procijene rizike prilikom donošenja odluka o odobravanju plasmana.

Centralna banka BiH je također nastavila održavati i Jedinstveni registar računa poslovnih subjekata u BiH u kojem je na kraju 2022. godine bilo evidentirano 250.100 aktivnih i 101.711 blokiranih računa. Nakon nadogradnje sustava krajem 2018. godine, JRRPS sadrži sve račune poslovnih subjekata koji platni promet u BiH obavljuju preko računa otvorenih u bankama i CBBiH. JRRPS prvenstveno koristi komercijalnim bankama, poreznim organima, organima uprave, organima za provedbu zakona, te ostalim razinama vlasti prilikom otkrivanja finansijskih struktura i transakcija koje kompanije i pojedinci mogu iskoristiti na nezakonit način, npr. za izbjegavanje plaćanja poreza, pranje novca i sl. Registr, također, pruža informacije svim pravnim i fizičkim osobama koja naplatu svojih potraživanja moraju tražiti prinudnim putem preko ovlaštenih institucija.

Međunarodni kliring plaćanja između banaka iz BiH i Republike Srbije nastavljen je i u 2022. godini, te je kroz sustav izvršeno ukupno 10.395 platnih naloga čija je vrijednost bila 288,1 milijuna eura, što ukazuje na aktivno korištenje ove platforme za poravnanje platnih transakcija.

6.2. Regulatorni okvir

Kao nastavak harmonizacije regulatornog okvira u BiH s regulatornim okvirom EU, Agencija za osiguranje depozita BiH donijela je odluku o povećanju iznosa osiguranog depozita kod banaka s 50.000 KM na 70.000 KM. Primjenom ove odluke, koja je stupila na snagu 1. studenoga 2022. godine, BiH se nastavlja približavati standardima EU iz područja zaštite depozita, što doprinosi jačanju povjerenja u bankarski sektor, ali i sveukupnoj finansijskoj stabilnosti u zemlji.

U prvoj polovini 2022. godine, agencije za bankarstvo stavile su van snage Odluke o privremenim mjerama banaka za ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica izazvanih pandemijom koronavirusa. S druge strane, uslijed inflatornih pritisaka i rasta makroekonomskih rizika praćenih rastom kamatnih stopa na međunarodnom tržištu, u drugoj polovini godine agencije za bankarstvo donijele su Odluke o privremenim mjerama za ublažavanje rizika od rasta kamatnih stopa u BiH²⁸. Osnovni cilj ovih odluka, je pravovremeno upravljanje kreditnim rizikom, zaštita

korisnika finansijskih usluga i očuvanje stabilnosti bankarskog sustava. Odlukama se predviđa formiranje dodatnih rezervi za očekivane kreditne gubitke za razinu kreditnog rizika 1 i 2 za koje se utvrđi značajno povećanje kreditnog rizika (eng. *Significant Increase of Credit Risk – SICR*), a koje je uzrokovan rastom kamatnih stopa u iznosu od 200 b. b. ili više; te ublažavanje posljedica potencijalno značajnog porasta iznosa otplate duga kroz modifikaciju izloženosti za koju je nastupio status neizmirenja obveza uslijed značajnog rasta kamatnih stopa. Odlukama je utvrđeno da značajan rast kamatne stope predstavlja rast nominalne ili efektivne kamatne stope, za pojedinačnu kreditnu izloženost od 200 i više baznih bodova u odnosu na važeću pripadajuću kamatnu stopu za danu izloženost na referentni datum 30. 06. 2002. godine. Krajem travnja 2023. godine, obje agencije za bankarstvo usvojile su dopune ovih odluka kojima je definirano da banke ne mogu utvrditi očekivane kreditne gubitke u iznosu manjem od 2% izloženosti za razinu kreditnog rizika 1. Odluke također imaju za cilj dodatno stimulirati banke da iznađu način zadržavanja kamatnih stopa na razumnim razinama, kako bi se izbjegle negativne posljedice na gospodarstvo i stanovništvo.

Centralna banka BiH je zajedno sa entitetskim agencijama za bankarstvo u okviru Koordinacije bankarske supervizije krajem lipnja 2023. godine usvojila Metodologiju za izračun Referentne stope prosječnog ponderiranog troška financiranja banaka koje posluju u BiH (RSTF)²⁹, i ona je objavljena na web-stranici Centralne banke BiH. Metodologija je razvijena s ciljem da se utvrde stvarni troškovi financiranja domaćeg bankarskog sektora, s obzirom na to da je ocijenjeno da bi usklađivanje aktivnih kamatnih stopa s troškovima financiranja na inotrištima, u okolnostima snažnog rasta referentnih kamatnih stopa, moglo dovesti do poremećaja na domaćem bankarskom tržištu. Korištenjem ovih stopa u slučaju kada se financiranje vrši pretežno iz domaćih izvora, banke bi bile u mogućnosti bolje upravljati kamatno induciranim kreditnim rizikom, te bi se na taj način ublažili rizici po cijelokupnu finansijsku stabilnost, poboljšali uvjeti funkcioniranja unutarnjeg tržišta, te osigurala viša razina zaštite korisnika finansijskih usluga i investitora.

Kako bi se ublažili rizici koji dolaze iz međunarodnog okruženja, početkom drugog tromjesečja 2023. godine donesene su odluke od strane obje agencije za bankarstvo o privremenim mjerama za ograničavanje izloženosti banaka prema centralnim vladama ili centralnim bankama izvan BiH na maksimalan iznos u visini od 100% regulatornog kapitala³⁰. Banke su dužne uskladiti se sa donesenim odlukama do početka trećeg tromjesečja 2023. godine. Ove odluke su privremenog karaktera i primjenjuju se do 31. 12. 2024. godine.

²⁸ Odluka o privremenim mjerama za ublažavanje rizika rasta kamatnih stopa („Službene novine FBiH“, broj 79/22) i Odluka o privremenim mjerama za ublažavanje rizika rasta kamatnih stopa („Službeni glasnik RS“, broj 98/22).

²⁹ Metodologija za izračun referentne stope prosječnog ponderiranog troška financiranja banaka koje posluju u Bosni i Hercegovini, objavljena na stranici CBBiH: <https://www.cbbh.ba/content/read/1120>.

³⁰ Odluka o privremenim mjerama za ograničavanje izloženosti banke („Službene novine FBiH“, br. 26/23) i Odluka o privremenim mjerama za ograničavanje izloženosti banke („Službeni glasnik RS“, br. 35/13).

U području sanacije banaka u 2022. godini donesene su metodologije za određivanje minimalnog zahtjeva za kapitalom i prihvatljivim obvezama banke (MREL) od strane domaćih regulatora. Metodologijom je propisan način određivanja minimalnog zahtjeva za kapitalom koji se izračunava kao postotno izražen odnos zbroja regulatornog kapitala i prihvatljivih obveza prema zbroju regulatornog kapitala i ukupnih obveza banke. Agencije za bankarstvo utvrđuju za svaku banku pojedinačno MREL zahtjev koji je banka dužna kontinuirano ispunjavati na pojedinačnoj, odnosno na konsolidiranoj osnovi, ako je tako naloženo. Krajem žujka 2022. godine donesene su i Odluke o izmjenama i dopunama odluke o planovima oporavka banke i bankarske skupine kojima su uključeni dodatni pokazatelji plana oporavka uključujući minimalni zahtjev za kapitalom i prihvatljivim obvezama banke (MREL) kao i nove pokazatelje likvidnosti³¹. Prema Odlukama, pokazatelji likvidnosti minimalno moraju uključivati pokazatelj ročne usklađenosti financijske imovine i obveza do 30 dana, koeficijent pokrića likvidnosti (LCR), koeficijent neto stabilnog financiranja (NSFR) i omjer sredstava iznad obvezne rezerve i obvezne rezerve.

Entitetski ombudsmeni za bankarski sustav koji su sastavu obje agencije za bankarstvo, u svibnju 2022. godine potpisali su memorandum o suradnji. Cilj potpisivanja memoranduma je poboljšanje uvjeta za suradnju u područjima promoviranja i zaštite prava korisnika finansijskih usluga, što će doprinijeti očuvanju ekonomije i životnog standarda građana.

Početkom 2022. godine, agencije za bankarstvo uspješno su provele proces restrukturiranja nad *Sberbank* a. d. Banja Luka i *Sberbank BH* d. d. Sarajevo. Društvo ASA FINANCE d. d. Sarajevo preuzeo je vlasništvo nad *Sberbank BH* d. d. Sarajevo, te je ova banka od svibnja 2022. nastavila poslovati pod nazivom ASA Banka Naša i snažna d. d. Sarajevo. S krajem 2022. godine, navedena banka pripojena je banci ASA Banka d. d. Sarajevo, što je za posljedicu imalo smanjenje broja banaka u bankarskom sektoru u BiH na 21 banku. Po okončanju uspješnog procesa restrukturiranja u svibnju 2022. godine, *Sberbank* a. d. Banja Luka je prešla u vlasništvo Nove Banke a. d. Banja Luka, te svoje poslovanje nastavila pod nazivom *Atos Bank* a. d. Banja Luka. Promjena vlasništva Komercijalne banke a. d. Banja Luka koja je izvršena još s krajem 2021. godine, rezultirala je službenom promjenom poslovnog naziva ove banke u ožujku 2022. godine u Banka Poštanska štedionica a. d. Banja Luka u skladu s nazivom novog vlasnika, Banke Poštanske štedionice a. d. Beograd.

³¹ *Odluka o izmjenama i dopunama odluke o planovima oporavka banke i bankarske skupine („Službene novine FBiH“, br. 26/22) i Odluka o izmjenama i dopunama odluke o planovima oporavka banke i bankarske skupine („Službeni glasnik RS“, br. 35/23).*



Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

STATISTIČKI DODATAK

Tablica A1: Indeks cijena nekretnina (2015=100)

		Sarajevo	Mostar	Zenica	Tuzla	Banja Luka	Bijeljina	Trebinje	UKUPNO
2004.	Q1	58	71	47					60
	Q2	58	70	46					59
	Q3	58	70	47					59
	Q4	59	68	46					60
2005.	Q1	61	66	48					61
	Q2	61	70	47					61
	Q3	63	67	47					62
	Q4	66	70	50					65
2006.	Q1	69	72	53					68
	Q2	74	71	49					71
	Q3	73	70	52					70
	Q4	80	60	55					74
2007.	Q1	87	73	56					83
	Q2	98	76	67					93
	Q3	108	73	72					98
	Q4	117	77	74					105
2008.	Q1	125	85	78	95				112
	Q2	133	82	84	98				119
	Q3	132	83	88	106				120
	Q4	138	87	99	107				126
2009.	Q1	129	104	101	97				120
	Q2	120	101	100	100				114
	Q3	115	105	100	107				112
	Q4	111	104	93	115				109
2010.	Q1	111	100	99	112				108
	Q2	111	110	101	110				110
	Q3	107	104	99	105				106
	Q4	106	106	107	104				106
2011.	Q1	105	107	105	97				105
	Q2	105	103	107	89				103
	Q3	104	98	102	91				102
	Q4	105	104	102	89				103
2012.	Q1	105	112	101	102				106
	Q2	104	101	109	96				103
	Q3	101	104	95	94				100
	Q4	100	101	103	96				100
2013.	Q1	101	108	105	93				102
	Q2	99	109	104	90				100
	Q3	98	105	97	94				99
	Q4	97	109	106	90				99
2014.	Q1	98	104	98	95				99
	Q2	96	102	97	93				97
	Q3	98	94	99	99				98
	Q4	98	96	101	92				98

		Sarajevo	Mostar	Zenica	Tuzla	Banja Luka	Bijeljina	Trebinje	UKUPNO
2015.	Q1	98	101	100	98	93	102	103	98
	Q2	101	99	99	101	109	82	97	101
	Q3	99	103	102	100	101	92	99	100
	Q4	102	97	99	100	101	118	101	101
2016.	Q1	99	94	97	96	96	68	106	98
	Q2	100	97	104	99	102	93	100	100
	Q3	102	114	101	96	106	89	106	104
	Q4	103	113	104	98	106	94	105	104
2017.	Q1	104	110	104	97	100	93	98	103
	Q2	104	96	105	97	98	94	89	101
	Q3	104	104	104	103	98	102	102	102
	Q4	107	93	105	100	96	100	97	102
2018.	Q1	108	103	103	100	100	96	103	104
	Q2	109	110	102	100	98	100	101	105
	Q3	109	104	102	102	98	99	108	105
	Q4	109	106	102	104	100	98	108	106
2019.	Q1	111	105	106	103	104	97	111	108
	Q2	113	110	109	109	97	99	106	109
	Q3	112	109	113	109	97	102	108	109
	Q4	115	108	107	108	100	104	110	110
2020.	Q1	117	109	112	110	95	103	107	111
	Q2	117	122	125	103	101	109	94	114
	Q3	117	113	123	118	100	104	114	114
	Q4	118	106	121	117	96	102	103	113
2021.	Q1	120	112	123	121	103	99	124	116
	Q2	122	117	127	120	109	105	122	119
	Q3	125	113	126	126	112	111	133	121
	Q4	128	107	131	130	113	117	132	125
2022.	Q1	139	114	134	136	128	127	128	133
	Q2	143	123	139	137	126	126	138	136
	Q3	152	127	144	137	133	139	136	143
	Q4	157	129	141	139	143	131	145	148

Izvor: CBBiH

Tablica A2: Pokazatelji finansijskog zdravlja

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Adekvatnost kapitala										
Stopa osnovnog kapitala	15,2	14,3	13,8	15,0	14,8	16,5	17,5	18,1	18,7	18,7
Stopa regulatornog kapitala	17,8	16,3	14,9	15,8	15,7	17,5	18,0	19,2	19,6	19,6
Stopa redovnog osnovnog kapitala	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	16,5	17,5	18,1	18,7	18,7
Stopa finansijske poluge	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	10,5	10,2	10,0	9,9
NPL umanjeni za rezervisanja prema regulatornom kapitalu	26,4	24,6	24,9	17,6	13,5	11,4	9,6	7,4	7,0	4,7
Velike izloženosti u odnosu na kapital	n/a	81,4	83,8							
Kvalitet aktive										
Nekvalitetna aktiva prema ukupnoj aktivi	11,3	10,5	10,0	8,3	7,1	6,2	5,2	3,4	3,2	2,5
Nekvalitetni krediti prema ukupnim kreditima	15,1	14,2	13,7	11,8	10,0	8,8	7,4	6,1	5,8	4,5
Rezerviranja za NPL prema nekvalitetnim kreditima	66,7	69,7	71,2	74,4	76,7	77,4	77,0	78,4	78,4	81,4
Koncentracija kredita prema ekonomskoj djelatnosti	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	73,1	72,0	71,3	71,7
Profitabilnost										
Povrat na prosječnu aktivu	-0,1	0,8	0,3	1,1	1,4	1,3	1,4	0,7	1,3	1,6
Povrat na prosječni kapital	-1,2	4,5	0,9	6,2	9,0	8,5	9,1	5,6	9,6	12,0
Neto prihod od kamata prema ukupnom prihodu	62,3	61,6	62,0	60,4	58,3	58,8	56,8	56,0	59,2	56,6
Prihod po osnovi trgovanja finansijskim instrumentima prema ukupnom prihodu	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,0
Nekamatni rashodi prema ukupnom prihodu	101,2	85,7	94,5	80,7	73,3	74,0	71,0	83,0	60,1	55,7
Troškovi plaća i doprisona prema nekamatnim rashodima	28,1	32,9	29,2	31,5	32,9	33,2	34,1	29,8	43,8	44,1
Likvidnost										
Likvidna sredstva prema ukupnim sredstvima	26,2	26,6	26,2	26,9	28,1	29,3	29,2	28,6	30,7	30,5
Likvidna sredstva prema kratkoročnim finansijskim obvezama	65,9	65,6	61,9	61,6	59,9	60,4	61,0	51,3	51,3	48,4
Koefficijent pokrića likvidnosti (LCR)	n/a	216,9	213,8							
Koefficijent neto stabilnih izvora financiranja (NSFR)	n/a	168,8	163,5							
Depoziti prema kreditima	87,2	92,4	96,9	101,7	105,1	109,6	112,7	120,7	130,3	130,8
Kratkoročne finansijske prema ukupnim finansijskim obvezama	47,2	48,1	50,3	52,1	55,7	57,2	56,2	65,4	68,8	72,6
Devizni rizik										
Indeksirani i krediti u stranim valutama prema ukupnim kreditima	68,8	68,0	67,1	62,6	60,1	56,7	53,9	53,9	50,2	43,3
Obveze u stranim valutama prema ukupnim finansijskim obvezama	63,8	62,7	60,3	57,4	55,1	53,3	50,7	48,1	44,4	42,5
Neto otvorena pozicija	5,7	9,0	8,3	1,6	-0,2	2,1	3,4	4,2	4,0	1,0
Broj banaka	23	23	23	23	23	23	23	23	22	21

Izvor: CBBiH

Napomena: Kompilacija FSI za bankarski sektor BiH od četvrtog tromjesečja 2021. godine bazira se na Vodiču za kompilaciju pokazatelja finansijskoga zdravlja Međunarodnog monetarnog fonda iz 2019. godine. Vrijednosti pokazatelja su retroaktivno preračunate za sva razdoblja u skladu s novom metodologijom.

Tablica A3: Statusne promjene banaka u razdoblju 2001 - Q2/2023. godine

Broj	Banka	Vrsta promjene	Datum promjene
1	Sparkasse Bank d.d. Bosna i Hercegovina Sarajevo Sparkasse Bank d.d. Sarajevo ABS banka d.d. Sarajevo Šeh-in banka d.d. Zenica	Sparkasse Bank d.d. Sarajevo promjenila ime u Sparkasse Bank d.d. BiH Sarajevo ABS banka d.d. Sarajevo promjenila ime u Sparkasse Bank d.d. Sarajevo Postala članica Steiermaerkische Bank und Sparkassen AG, Erste Group Pripojena ABS banci d.d. Sarajevo	Q3 2014 Q3 2009 Q4 2006 Q2 2002
2	Bosna Bank International (BBI) d.d. Sarajevo		
3	Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo BOR banka d.d. Sarajevo Prvredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	BOR banka d.d. Sarajevo promjenila ime u Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo BOR banci d.d. Sarajevo pripojena Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo Prvredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo pripojena BOR banci d.d. Sarajevo	Q1 2017 Q4 2016 Q4 2016
4	UniCredit Bank d.d. Mostar UniCredit Zagrebačka banka BiH d.d. Mostar Zagrebačka banka BH d.d. Mostar Univerzal banka d.d. Sarajevo HVB Central Profit banka d.d. Sarajevo HVB banka d.d. Sarajevo Central Profit banka d.d. Sarajevo Travnička banka d.d. Travnik	UniCredit Zagrebačka banka BiH promjenila ime u UniCredit Bank d.d. Mostar Spajanje sa Univerzal bankom d.d. Sarajevo u UniCredit Zagrebačku banku BiH Spajanje sa Zagrebačkom bankom BH d.d. Mostar u UniCredit Zagrebačku banku BiH HVB Central profit banka Sarajevo pripojena UniCredit Zagrebačkoj banci BiH Spajanje sa Central Profit bankom u HVB Central Profit banku d.d. Sarajevo Spajanje sa HVB bankom d.d. Sarajevo u HVB Central Profit banku d.d. Sarajevo Pripojena Central Profit banci d.d. Sarajevo	Q1 2008 Q3 2004 Q3 2004 Q1 2008 Q4 2004 Q4 2004 Q4 2002
5	UniCredit Bank a.d. Banja Luka Nova Banjalučka banka a.d. Banja Luka Banjalučka banka a.d. Banja Luka	Nova Banjalučka banka a.d. Banja Luka promjenila ime Pripojena HVB grupaciji, nastavila poslovanje kao zasebno pravno lice Privatizovana i promjenila ime u Nova Banjalučka banka a.d. Banja Luka	Q2 2008 Q4 2005 Q1 2002
6	Addiko Bank d.d. Sarajevo Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar	Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar promjenila ime i sjedište	Q4 2016
7	Addiko Bank a.d. Banja Luka Hypo Alpe Adria Bank a.d. Banja Luka Kristal banka a.d. Banja Luka	Hypo Alpe Adria Bank a.d. Banja Luka promjenila ime Kristal banka a.d. Banja Luka promjenila ime	Q4 2016 Q3 2003
8	ASA banka d. d.Sarajevo ASA banka Naša i snažna d. d.Sarajevo ASA banka Naša i snažna d. d. Sarajevo Vakufska banka d. d. Sarajevo Investiciono komercijalna banka (IKB) d. d. Zenica MOJA banka d. d. Sarajevo FIMA banka d. d. Sarajevo VABA banka d. d. Sarajevo Validus banka d. d. Sarajevo Ljubljanska banka d. d. Sarajevo ASA banka Naša i snažna d. d.Sarajevo Sberbank d. d. Sarajevo Sberbank d. d. Sarajevo Volksbank d. d. Sarajevo Volksbank d.d. Sarajevo	Pripojena ASA banci d. d. Sarajevo Sberbank BH d. d. Sarajevo u postupku restrukturiranja promjenila vlasništvo Pripojena ASA banci d. d. Sarajevo IKB d. d. Zenica promjenila sjedište i naziv u ASA banka d. d. Sarajevo MOJA banka d. d. Sarajevo pripojena Investiciono komercijalnoj banci d. d. Zenica Promjenila ime u MOJA banka d. d. Sarajevo Promjenila ime u FIMA banka d. d. Sarajevo Promjenila ime u VABA banka d. d. Sarajevo Osnovana Validus banka preuzela dio aktive i pasive Ljubljanske banke d. d. Sarajevo Sberbank d. d. Sarajevo promjenila ime u ASA banka Naša i snažna d. d. Sarajevo ASA Finance d. d. Sarajevo postao vlasnik Sberbank d. d. Sarajevo Volksbank d. d. Sarajevo promjenila ime u Sberbank d. d. Sarajevo Sberbank grupacija preuzela Volksbank d. d Sarajevo	Q4 2022 Q2 2022 Q4 2021 Q4 2016 Q3 2016 Q4 2010 Q3 2007 Q1 2007 Q3 2006 Q2 2022 Q1 2022 Q1 2013 Q1 2012
9	Komercionalno investiciona banka (KIB) d.d. Velika Kladuša		
10	NLB Banka d.d. Sarajevo NLB Tuzlanska banka d.d. Tuzla Tuzlanska banka d.d. Tuzla Comercebank bančna skupina NLB d.d. Sarajevo	NLB Tuzlanska banka d.d. Tuzla promjenila sjedište i ime u NLB Banka d.d. Sarajevo Tuzlanska banka d.d. Tuzla promjenila ime u NLB Tuzlanska banka d.d Tuzla Pripojena Tuzlanskoj banci d.d. Tuzla	Q1 2012 Q3 2006 Q3 2006
11	NLB Banka a.d. Banja Luka NLB Razvojna banka a.d. Banja Luka LHB banka a.d. Banja Luka Razvojna banka jugoistočne Evrope a.d. Banja Luka	NLB Razvojna banka a.d. Banja Luka promjenila ime u NLB a.d. Banja Luka Spajanje sa Razvojnom bankom jugoistočne Evrope u NLB Razvojna banka a.d. BL Spajanje sa LHB bankom a.d. Banja Luka u NLB Razvojnu banku a.d. Banja Luka	Q4 2015 Q2 2006 Q2 2006
12	Raiffeisen Bank d.d. BiH, Sarajevo Raiffeisen Bank HPB d.d. Mostar	Pripojena Raiffeisen banci d.d. Sarajevo	Q1 2003
13	ProCredit Bank d.d. Sarajevo	Microenterprise bank d.d. Sarajevo promjenila ime u ProCredit Bank	Q4 2003

Broj	Banka	Vrsta promjene	Datum promjene
14	ZiraatBank BH d.d. Sarajevo	Turkish Ziraat Bank Bosnia d.d. Sarajevo promjenila ime u Ziraat Bank BH	Q1 2013
15	Union banka d.d. Sarajevo		
16	Atos bank a. d. Banja Luka	Sberbank a. d. Banja Luka promjenila ime u Atos bank a. d. Banja Luka	Q2 2022
	Sberbank a. d. Banja Luka	Nova banka a. d. Banja Luka u postupku restrukturiranja postala vlasnik Sberbank a. d. Banja Luka	Q2 2022
	Sberbank a. d. Banja Luka	Volksbank a. d. Banja Luka promjenila ime	Q1 2013
	Volksbank a. d. Banja Luka	Sberbank grupacija preuzela Volksbank a. d. Banja Luka	Q1 2012
	Zepter Komerc banka a. d. Banja Luka	Postala članica Volksbank International AG, promjenila ime u Volksbank a. d. BL	Q3 2007
17	Intesa Sanpaolo banka d.d. BiH		
	UPI banka d.d. Sarajevo	Promjenila ime u Intesa Sanpaolo banka d.d. BiH	Q3 2008
	LT Gospodarska banka d.d. Sarajevo	Priopojena UPI banci d.d. Sarajevo	Q3 2007
	Gospodarska banka d.d. Sarajevo	Spajanje sa LT Komercijalnom bankom Livno u LT Gospodarsku banku d.d. Sarajevo	Q1 2003
	LT Komercijalna banka d.d. Livno	Spajanje sa Gospodarskom bankom Sarajevo u LT Gospodarsku banku d.d. Sarajevo	Q1 2003
18	Nova banka a. d. Banja Luka	Nova banka a. d. Bijeljina promjenila sjedište	Q3 2007
	Agroprom banka a. d. Banja Luka	Priopojena Novoj banci a. d. Bijeljina	Q1 2003
19	Naša banka a. d. Bijeljina		
	Pavlović International Banka a. d. Slobomir Bijeljina	Promjenila ime u Naša banka a. d. Bijeljina	Q4 2019
	Privredna banka a. d. Doboj	Priopojena Pavlović International banci	Q2 2003
	Privredna banka a. d. Brčko	Priopojena Pavlović International banci	Q4 2002
	Semberska banka a. d. Bijeljina	Priopojena Pavlović International banci	Q4 2001
20	Banka Poštanska štedionica a. d. Banja Luka		
	Komercijalna banka a. d. Banja Luka	Komercijalna banka promjenila ime u Banka Poštanska štedionica a. d. Banja Luka	Q1 2022
	Komercijalna banka a. d. Banja Luka	Banka Poštanska štedionica a. d. Beograd kupila Komercijalnu banku a. d. Banja Luka	Q4 2021
21	MF banka a. d. Banja Luka		
	IEFK banka a. d. Banja Luka	Promjenila ime u MF banka a. d. Banja Luka	Q3 2010

Banke kojima su oduzete dozvole za rad od 2002. godine:		Datum promjene
1	Camelia banka d. d. Bihać	Q1 2002
2	Privredna banka a. d. Gradiška	Q1 2002
3	Ekvator banka a. d. Banja Luka	Q1 2002
4	International Commercial Bank Bosnia d. d. Sarajevo	Q3 2002
5	Banka za jugoistočnu Evropu Banja Luka	Q4 2002
6	Privredna banka a. d. Srpsko Sarajevo	Q4 2004
7	Gospodarska banka d. d. Mostar	Q4 2004
8	Ljubljanska banka d. d. Sarajevo	Q3 2006
9	Hercegovačka banka d. d. Mostar	Q3 2012
10	Postbank BH Poštanska banka BiH d. d. Sarajevo	Q2 2013
11	Bobar banka a. d. Bijeljina	Q4 2014
12	Banka Srpske a. d. Banja Luka	Q2 2016
13	Vakufska banka d. d. Sarajevo	Q4 2021
14	ASA banka Naša i snažna d. d. Sarajevo	Q4 2022

Izvor: CBBiH

ISSN 1840-412X

A standard one-dimensional barcode is positioned vertically. It consists of vertical black bars of varying widths on a white background. The barcode is used for tracking and identification purposes.

9 771840 412001